

Vsakdanje življenje mladih
LGBTIQ+ oseb v Sloveniji, ali:
“To, da imam svoje jebene pravice!”

raziskovalno poročilo

Nina Perger, Simona Muršec in Vesna Štefanec

Društvo Parada ponosa

Vsakdanje življenje mladih LGBTIQ+ oseb v Sloveniji, ali:

»To, da imam svoje jebene pravice!«

raziskovalno poročilo

Avtorice: Nina Perger, Simona Muršec in Vesna Štefanec

Društvo Parada ponosa

2018

Kazalo

1. Uvod	3
2. Raziskava Vsakdanje življenje mladih LGBTIQ+ oseb	4
2.1 Osnovni podatki o raziskavi	4
2.2 Pregled demografskih podatkov	4
2.2.1 Starost, kraj odraščanja in kraj bivanja	4
2.2.2 Spol, pripisan ob rojstvu	5
2.2.3 Spolna identiteta	5
2.2.4 Spolna usmerjenost	6
2.3 Stopnja razkritosti in stopnja sprejetosti	7
2.3.1 Stopnja razkritosti	7
2.3.2 Stopnja sprejetosti spolne in/ali seksualne identitete	12
2.4 Mlade LGBTIQ+ osebe in občutek varnosti v različnih prostorih in odnosih	17
2.5 Izkušnje z različnimi oblikami nasilja	21
2.5.1 Splošni pregled	21
2.5.2 Prikrivanje spolne in/ali seksualne identitete v želji po izogibanju nasilju in/ali diskriminaciji oziroma negativnim reakcijam	31
2.5.3. Kdo izvaja nasilje in/ali diskriminacijo?	36
2.6 Kaj od naslednjega bi ti omogočilo, da bi kot LGBTIQ+ oseba v Sloveniji živel_a bolj udobno?	37
2.7 Povzetek	39
3. Skupinsko posvetovanje z mladimi LGBTIQ+ osebami	40
3.1 IZOBRAŽEVANJE IN ŠOLSTVO	40
3.2 ZDRAVSTVO	41
3.3 SOCIALA IN PODPORNE MREŽE	42
3.4 POMOČ V PRIMERU STISKE V DRUŽINI	42
3.5 ZAKONODAJA	42
3.6 MEDIJI	43
3.7 SMERNICE IN PRIPOROČILA IZ USKLAJEVANJA Z LGBTIQ+ ORGANIZACIJAMI	43
4. Srečanje z odločevalkami_ci	44
4.1 SOCIALA	44
4.1.1 Začasne rešitve za brezdomnost mladih LGBTIQ+ oseb	44
4.1.2 Nastanitveni center za LGBTIQ+ begunke_ce in migrante_ke	44
4.1.3 Centri za socialno delo: oseba, zadolžena za LGBTIQ+ teme v vsakem CSD-ju	45
4.1.4 Dijaški in študentski domovi: premostiti sistem ločenosti po spolu	45

4.2 POMOČ V PRIMERU STISKE V DRUŽINI	45
4.2.1 Informiranje socialnih in drugih strokovnih delavk_cev o LGBTIQ+ temah in usposabljanje za odzivanje v primerih stiske in nasilja v družini, v katere so vpletene mlade LGBTIQ+ osebe.	45
4.2.2 Varen prostor za mlade LGBTIQ+ osebe z ustrezno usposobljenimi zaposlenimi ter možnostjo krizne namestitve, dostopen 24 ur na dan, 7 dni v tednu	46
4.2.3 Izobraževanje staršev	46
4.2.4 Razširitev in opolnomočenje podporne mreže za mlade LGBTIQ+ osebe, ki se znajdejo v stiski.....	46
4.3 IZOBRAŽEVANJE IN ŠOLSTVO	46
4.3.1 Vpis izobraževanja o LGBTIQ+ temah za učiteljice_e v KATIS katalog in druga izobraževanja	46
4.3.2 Promocija certifikata LGBT prijazno in drugih široko dostopnih možnosti informiranja strokovnih delavk_cev.	47
4.3.3 Oblikovanje didaktičnega priročnika za vpeljevanje LGBTIQ+ tematik v kurikulum.....	47
4.3.4 Sodelovanje z Ministrstvom za izobraževanje, znanost in šport pri zagotavljanju vključujočih prostorov.....	47
4.4 MEDIJI	47
4.4.1 Lastna produkcija LGBTIQ+ skupnosti in možnost vpliva na reprezentacijo	47
4.4.2 Načrtno in ustrezno vključevanje LGBTIQ+ vsebin v javne medije	48
4.4.3 Sodelovanje nevladnih LGBTIQ+ organizacij in medijev	48
4.5 ZDRAVSTVO	48
4.6 MLADINSKI SEKTOR	49
4.7 ZAKONODAJA	49
5. Zaključek	50
6. O avtoricah	51

1. Uvod

V društvu Parada ponosa smo leta 2014 začele_i intenzivno delati za in z mladimi LGBTIQ+ osebami. Zelo hitro se je pokazalo, da mlade LGBTIQ+ osebe ne poznajo svojih možnosti udeleževanja v civilni družbi in premalo poznajo politične procese ter vzrode za artikulacijo lastnih potreb. LGBTIQ+ mlade_i so kot marginalizirana družbena skupina povsem nezastopane_i v mladinskem sektorju v Sloveniji. LGBTIQ+ organizacije, ki delajo z mladimi in za mlade, niso zastopane v procesih ustvarjanja mladinskih politik. Do decembra 2017 nobena LGBTIQ+ organizacija ni uspela pridobiti statusa organizacije v javnem interesu v mladinskem sektorju pri Uradu Republike Slovenije za mladino. Konec leta 2017 je ta status po več kot dveletnem proceduralnem trudu uspelo pridobiti društvu Parada ponosa. Prav tako nobena LGBTIQ+ organizacija ni uspela postati članica Mladinskega sveta Slovenije¹. Potrebe mladih LGBTIQ+ oseb so slabo razumljene in potisnjene na obrobje.

Poročila, ki je pred vami, smo se lotile_i pod okriljem širšega projekta strukturiranega dialoga,² ki smo ga zasnovali_i na treh stebrih:

- I. **Poglobljeno razumevanje potreb LGBTIQ+ mladih v Sloveniji**, ki smo ga zgradile_i skozi raziskavo med LGBTIQ+ mladimi, starimi od 16 do 30 let, ter skozi fizična posvetovanja z LGBTIQ+ mladimi.
- II. **Srečanje z odločevalkami_ci** s področij, relevantnih za vsakdanje življenje LGBTIQ+ mladih, predvsem s področja mladinskih politik in izobraževanja. Srečanje je služilo dialogu med LGBTIQ+ mladimi, ki so izrazile_i svoje prioritete in predloge za sistemske rešitve, ter odločevalkami_ci, ki imajo pri vsakodnevem delu moč in priložnost na teh področjih kaj spremeniti.
- III. **Trening zagovorništva in osveščanje širše javnosti** o rezultatih projekta, se pravi o dejanskem stanju in potrebah LGBTIQ+ mladih, ki vsakodnevno doživljajo različne oblike diskriminacije in nasilja zaradi svoje spolne usmerjenosti, spolne identitete in/ali spolnega izraza.

Raziskava, ki je pred vami, je v slovenskem prostoru prva s tovrstnim vzorcem, saj je v njej sodelovalo 751 mladih LGBTIQ+ oseb iz cele Slovenije. Prvič so v raziskovalnem vzorcu zastopane tudi interspolne³ osebe. Namen poročila je, da služi kot orodje za nadaljnje delo na področju ustvarjanja mladinskih in drugih politik, ki bodo vključujoče tudi za potrebe LGBTIQ+ mladih.

¹ Mladinska enota društva ŠKUC je sicer pridružena članica Mladinskega sveta Slovenije (MSS), vendar pa kot taka nima volilne pravice in ne more kandidirati v organe MSS. Prav tako je organizacijska struktura v društvu ŠKUC taka, da so enote oz. sekcije precej samostojno delujoče. Mladinska enota tako ne pokriva nujno primarno potreb LGBTIQ+ mladih.

² Strukturirani dialog na področju mladine je inštrument, ki ga je znotraj Evropske unije lansirala Evropska komisija leta 2010. Prek njega se mlade_i, mladinske organizacije, mladinski sveti ter raziskovalke_ci s področja mladine aktivno vključujejo v politični dialog z odgovornimi za mladinsko politiko v povezavi z evropskimi temami in politikami Evropske unije, ki jih zadevajo. Dialog lahko poteka tako na lokalni, regionalni, nacionalni kot tudi na evropski ravni. Finančno projekte strukturiranega dialoga podpira tudi program Erasmus+ Mladi v akciji.

³ Interspolne osebe so se rodile s spolno anatomijo, reproduktivnimi organi in/ali kromosomskimi vzorci, na podlagi katerih jih ni bilo mogoče uvrstiti v medicinsko definirane kategorije ženskega ali moškega spola.

2. Raziskava Vsakdanje življenje mladih LGBTIQ+ oseb

2.1 Osnovni podatki o raziskavi

Anketo in publikacijo tega poročila je v celoti financiralo društvo Parada ponosa, čeprav so bila sredstva za to predvidena tudi v projektu, ki ga je financiral program Erasmus+ Mladi v Akciji, a se je po ovrednotenju poročila Nacionalna agencija odločila, da omenjenega dela projekta ne bo financirala in je društvu temu primerno znižala dotacijo.

K izpolnjevanju ankete so bile vabljeni osebe, stare med 16 in 30 let, ki se identificirajo kot LGBTIQ+ in bivajo v Sloveniji. Kratica LGBTIQ+ predstavlja lezbijke, geje, biseksualne, transspolne in interspolne osebe, kvir/queer osebe in osebe z ostalimi nenormativnimi spolnimi in seksualnimi identitetami (spolnimi identitetami, ki so različne od spola, pripisanega ob rojstvu; neheteroseksualnimi identitetami).

Izpolnjevanje ankete je bilo prostovoljno in anonimno, od sodelovanja je bilo mogoče kadarkoli odstopiti. V anketi je sodelovalo 751 oseb. Jezik in slog, v katerem je bila anketa zapisana, smo preverile_i v razredu 16 let starih dijakinj_ov tako v Ljubljani kot izven Ljubljane.

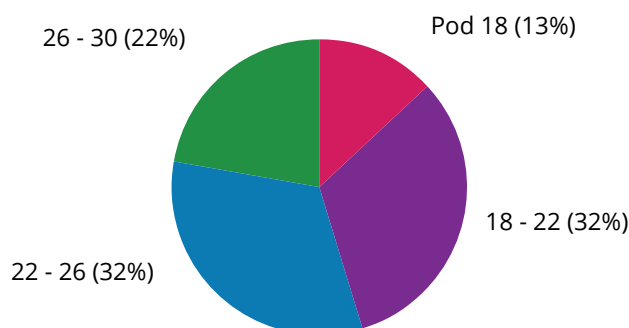
Vzorec je bil zaradi značaja ankete pridobljen primarno z deljenjem na družabnih omrežjih, predvsem na Facebooku, še posebej na tistih profilih in straneh, ki so na različne načine vpete v LGBTIQ+ skupnost. Dodatno smo kontaktirale_i LGBTIQ+ nevladne organizacije, mladinske organizacije in nekatere šolske ustanove, ki so informacije o anketi razširile po svojih kontaktnih listah.

2.2 Pregled demografskih podatkov

2.2.1 Starost, kraj odraščanja in kraj bivanja

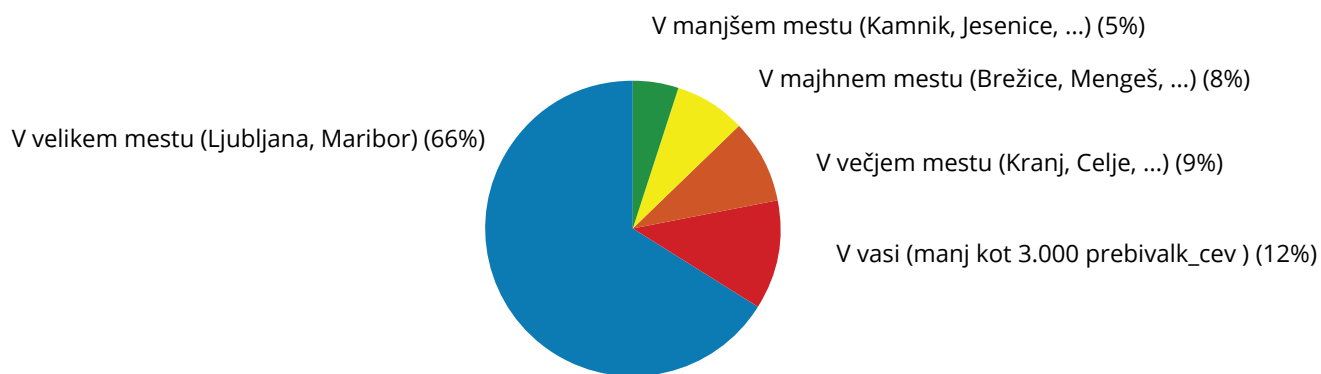
Večina sodelujočih v anketi je starih med 18 in 26 let (64 %), 13 % je mlajših od 18 let, 22 % oseb pa je starih med 26 in 30 let.

Tabela 1: Koliko si star_a?

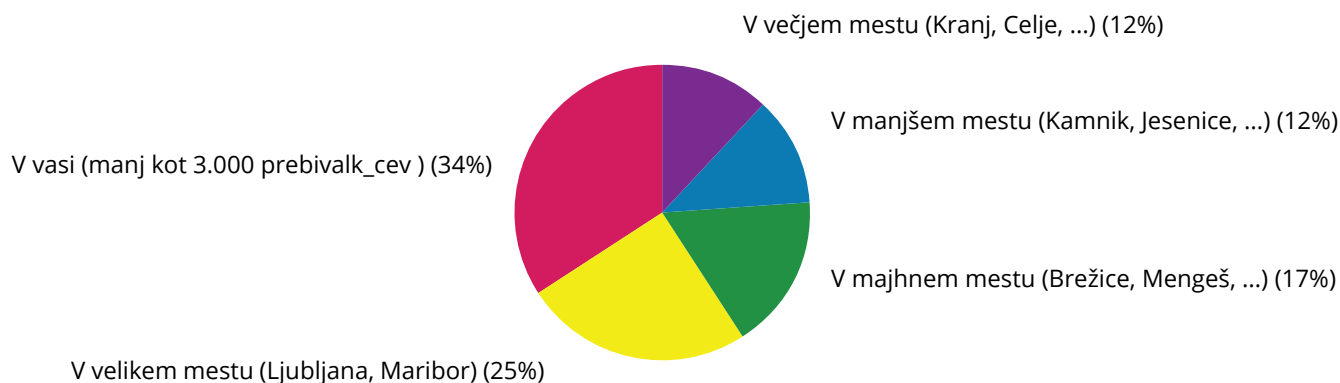
Večina anketiranih oseb (66 %) trenutno največ časa preživi v velikem mestu (Ljubljana, Maribor) oziroma tam prebiva. Sledijo osebe, ki trenutno prebivajo na vasi (12 %), in osebe, ki prebivajo v večjem mestu (9 %), 5 % anketiranih pa trenutno prebiva v manjšem mestu (npr. Kamnik, Jesenice).

Tabela 2: Kje trenutno prebivaš/preživiš največ časa?

34 % anketiranih je odraščalo na vasi (manj kot 3000 prebivalk_cev), 25 % pa v velikem mestu (Ljubljana, Maribor). Sledijo osebe, ki so odraščale v majhnem mestu, kot so na primer Brežice (17 %), ter osebe, ki so odraščale v večjem ali manjšem mestu (oboje 12 %).

Tabela 3: Kje si odraščal_a?

2.2.2 Spol, pripisan ob rojstvu

Večini anketiranih oseb (71 %) je bil ob rojstvu pripisan ženski spol, 28 % anketiranih oseb pa moški.

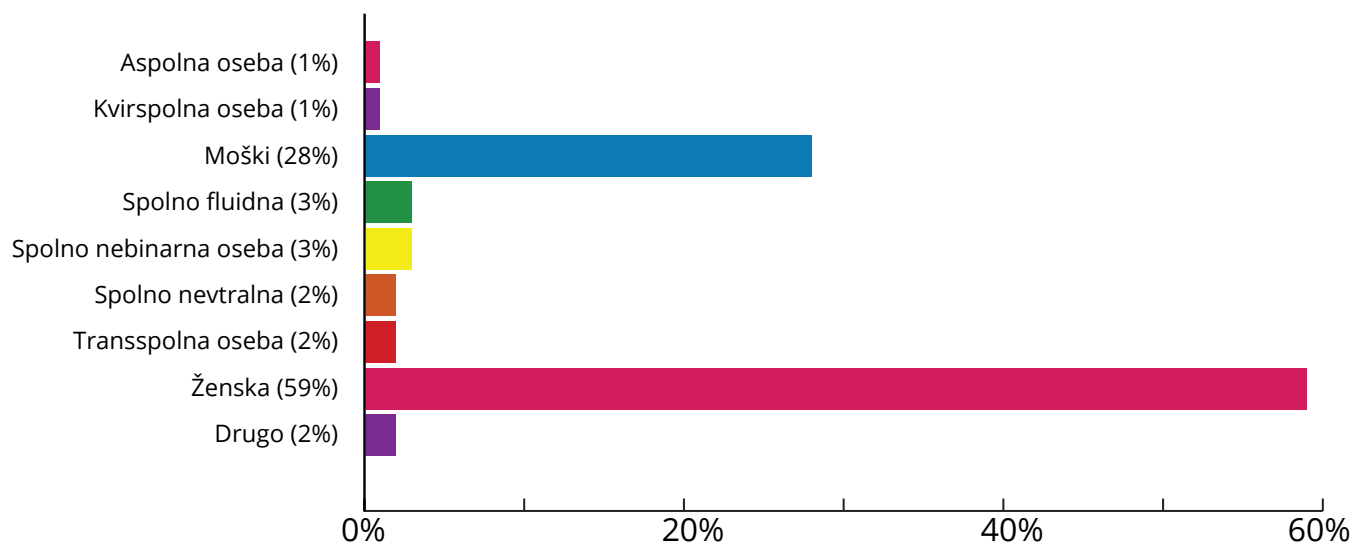
Od skupno 751 oseb jih 10 navaja, da so se rodile s spolno anatomijo, reproduktivnimi organi in/ali kromosomskimi vzorci, na podlagi katerih jih ni bilo mogoče uvrstiti v medicinsko definirane kategorije ženskega ali moškega spola, tj. kot interspolne osebe, kar predstavlja 1 % celotnega vzorca.

2.2.3 Spolna identiteta

59 % anketiranih se identificira z ženskim spolom, 28 % pa z moškim spolom. Preostale_i (13 %) se identificirajo z raznolikimi spolnimi identitetami, kot so spolno fluidne (3 %), spolno nebinarne (3 %), transspolne (2 %), spolno nevtralne (2 %), kvirspolne in aspolne identitete (oboje 1 %). Slednje ne pomeni, da je 13 % oseb v vzorcu transspolnih oziroma necispolnih oseb, saj se nekatere transspolne osebe zagotovo identificirajo tudi kot ženske ali moški (torej brez označevalca transspolnosti), zato jih lahko najdemo tudi v teh identitetnih kategorizacijah.

Velja pa tudi, da se nekatere osebe, ki se ne identificirajo kot ženske ali moški, ne identificirajo nujno tudi s transspolnostjo. Tudi iz podatkov, da je bil 71 % oseb ob rojstvu pripisan ženski spol, z njim pa se identificira 59 % oseb, medtem ko pri osebah, ki jim je bil ob rojstvu pripisan moški spol, in osebah, ki se identificirajo z njim, ni razlike v deležu (oboje predstavlja 28 % vzorca), ne moremo sklepati, da se z označbami izven spolnega binarizma (moški/ženski spol) identificirajo zgolj osebe, ki jim je bil ob rojstvu pripisan ženski spol.

Tabela 4: Kakšna je tvoja spolna identiteta?

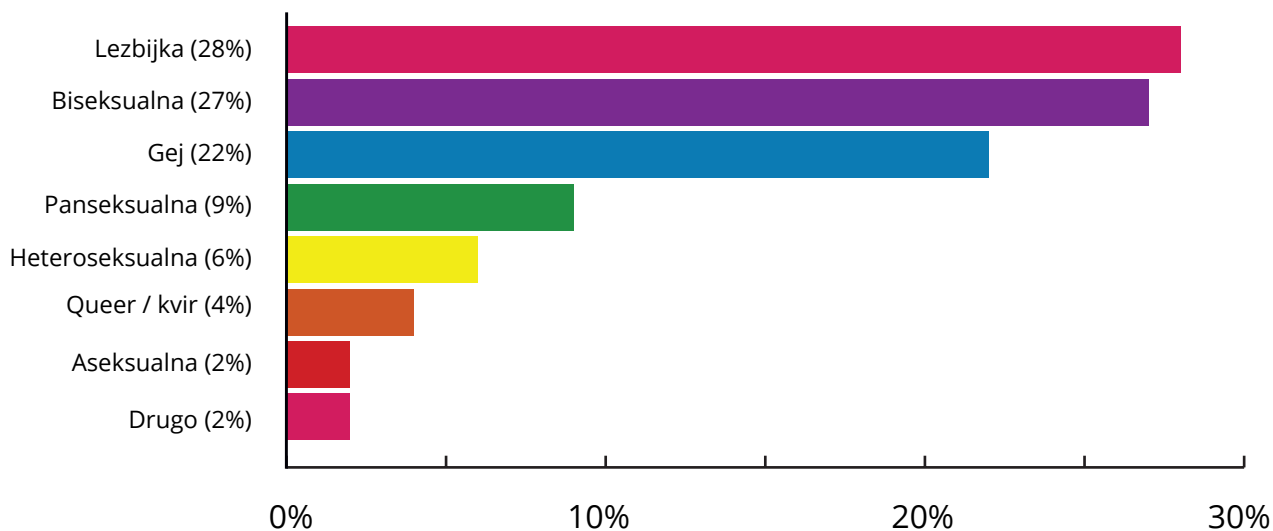

2 % anketiranih se ni želelo identificirati znotraj osmih ponujenih kategorij spolne identitete. Svojo spolno identiteto so zabeležile_i z izbiro opcije 'drugo', ki je vsebovala možnost odprtega odgovora. Pri tem so anketiranke_ci naštele_i raznolike identitete, ki niso bile zajete v danih opcijah, npr. 'demiboy', 'bigender', zasledimo pa tudi procese lastnega preizpraševanja (»nimam pojma, kar mi dela preglavice«; »ne vem«) in odpora do tovrstnega kategoriziranja (»nobena«; »se ne predalčkam«; »sem človek, ne spol«, »spol ni identiteta, ampak družbeni konstrukt«).

2.2.4 Spolna usmerjenost

Največji odstotek anketiranih oseb se identificira kot lezbijke (28 %) ali biseksualne osebe (27 %), 22 % kot geji, 9 % pa kot panseksualne osebe. 6 % anketiranih se identificira s heteroseksualno spolno usmerjenostjo, 4 % z oznako 'queer/kvir', 2 % pa z aseksualnostjo. Preostale osebe (2 %) so svojo seksualno identiteto zabeležile z opcijo 'drugo', kjer – podobno kot pri spolni identiteti – lahko zasledimo odpor do identificiranja s kategorijo seksualne identitete (»se ne opredeljujem«; »se ne predalčkam«), pa tudi procese preizpraševanja (»pojma nimam«; »še odkrivam«; »še iščem«) ter navajanja seksualnih identitet, ki v ponujenih sedmih možnostih niso bile zajete (npr. 'demiseksualen', 'panromantic lesbian', 'demiseksualna, biseksualna', 'ne strejt').

Tabela 5: Kakšna je tvoja spolna usmerjenost?

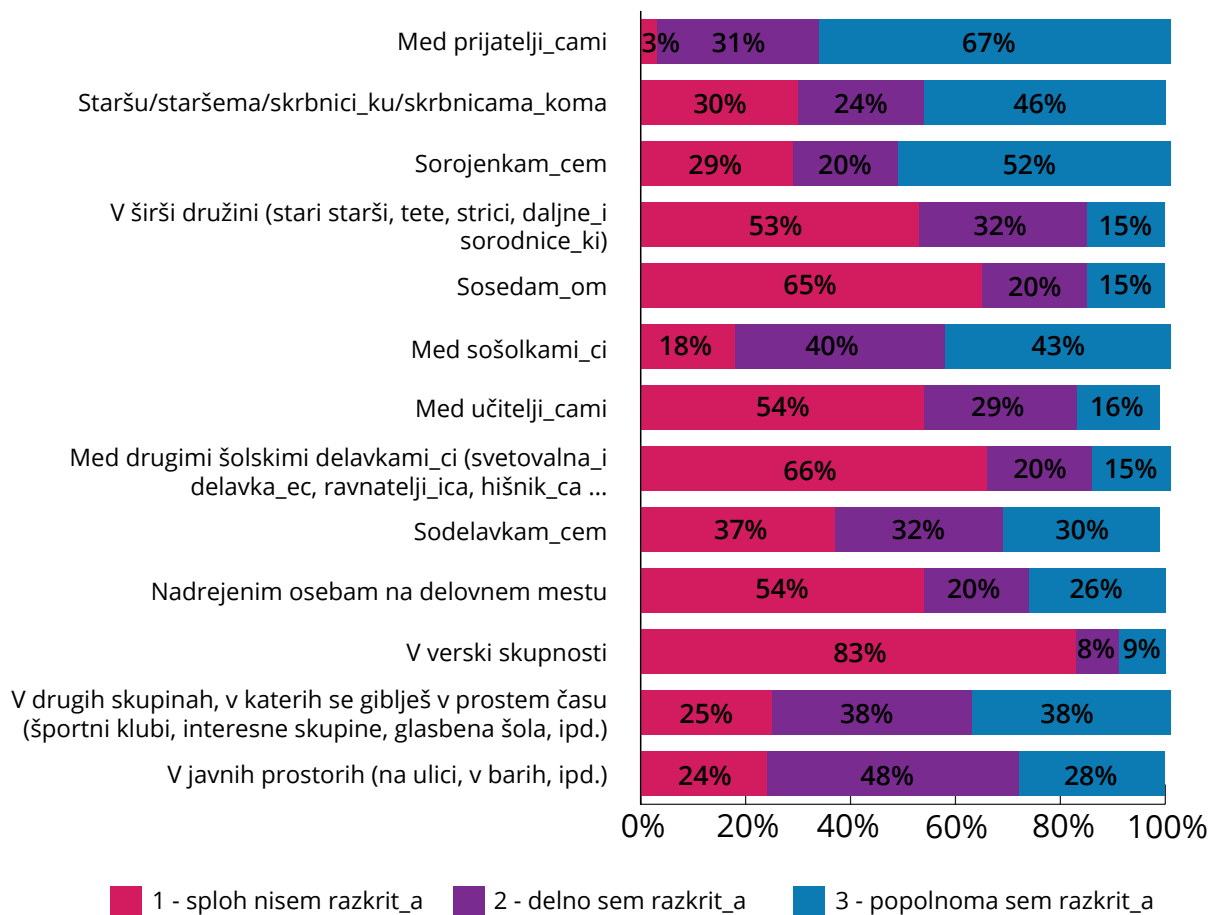

2.3 Stopnja razkritosti in stopnja sprejetosti

2.3.1 Stopnja razkritosti

Vprašanje v povezavi s stopnjo razkritosti je bilo sledeče: »Na spodnji lestvici prosim označi, v kakšni meri si razkrit_a kot LGBTIQ+ oseba v naslednjih okoljih oziroma med naslednjimi osebami, pri čemer 3 pomeni, da si povsem razkrit_a, 1 pa, da nisi razkrit_a nobenemu.« Vmesna stopnja 2 je označevala delno razkritost, oznaka 4 pa odgovor »se ne nanaša name.«⁴

Tabela 6: Razkritost spolne in/ali seksualne identitete

98 % anketiranih je delno ali popolnoma razkritih med prijatelji_cami, najredkeje pa so se razkrile_i v verskih skupnostih (17 %), šolskim delavkam_cem (35 %) in sosedam_om (35 %).

Osebe so se najpogosteje popolnoma razkrile prijateljicam_em (67 %), sorojenkam_cem (52 %), staršem oziroma skrbnicam_kom (46 %) in sošolkam_cem (43 %), medtem ko so le redko *popolnoma razkrile* v verskih skupnostih (9 %), med šolskimi delavkami_ci (svetovalne_i delavke_ci, ravnatelj_ica, hišnica_k ipd.) (15 %), sosedami_i (15 %) ter med učitelji_cami (16 %). Podobna stopnja popolne razkritosti velja tudi v kontekstu širše družine (15 %).

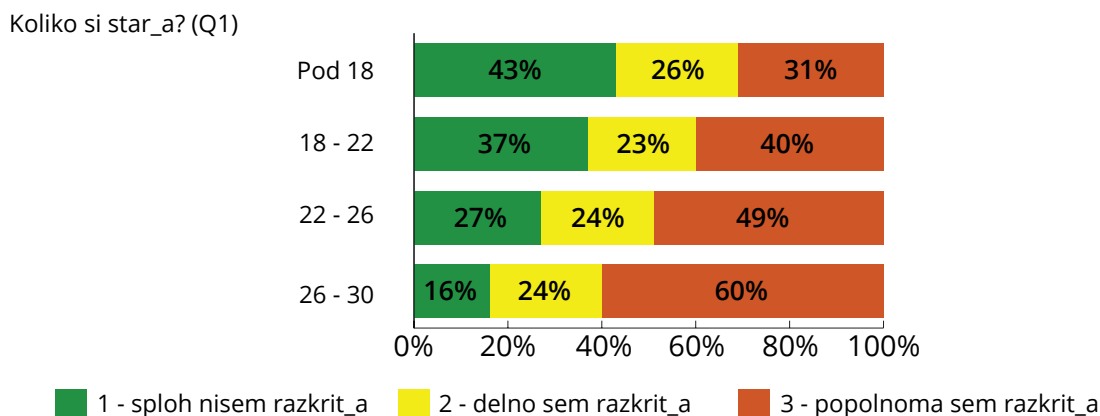
⁴ Navajamo podatke, iz katerih so izključeni odgovori »se ne nanaša name.« Celoten delež tako predstavljajo odgovori 1 – sploh nisem razkrit_a, 2 – delno sem razkrit_a, in 3 – popolnoma sem razkrit_a. S tem smo izločile_i odgovore tistih oseb, za katere vprašanje ni relevantno (npr. ni član_ica verske skupnosti, ni vključen_a v izobraževalni sistem, ni zaposlen_a ipd.). Zaradi zaokroževanja lahko deleži pri posamičnih spremenljivkah skupno znašajo 101 %, ponekod pa 99 %.

Opazimo lahko, da se (popolna) razkritost napogosteje dogodi v tistih tipih odnosov, ki so označeni z izbirnostjo, torej v odnosih, ki niso pripisani oziroma vnaprej dani, kar velja za **prijateljske odnose**, ne pa tudi za izvorno družino, skupnost učiteljic_ev na šoli itd. Prijateljski odnosi mladim LGBTIQ+ osebam ravno zaradi svojega nepripisanega statusa omogočajo, da odnose, ki jih zaznavajo kot potencialno manj varne (oziroma nevarne) zapustijo oziroma prekinajo in se razkrijejo v izbranih odnosih, ki jih zaznamuje večja stopnja varnosti. Mlade LGBTIQ+ osebe se v večji meri razkrijejo sorojenkam_cem kot pa staršem oziroma skrbnicam_kom, medtem ko se zdi, da **kontekst širše družine** predstavlja prostor, v katerem se mlade LGBTIQ+ osebe razkrivajo redkeje (stopnja razkritosti je primerljiva s formaliziranimi prostori in situacijami, npr. med učitelji_cami in drugimi šolskimi delavkami_ci). To je najverjetneje med drugim posledica t. i. prozornega klozeta⁵ in tihega preprečevanja razkrivanja spolne in/ali seksualne identitete navzven, tj. izven odnosov v izvorni družini, o čemer nenazadnje priča tudi podatek, da v kontekstu širše družine kar 53 % mladih LGBTIQ+ oseb *sploh ni razkritih*.

Šolsko okolje se v kontekstu razkrivanja ne kaže kot varno okolje, saj večina oseb šolskemu osebju ni razkrita: 54 % oseb tako *sploh ni razkritih* nobeni_emu učiteljici_u, medtem ko delež popolne nerazkritosti pri drugih šolskih delavkah_cih, vključno s šolskimi svetovalnimi delavkami_ci, celo naraste na 66 %. Podoben trend se kaže med **zaposlenimi osebami**, saj 54 % anketiranih ni razkritih nadrejenim na delovnem mestu, 37 % oseb pa niti sodelavkam_cem. Po pričakovanjih se LGBTIQ+ osebe, mlajše od 18 let, redkeje razkrivajo in so v vseh kategorijah podpovprečno razkrite, z izjemo razkrivanja med sošolkami_ci. Za mlade LGBTIQ+ osebe, stare do 18 ali med 18 in 22 let, je tako značilna večja selektivnost pri razkrivanju, ki se odraža v tem, da se redkeje popolnoma razkrijejo, kar lahko povežemo tudi s tem, da je njihova primarna okolica v določeni meri neizbrana in tako povečuje ranljivost v primeru negativnih (homofobnih, bifobnih, transfobnih ipd.) reakcij. Za to starostno obdobje je namreč (še) značilna višja stopnja odvisnosti od izvorne družine, vpetost v (relativno) neizbrana okolja (srednja šola in odnosi s sošolkami_ci, učitelji_cami ter drugimi šolskimi delavkami_ci, manjša geografska mobilnost, ki omejuje dostop do različnih interesnih in prostočasnih skupin ipd.). Za primer nižje stopnje razkritosti lahko pogledamo podatke o razkritosti spolne in/ali seksualne identitete **staršem/staršu/skrbnicama_koma/skrbnici_ku**, kjer vidimo, da delež popolne razkritosti s staranjem postopoma raste oziroma delež popolne nerazkritosti postopoma upada, medtem ko v deležu delne razkritosti tekom staranja ni bistvenih sprememb.

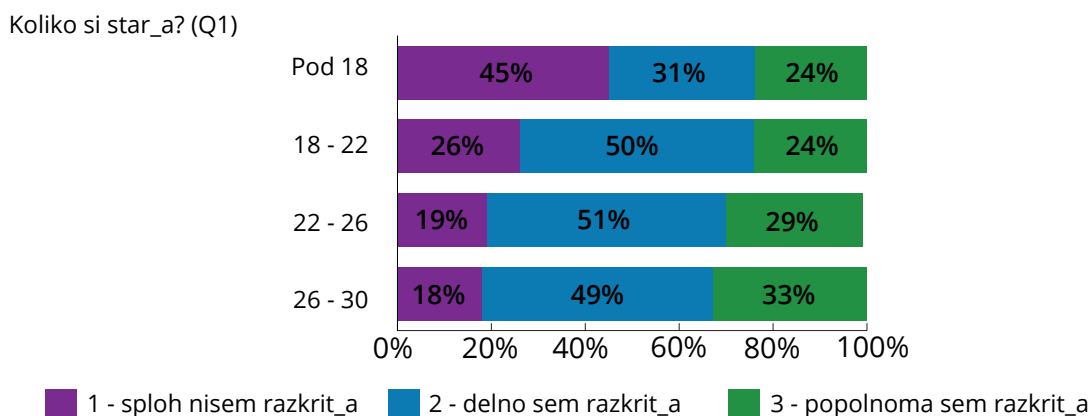
⁵ S prozornim klozetom označujemo situacije, sicer značilne predvsem za družinski krog, ko so osebe seznanjene s spolno in/ali seksualno identiteto, a se o tem ne govori oziroma se tega ne omenja. Več o tem npr. v Kuhar, Roman (2005), Razkritje homoseksualne identitete, Družboslovne razprave, XXI (49/50), str. 119-138.

Tabela 7: Stopnja razkritosti staršem/staršu/skrbnicama_koma/skrbnici_ku glede na starost

Podobno se s starostjo povečuje stopnja razkritosti tudi v **javnih prostorih** (ulice, bari, restavracije ipd.). Zanje je značilno, da je tam skoraj vsaka druga oseba, mlajša od 18 let (45 %), *popolnoma nerazkrita*, medtem ko je popolnoma nerazkritih oseb, starih med 26 in 30 let, le še 18 %. Iz spodnjega prikaza je razvidno tudi, da se največje spremembe v stopnji razkrivanja dogajajo na prehodu iz popolne nerazkritosti v *delno razkritost*, saj v deležu popolne razkritosti ni bistvenih razlik glede na starost: med najstarejšimi anketiranimi (stari med 26 in 30 let) je le za 9 odstotnih točk več popolnoma razkritih, kot jih je med najmlajšimi (mlajšimi od 18 let).

Tabela 8: Stopnja razkritosti v javnih prostorih glede na starost

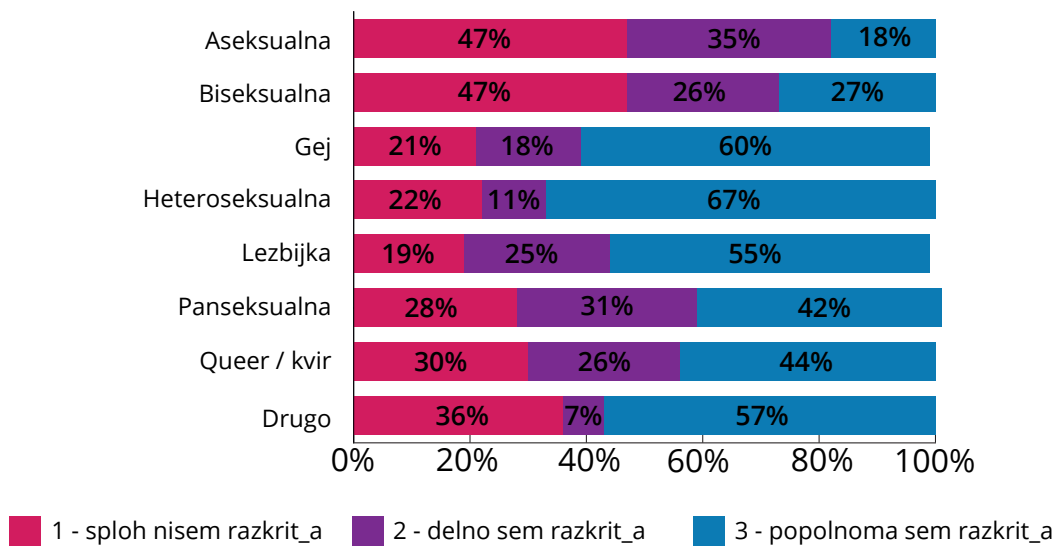

Ko stopnjo razkritosti analiziramo glede na **seksualno identiteto** (spolno usmerjenost) opazimo, da se mlade LGBTIQ+ osebe z nekaterimi specifičnimi identitetami razkrivajo redkeje (oziroma kasneje) kot ostale⁶. Pri tem izstopajo predvsem aseksualne in biseksualne osebe, v določenih kontekstih pa tudi panseksualne in kvir/queer osebe. Slednje lahko povežemo predvsem s širšim družbenim nepoznavanjem tovrstnih identitet, ki so ravno zaradi družbene nevidnosti in neprepoznavanja legitimnosti obstoja podvržene napačnim interpretacijam (npr. kot faza v razvoju predpostavljene končne identitete geja oziroma lezbijke, mladostniško eksperimentiranje, neodločenost ipd.). To nakazuje na potrebo po preseiganju prevladujočega fokusa na seksualni binarizem (družbeno prevladujočo idejo, da obstajata zgolj dve seksualni poziciji: heteroseksualna in gejevska/lezbična). Biseksualne in aseksualne osebe so tako v različnih kontekstih in odnosih najmanj pogosto *popolnoma razkrite* oziroma najbolj pogosto *sploh niso razkrite*. Kot je razvidno iz spodnjih prikazov je vsaka druga aseksualna oseba (f=8, 47 %) popolnoma nerazkrita **staršem/staršu/skrbnicama_koma/skrbnici_ku**, enako pa velja tudi za biseksualne osebe (f=94).

⁶ Na mestu je opozorilo, da osebe z marginaliziranimi spolnimi in seksualnimi identitetami predstavljajo nizek delež vseh anketiranih oseb (glej: Tabela 3).

Tabela 9: Stopnja razkritosti v odnosu s starši/staršem/skrbnicama_koma/skrbnico_kom glede na seksualno identiteto

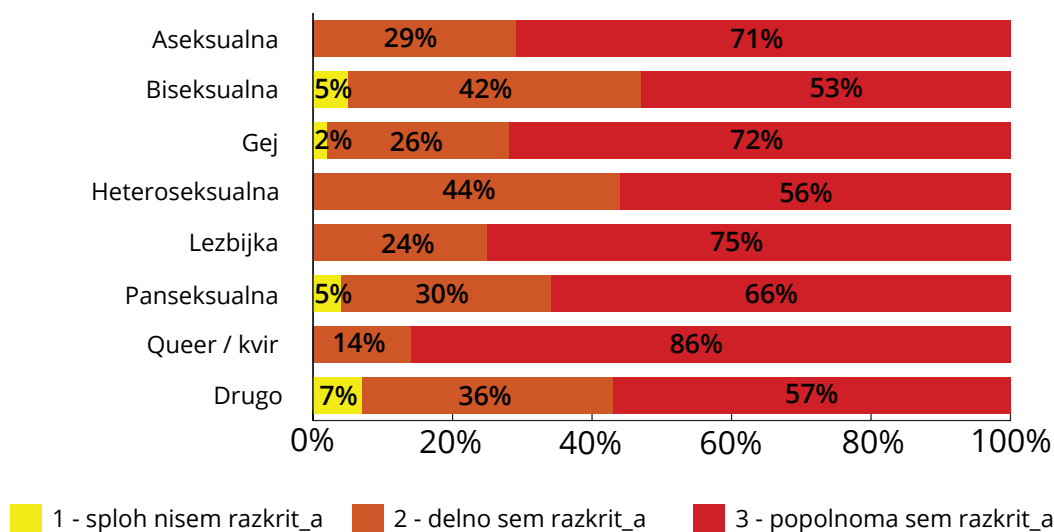
Kakšna je tvoja spolna usmerjenost? (Q7)

V kontekstu **prijateljstva** so deleži razkrivanja tovrstnih marginaliziranih in družbeno še posebej nevidnih identitet višji, čeravno še vedno najnižji v primerjavi z ostalimi seksualnimi identitetami: 71 % aseksualnih oseb (f=12) je *popolnoma razkritih* med prijatelji_cami, kar velja tudi za vsako drugo biseksualno osebo (f=108, 53 %).

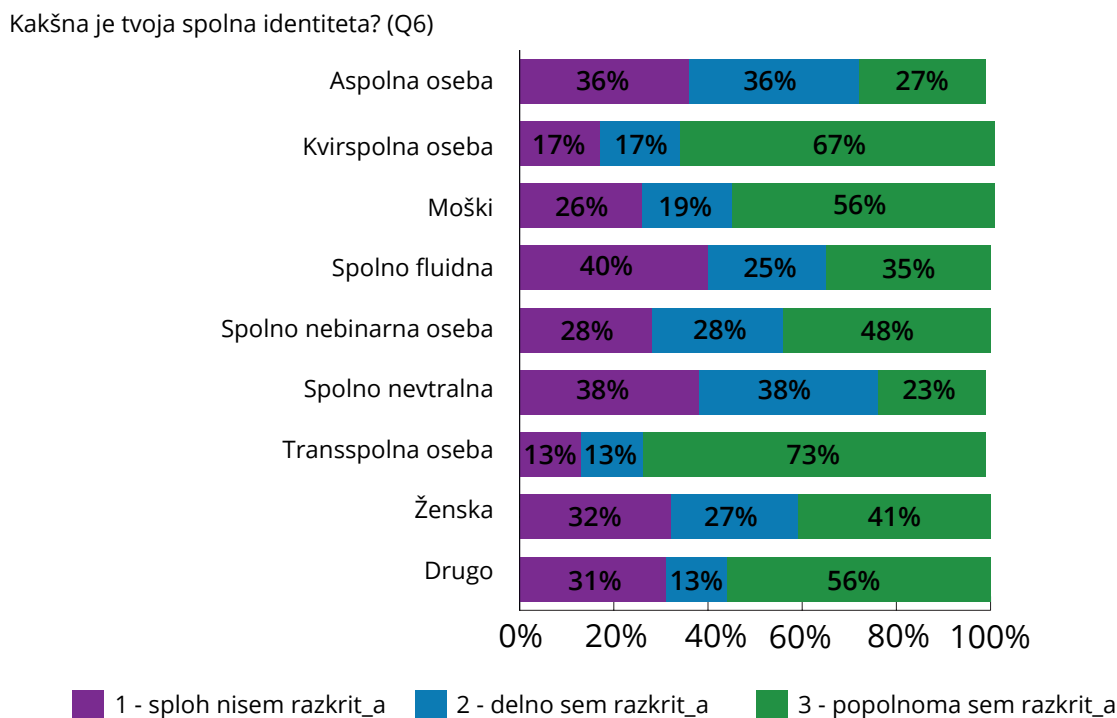
Tabela 10: Stopnja razkritosti v prijateljskih odnosih glede na seksualno identiteto

Kakšna je tvoja spolna usmerjenost? (Q7)

Podpovprečne stopnje razkrivanja lahko zasledimo tudi v polju **spolnih identitet**, ki niso enake spolu, ki je bil osebi pripisan ob rojstvu, pri čemer še posebej izstopajo aspolne osebe, pa tudi spolno fluidne, spolno nevtralne in transspolne osebe. Kaže se torej, da bolj kot so spolne in/ali seksualne identitete marginalizirane, nižja je stopnja razkrivanja, saj mlade BTIQ+ osebe predpostavljajo in pričakujejo nerazumevanje ter delegitimizacijo svojih identitet s strani oseb, ki se jim razkrivajo. Ob tem velja kot pomemben dejavnik razkritosti omeniti tudi kontekst oziroma tip odnosa, v katerem se zgodi ali pa se ne zgodi razkritje: iz spodnjega prikaza je namreč razvidno, da se mlade osebe z marginaliziranimi necispolnimi identitetami nadpovprečno razkrivajo v prijateljskih odnosih, torej tam, kjer je prisotna možnost izbire in vstopanja v tiste odnose, v katerih lahko pričakujejo spoštovanje in upoštevanje svojih identitet (podobno kot velja tudi v že prikazanem primeru seksualnih identitet).

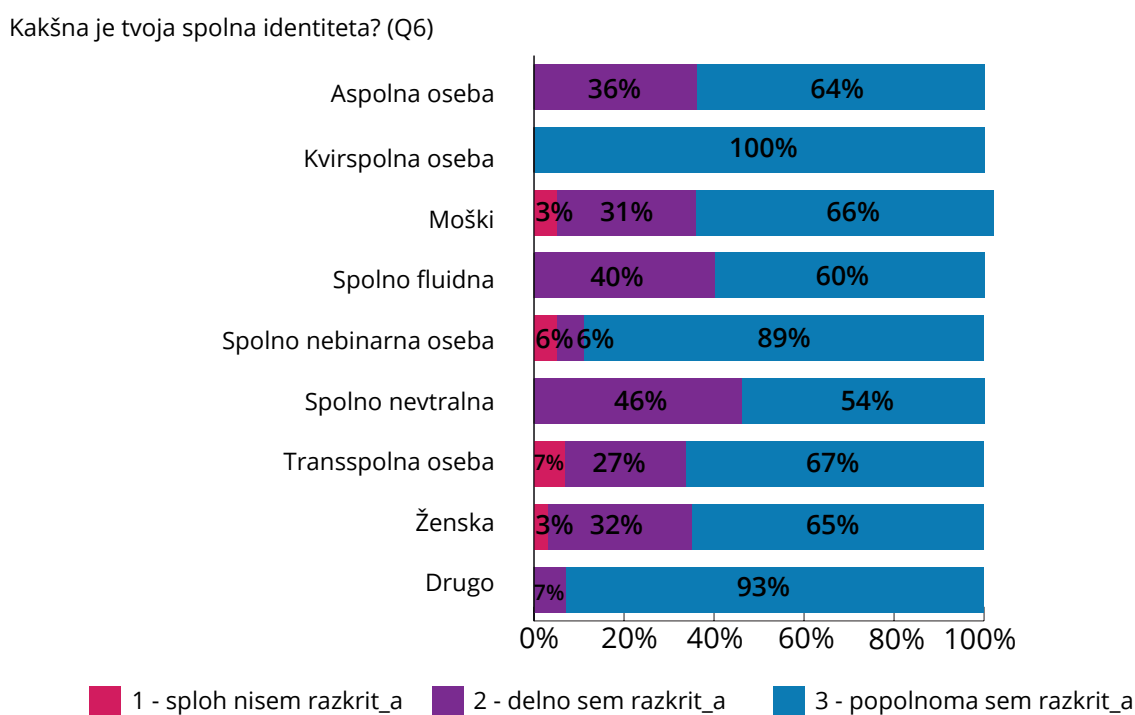
Tabela 11: Stopnja razkritosti v odnosu s starši/staršem/skrbnicama_koma/skrbnico_kom glede na spolno identiteto

V kontekstu razkrivanja **staršem/staršu/skrbnicama_koma/skrbici_ku** je *popolnoma nerazkritih* 40 % spolno fluidnih oseb (f=8), 38 % spolno nevtralnih (f=5) in 36 % aspolnih oseb (f=4). Med anketiranimi pa lahko opazimo tudi visok delež *staršem/staršu/skrbnicama_koma/skrbnici_ku/ popolnoma razkritih* transspolnih (f=11, 73 %) in kvirspolnih oseb (f=4, 67 %).

V prijateljskih odnosih je stopnja razkritosti v splošnem večja tudi v primeru nebinarnih identitet: med **prijatelji_cami** je tako *popolnoma razkritih* 60 % spolno fluidnih oseb (f=12), 54 % spolno nevtralnih oseb (f=7) in 64 % aspolnih oseb (f=7).

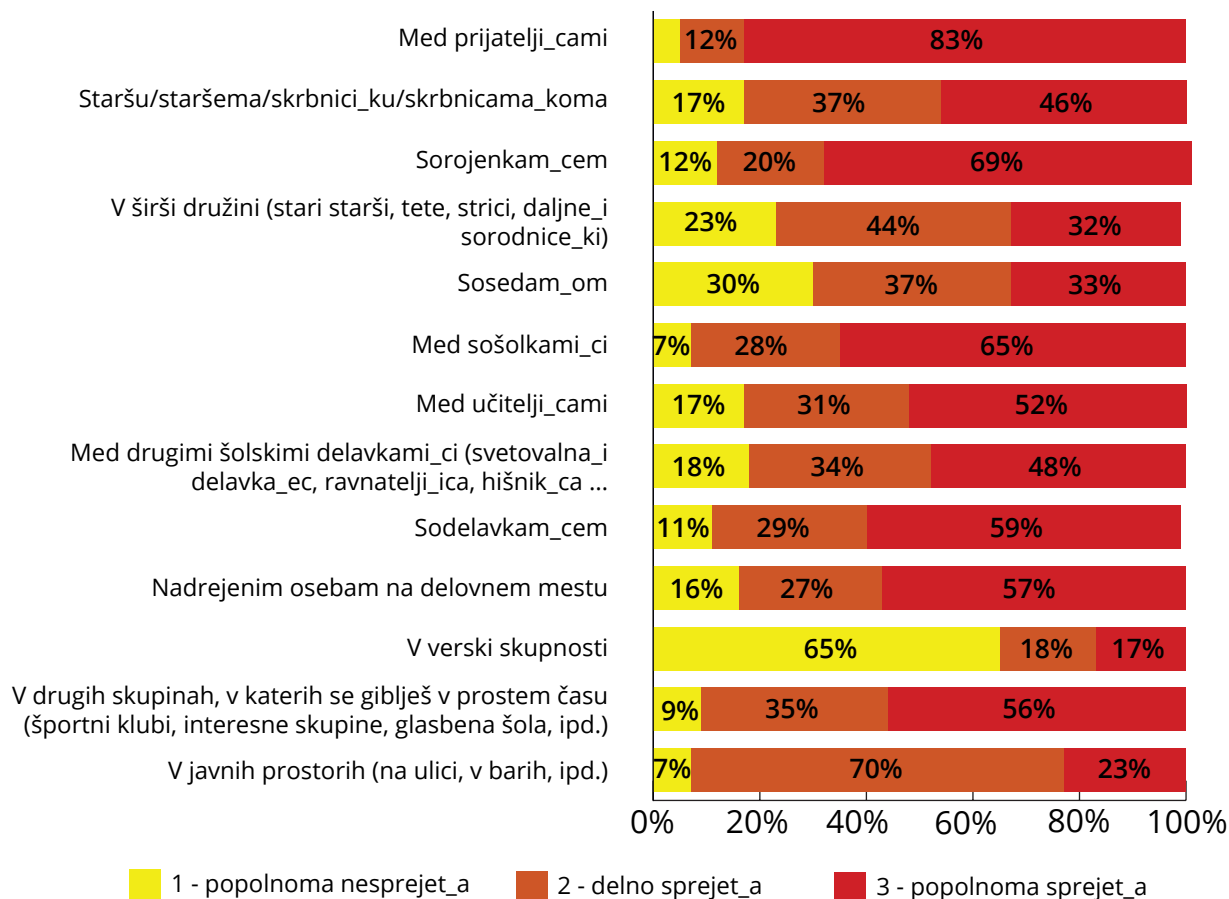
Tabela 12: Stopnja razkritosti v prijateljskih odnosih glede na spolno identiteto

2.3.2 Stopnja sprejetosti spolne in/ali seksualne identitete

Osebe, ki so v različnih okoljih in odnosih razkrite, poročajo o različnih stopnjah sprejetosti svojih spolnih usmerjenosti oziroma seksualnih identitet in/ali spolnih identitet s strani različnih akterk_jev.

Tabela 13: Stopnja sprejetosti spolne in/ali seksualne identitete glede na kontekst

Podobno kot pri stopnji razkritosti so tudi tu **prijateljski odnosi** označeni z največjo stopnjo popolne sprejetosti (83 %), sledijo odnosi s **sorojenkami_ci** (69 %) in **sošolkami_ci** (65 %).

Za starše oziroma skrbnice_ke je značilna nižja stopnja sprejemanja otrokovih spolnih in/ali seksualnih identitet: popolna sprejetost se zgodi v 46 % primerov, delna pa v 37 %. Kar 17 % anketiranih – skorajda vsaka šesta oseba – navaja, da so pri starših oziroma skrbnicah_kih popolnoma nesprejete.

Opazna je razlika med stopnjami sprejetosti v **družinskem kontekstu**: osebe so pogosteje *popolnoma sprejete* pri sorojenkah_cih (69 %) kot pri starših (46 %). Še nižji deleži sprejemanja LGBTIQ+ identitet so značilni za širšo družino (stari starši, tete, strici ipd.). Le 32 % razkritih oseb navaja, da so v širši družini *popolnoma sprejete*, 23 % pa, da so v širši družini *popolnoma nesprejete*.

V kontekstu **izobraževalnega sistema** velja, da so mlade LGBTIQ+ osebe najbolj (*popolnoma*) sprejete med sošolkami_ci (65 %), medtem ko učiteljice_i njihove LGBTIQ+ identitete popolnoma sprejemajo v 52 % primerov, druge_i šolske_i delavke_ci pa v 48 % primerov. Tako visoko stopnjo popolnega sprejemanja lahko pripišemo tudi temu, da za mlade LGBTIQ+ osebe selektivnost razkrivanja predstavlja varovalno strategijo (sodeč po visokih deležih popolne neraz-

kritosti učiteljicam_em (54 %) in drugim šolskim delavkam_cem (66 %)). Mlade LGBTIQ+ osebe se v odnosih z učiteljicami_i in drugimi šolskimi delavkami_ci razkrivajo pretežno takrat, ko imajo zadosten občutek varnosti oziroma pričakujejo pozitivno, sprejemajočo reakcijo. Deležev popolnega sprejemanja mladih LGBTIQ+ oseb s strani šolskih delavk_cev, vključno z učitelji_cami, tako ne gre nujno brati kot optimistične podatke, temveč kot varovalne mehanizme selektivnega razkrivanja mladih LGBTIQ+ oseb, v delu pa seveda tudi pripisani manjši relevantnosti razkrivanja osebam na the položajih.

Skoraj vsaka peta mlada LGBTIQ+ oseba namreč navaja, da se počuti popolnoma nesprejeta s strani učiteljic_ev (17 %) in drugih šolskih delavk_cev (18 %).

V kontekstu delovnega mesta je mogoče zaznati relativno dobro sprejetost: *popolnoma sprejetih* med sodelavkami_ci je 59 % razkritih oseb, medtem ko 57 % oseb navaja, da so popolnoma sprejete tudi pri nadrejenih osebah.

23 % anketiranih navaja, da se v **javnih prostorih** (ulice, bari ipd.) čutijo *popolnoma sprejete*, 70 % pa, da so tam *delno sprejete*.

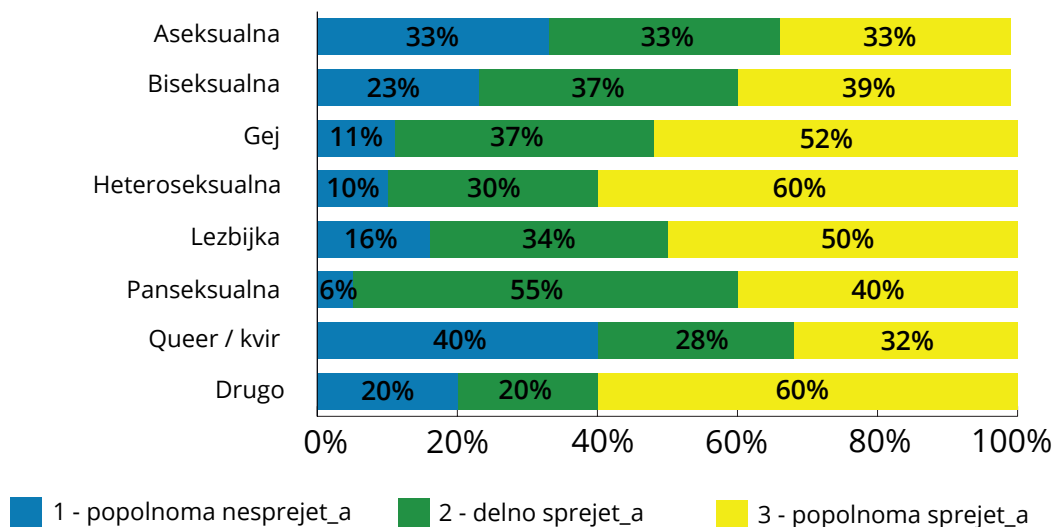
Verske skupnosti so prostori, v katerih se mlade LGBTIQ+ osebe, v kolikor so del teh skupnosti, najpogosteje počutijo *popolnoma nesprejete* (65 %), medtem ko se le 17 % oseb počuti *popolnoma sprejete*. Podoben delež anketiranih se čuti *delno sprejete* (18 %).

Ko stopnje sprejemanja obravnavamo po specifičnih **seksualnih identitetah**, ugotovimo, da so seksualno nebinarne identitete (identitete izven družbeno prevladujočega seksualnega binarizma heteroseksualne in gejevske/lezbične identitete) tiste, ki so v splošnem deležne *najmanjše stopnje sprejemanja*. V tem kontekstu – podobno kot pri podpovprečnih stopnjah razkrivanja – izstopajo aseksualne, biseksualne in kvir/queer identitete, mestoma pa tudi panseksualne (npr. v kontekstu prijateljstva in drugih interesnih oziroma prostočasnih aktivnosti).

V kontekstu odnosa s **staršem/starši/skrbnico_kom/skrbnicama_koma** so kvir/queer osebe tiste, ki so v največji meri *popolnoma nesprejete* (n=10, 40 %), sledijo pa jim aseksualne (n=4, 33 %) in biseksualne osebe (n=33, 23 %). Tovrstne identitete so, v primerjavi z gejevsko (n=15, 11 %) in lezbično (n=26, 16 %), bolj izpostavljene nesprejemanju v kontekstu izvorne družine (v odnosu s primarnimi skrbnicami_ki).

Tabela 14: Stopnja sprejetosti v odnosu s starši/staršem/skrbnicama_koma/skrbnico_kom glede na seksualno identiteto

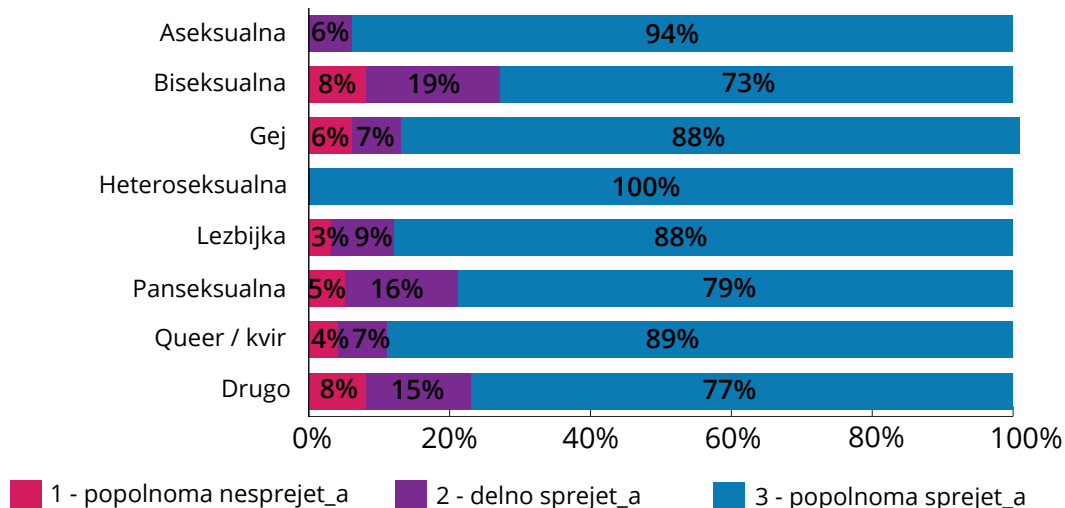
Kakšna je tvoja spolna usmerjenost? (Q7)

Za tovrstne seksualne identitete velja podobno kot smo ugotovljale_i v kontekstu stopnje razkrivanja: **prijateljski odnosi**, ki jih zaznamuje večja izbirnost kot dano, pripisano družino, delujejo kot neprimerno bolj sprejemajoči do marginaliziranih seksualnih identitet. Skorajda vse aseksualne osebe (f=16, 94 %) tako navajajo, da se počutijo *popolnoma sprejete* s strani prijateljev, kar velja tudi za 89 % kvir/queer oseb (f=24) in 73 % biseksualnih oseb (f=146) (te so tiste, ki so tudi v prijateljskih odnosih v najmanjši meri popolnoma sprejete).

Tabela 15: Stopnja sprejetosti v prijateljskih odnosih glede na seksualno identiteto

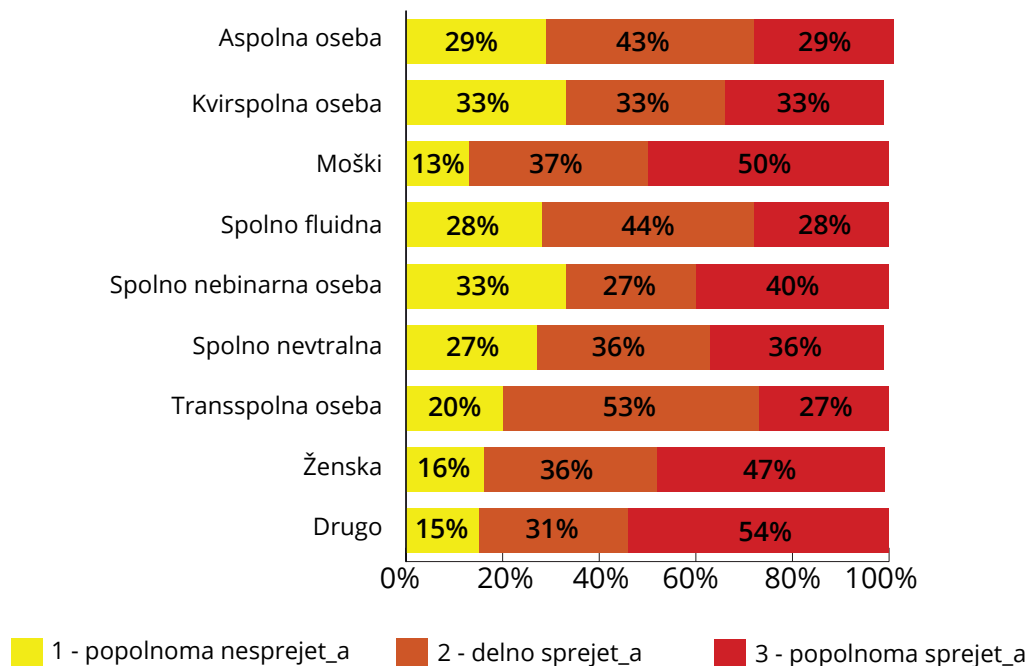
Kakšna je tvoja spolna usmerjenost? (Q7)

Če podatke analiziramo glede na **spolno identiteto**, vidimo, da v primeru necispolnih oseb (oseb, ki se ne identificirajo s spolom, ki jim je bil pripisan ob rojstvu) kažejo, da so osebe s spolno nebinarnimi identitetami najbolj pogosto deležne *popolnega nesprejemanja* v primeru odnosov s **starši/staršem/skrbnicama_koma/skrbnico_kom**. Vsaka tretja (33 %) spolno nebinarna (f=5) in kvirspolna oseba (f=2) poroča, da se v tovrstnih odnosih počuti popolnoma nesprejeto, podoben delež pa velja tudi za aspolne osebe (f=2, 29 %) in spolno fluidne osebe (f=5, 28 %).

Tabela 16: Stopnja sprejetosti v odnosu s starši/staršem/skrbnicama_koma/skrbnico_kom glede na spolno identiteto

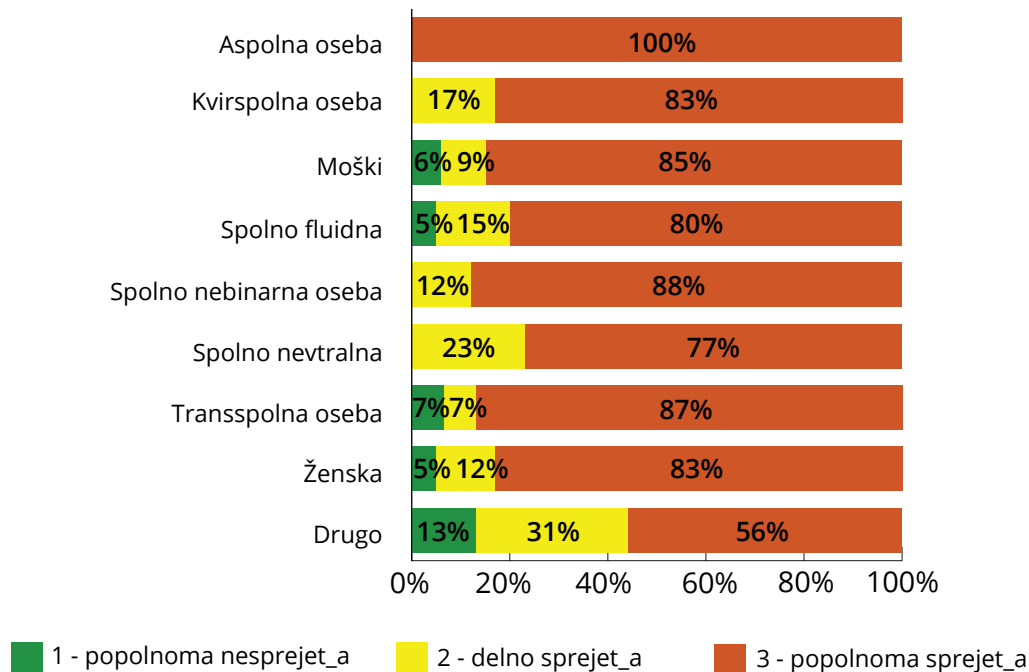
Kakšna je tvoja spolna identiteta? (Q6)

Tudi v kontekstu stopnje sprejemanja velja podobno kot za stopnjo razkritosti: raznolike spolne identitete so v veliko večji meri sprejete v **prijateljskih odnosih** (v primerjavi z odnosi s starši/staršem/skrbnicama_koma/skrbnico_kom), kjer stopnje *popolne sprejetosti* variirajo od 100 % v primeru aspolnih oseb (f=10) do 77 % v primeru spolno nevtralnih oseb (f=10).

Tabela 17: Stopnja sprejetosti v prijateljskih odnosih glede na spolno identiteto

Kakšna je tvoja spolna identiteta? (Q6)

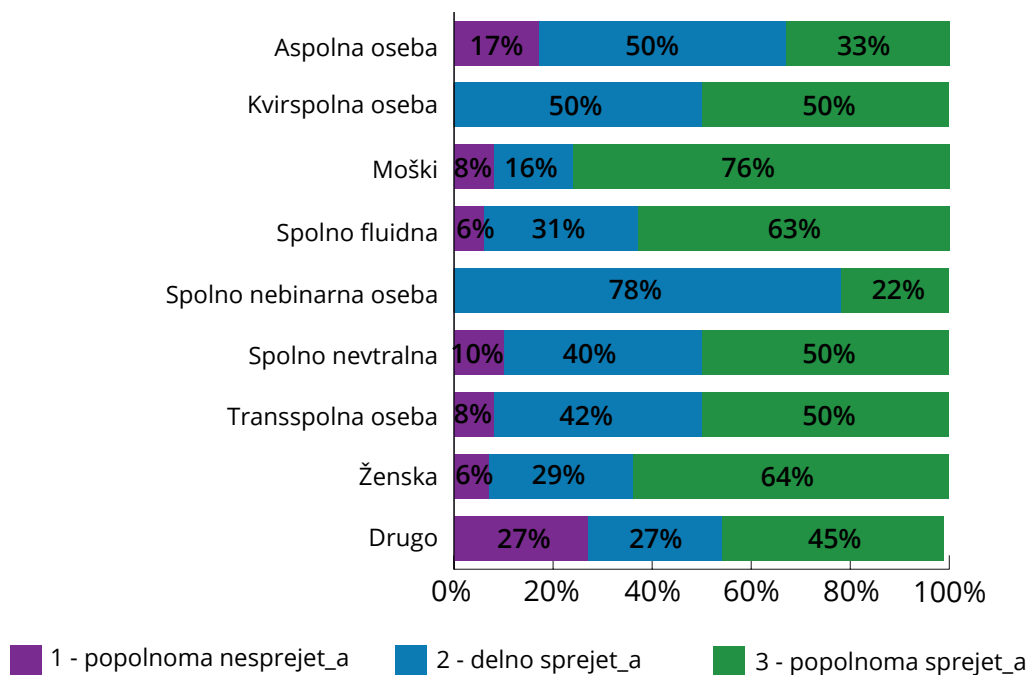

Kot je razvidno iz zgornjega prikaza, je najnižja stopnja občutene popolne sprejetosti v prijateljskih odnosih značilna za tiste osebe ki so med naštetimi možnostmi spolne identitete izbrale opcijo 'drugo', kjer zasledimo odgovore, ki kažejo na procese preizpraševanja («ne vem čisto/ženska?«, »tudi jaz bi rada vedela«) in upiranje kategorizacijam, pa tudi druge identitete ('bigender', 'demiboy'). Verjetno lahko predvidevamo, da določeni občutki nesprejetosti izhajajo deloma iz pritiskov in težnje k jasnim in stabilnim samokategorizacijam.

V kontekstu **šolskega sistema** zasledimo tudi, da so necispolne osebe tiste, ki so v odnosih s sošolkami_ci *popolnoma sprejete* v najmanjši meri, pri čemer izstopajo spolno nebinarne osebe, med katerimi le 22 % (f=2) poroča o popolni sprejetosti med sošolkami_ci, sledijo pa jim aspolne osebe (f=2, 33 %).

Tabela 18: Stopnja sprejetosti med sošolkami_ci glede na spolno identiteto

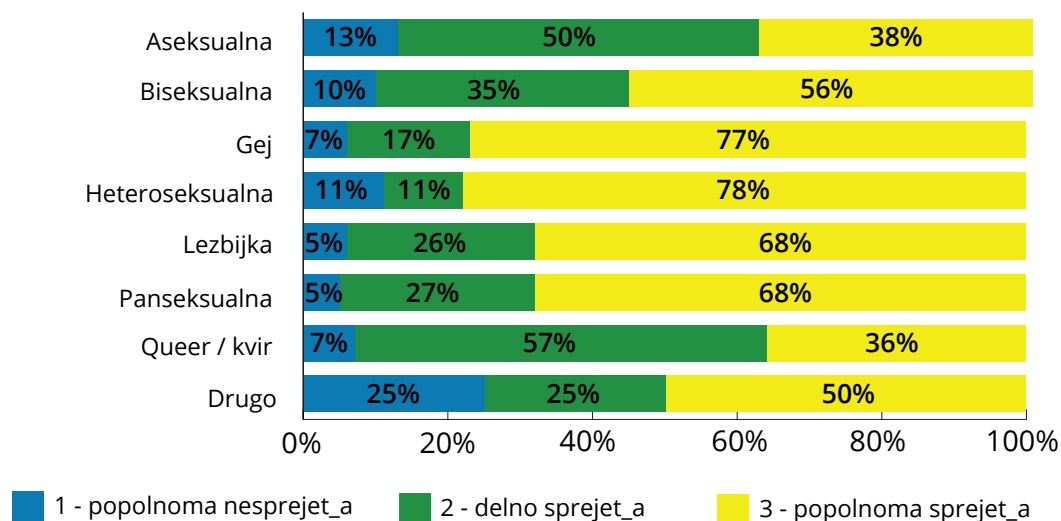
Kakšna je tvoja spolna identiteta? (Q6)

V šolskem kontekstu so – glede na **seksualno identiteto** – kvir/queer in aseksualne, pa tudi biseksualne osebe tiste, ki poročajo o najnižji stopnji popolne sprejetosti med sošolkami_ci. Tako se le 36 % kvir/queer oseb (f=5), 38 % aseksualnih oseb (f=3) ter 56 % biseksualnih oseb (f=80) počuti popolnoma sprejete, medtem ko je pri gejih in lezbijkah občutek popolne sprejetosti pogostejši: o njem poroča 77 % gejev (f=92) in 68 % lezbijk (f=93).

Tabela 19: Stopnja sprejetosti med sošolkami_ci glede na seksualno identiteto

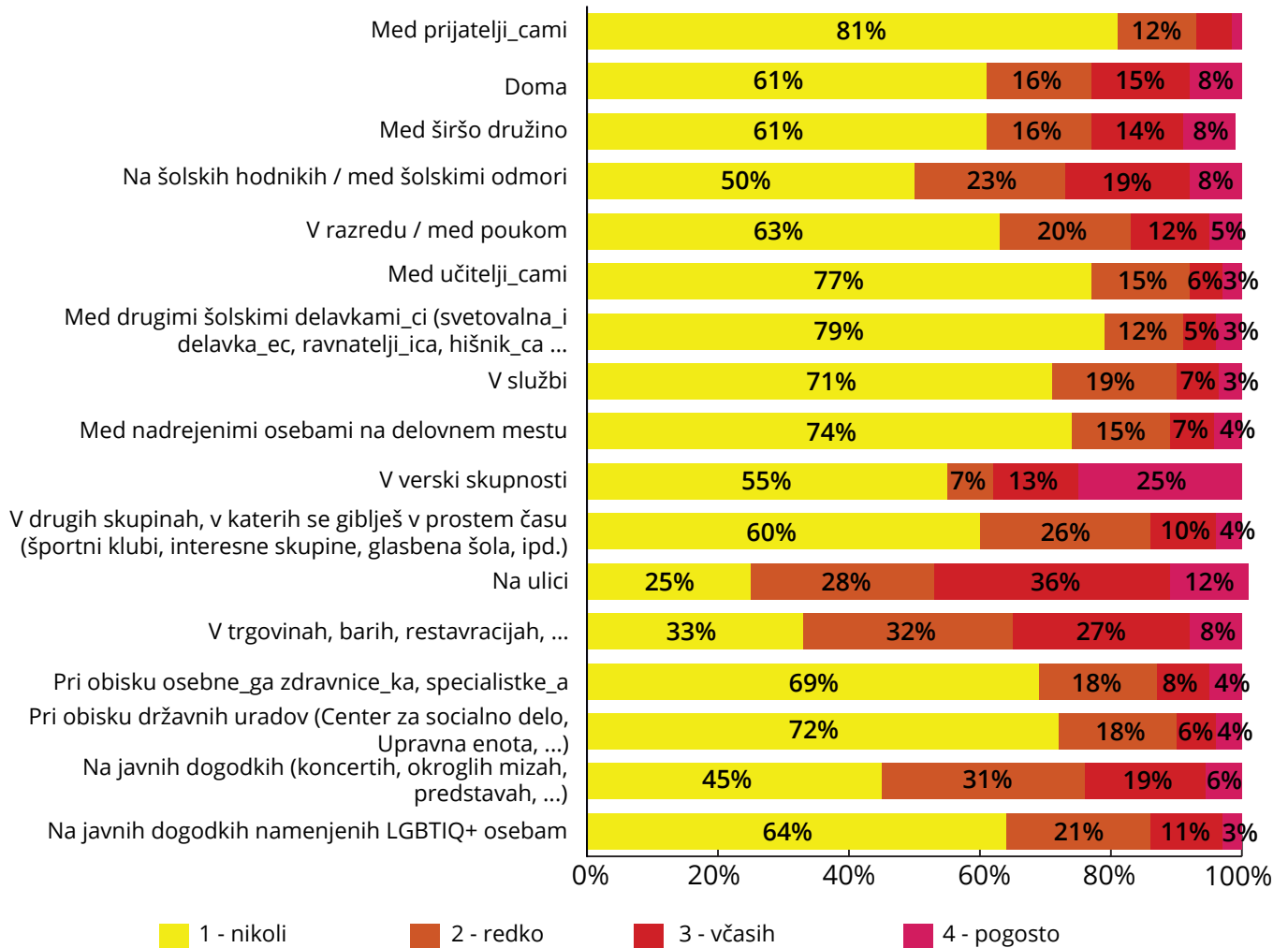
Kakšna je tvoja spolna usmerjenost? (Q7)

2.4 Mlade LGBTIQ+ osebe in občutek varnosti v različnih prostorih in odnosih

Sodelujoče smo spraševale_i o stopnji občutka varnosti v različnih kontekstih. Odgovori so bili zbrani s pomočjo lestvice in izbir 1 – nikoli, 2 – redko, 3 – včasih, 4 – pogosto ter 5 – se ne nanaša name⁷, ki so jih sodelujoče_i pripisale_i izjavi »Bal_a sem se za svojo varnost.«

Tabela 20: Občutek varnosti glede na kontekst

Anketirane osebe se počutijo najbolj varno med **prijatelji_cami**: 81 % oseb je označilo, da se *nikoli* niso bale za svojo varnost. Večina oseb se ni nikoli bala za svojo varnost med **učitelji_cami in drugimi šolskimi delavkami_ci**, kar je mogoče razumeti tudi kot posledico nizke stopnje (popolne) razkritosti med njimi – le 16 % oseb je popolnoma razkritih učiteljicam_em, 15 % pa drugim šolskim delavkam_cem. Če podatke obrnemo, vidimo, da se je 9 % mladih LG-BTIQ+ oseb – skorajda vsaka deseta oseba – *pogosto ali včasih* balo za svojo varnost v odnosih z učitelji_cami, podoben delež pa velja tudi v odnosih z drugimi šolskimi delavkami_ci (8 %).

Kljub nizkemu deležu oseb, ki so se bale za svojo varnost med učitelji_cami in šolskimi delavkami_ci, pa je delež oseb, ki se počutijo varno v šolskih prostorih, nižji: med poukom ali v učilnici se je za svojo varnost balo 37 % oseb (20 % redko, 12 % včasih in 5 % pogosto), na šolskih hodnikih ali med odmori pa 50 % oseb (23 % redko, 19 % včasih in 8 % pogosto).

⁷ Navajamo podatke, iz katerih so izključeni odgovori »se ne nanaša name«. Celoten delež tako predstavljajo odgovori 1 – nikoli, 2 – redko, 3 – včasih in 4 – pogosto. S tem smo izločile odgovore tistih oseb, za katere določena situacija ni relevantna (npr. občutek nevarnosti med sošolkami_ci, ker niso vključene v izobraževalni proces ipd.).

V kontekstu doma oziroma **izvirne družine** je delež oseb, ki so se *redko, včasih ali pogosto* bale za svojo varnost, 39 %, torej vsaka tretja mlada LGBTIQ+ oseba, enak delež pa velja tudi za kontekst širše družine. To pomeni, da se v kontekstu izvirne in širše družine le 61 % mladih LGBTIQ+ oseb ni *nikoli* balo za svojo varnost zaradi lastne spolne in/ali seksualne identitete. Tako v kontekstu izvirne (8 %) kot širše družine (8 %) se vsaka dvanajsta mlada LGBTIQ+ oseba *pogosto* boji za svojo varnost.

Na **delovnem mestu** se slabe tri četrtine anketiranih ni *nikoli* balo za svojo varnost v odnosih s sodelavkami_ci (71 %) in v odnosih z nadrejenimi (74 %).

Pri obisku **osebne_ga zdravnice_ka ali specialistke_a** se zgolj 69 % oseb ni *nikoli* balo za svojo varnost: 13 % mladih je pri obisku osebne_ga zdravnice_ka *včasih ali pogosto* občutilo nevarnost, 18 % mladih pa ima *redkokdaj* tovrstne občutke. Podatek, da se pravzaprav vsaka tretja mlada LGBTIQ+ oseba v tovrstnih odnosih ni počutila varno, je izjemno problematičen. Podobni deleži občutkov nevarnosti veljajo tudi za interakcije z **državnimi uradi**, vključno s centri za socialno delo, v interakciji s katerimi ima vsaka deseta mlada LGBTIQ+ oseba *včasih ali pogosto* občutek nevarnosti (10 %).

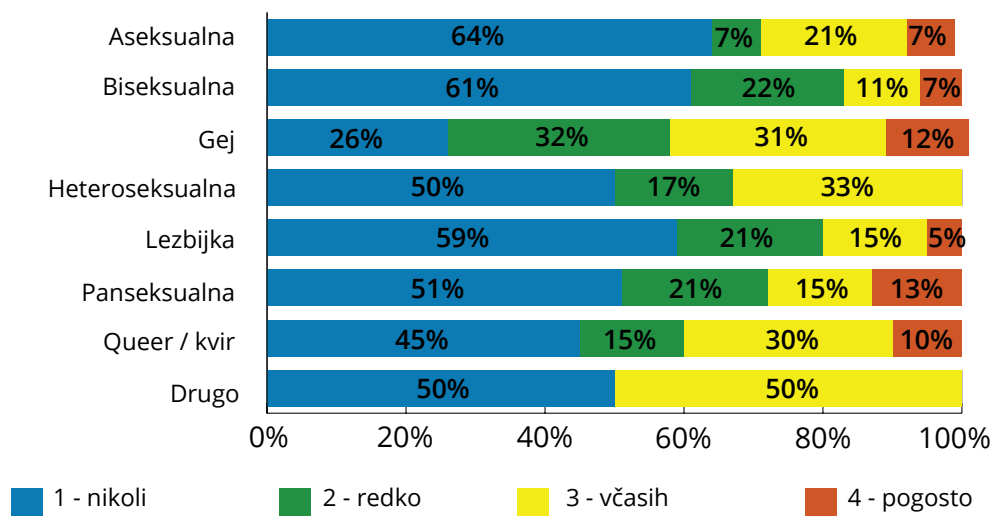
MLADE LGBTIQ+ OSEBE OČENJUJEJO JAVNE PROSTORE IN VERSKE SKUPNOSTI KOT NAJMANJ VARNE.

Vsaka druga mlada LGBTIQ+ oseba (48 %) se na ulici *včasih ali pogosto* boji za svojo varnost, enako občuti vsaka tretja oseba (35 %) v primeru barov, restavracij in trgovin, vsaka četrta oseba (25 %) v primeru javnih dogodkov ter vsaka sedma oseba (14 %) v primeru prireditev in dogodkov, namenjenih LGBTIQ+ osebam. Delež oseb, ki se v verskih skupnostih *včasih ali pogosto* bojijo za svojo varnost, je 28 %.

V kolikor rezultate podrobneje razdelamo po oseh različnih **seksualnih identitet**, ugotovimo, da se v različnih kontekstih na splošno najmanj varno počutijo aseksualne osebe, pri čemer izstopajo kontekst izvirne družine, kjer se 35 % aseksualnih oseb (f=5) *včasih ali pogosto* boji za svojo varnost, kontekst širše družine, kjer občutke nevarnosti doživlja vsaka druga aseksualna oseba (f=6, 50 %), pa tudi konteksta razreda oziroma pouka (f=4, 28 %) in ulice (f=8, 57 %). Če se osredotočimo na kontekst **šolskih odmorov oziroma šolskih hodnikov**, vidimo, da nevarnost najpogosteje (*včasih ali pogosto*) občutijo geji (f=51, 43 %), kvir/queer osebe (f=8, 40 %) in aseksualne (f=4) ter panseksualne osebe (f=15) (oboje 28 %). Slednje nakazuje na potrebo po naslavljanju siceršnje družbene izključenosti in marginaliziranosti ter nasilja do neheteroseksualnih identitet, vključno z gejevsko, pri čemer pa je treba upoštevati tudi to, da ta potreba vključuje raznolike seksualne identitete – ne le gejevske in lezbične – sicer se ohranja in reproducira njihova nevidnost, prek tega pa tudi občutki nevarnosti.

Tabela 21: Občutek ne-varnosti na šolskih hodnikih oziroma med šolskimi odmori glede na seksualno identiteto

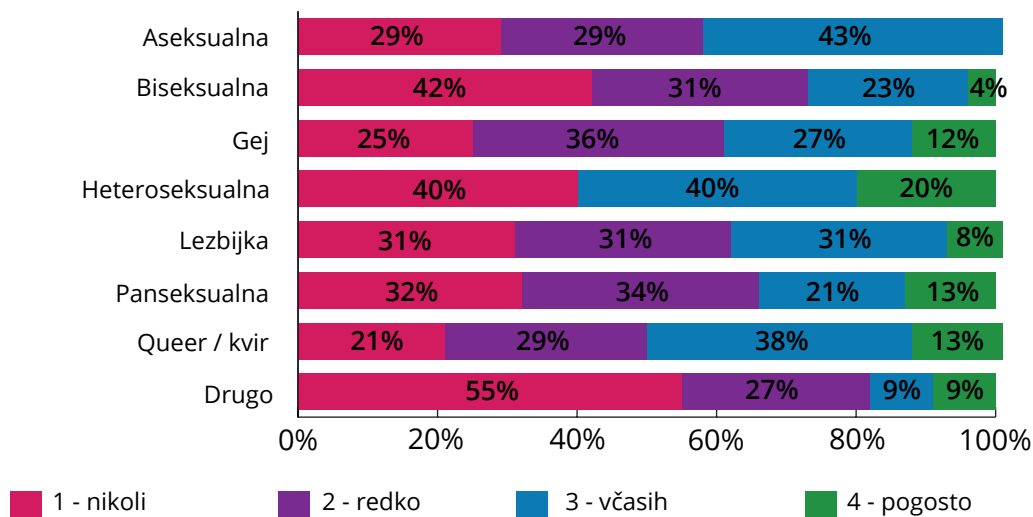
Kakšna je tvoja spolna usmerjenost? (Q7)

V **barih, restavracijah, trgovinah** in podobnih prostorih nevarnost najpogosteje (*včasih ali pogosto*) občutijo kvir/queer osebe (f=12, 51 %), aseksualne osebe (f=6, 43 %), geji (f=49, 39 %) in lezbijke (f=65, 39 %) (oboje 39 %), kar nakazuje na to, da storitve niso enakovredno in na enak način dostopne vsem – v občutkih nevarnosti se namreč razkriva to, da so določena telesa in določene_i akterke_ji bolj zaželeni_i kot druge_i. Najvišji delež oseb, ki se najpogosteje (*včasih ali pogosto*) počutijo ne-varno predstavljajo heteroseksualne osebe (f=3, 60 %) – glede na to, da je vzorec vključeval LGBTIQ+ osebe, lahko sklepamo, da gre pri teh heteroseksualnih osebah za transspolne osebe.

Tabela 22: Občutek ne-varnosti v barih, restavracijah, trgovinah ipd. glede na seksualno identiteto

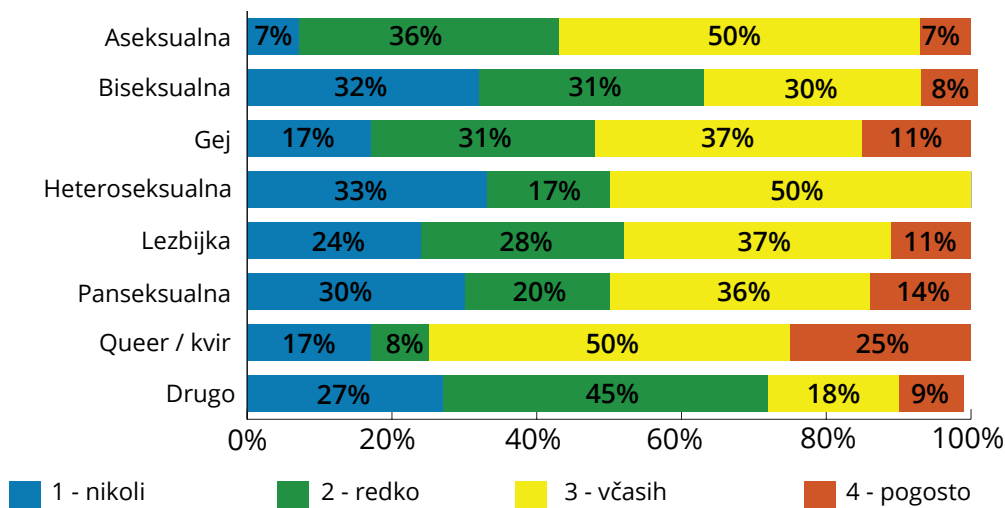
Kakšna je tvoja spolna usmerjenost? (Q7)

V **kontekstu ulice** kot javnega prostora nevarnost največkrat (*včasih ali pogosto*) občutijo kvir/queer osebe (f=18, skupaj 75 %), aseksualne osebe (f=8, 57 %), geji (f=66, 52 %), panseksualne osebe (f=28, 50 %), heteroseksualne osebe (f=3, 50 %) ter lezbijke (f=82, 48 %), medtem ko pri obiskih **državnih uradov** (centra za socialno delo, upravne enote ipd.) nevarnost najpogosteje občutijo panseksualne (f=9, 18 %) in kvir/queer osebe (f=4, 20 %).

Tabela 23: Občutek ne-varnosti na ulici glede na seksualno identiteto

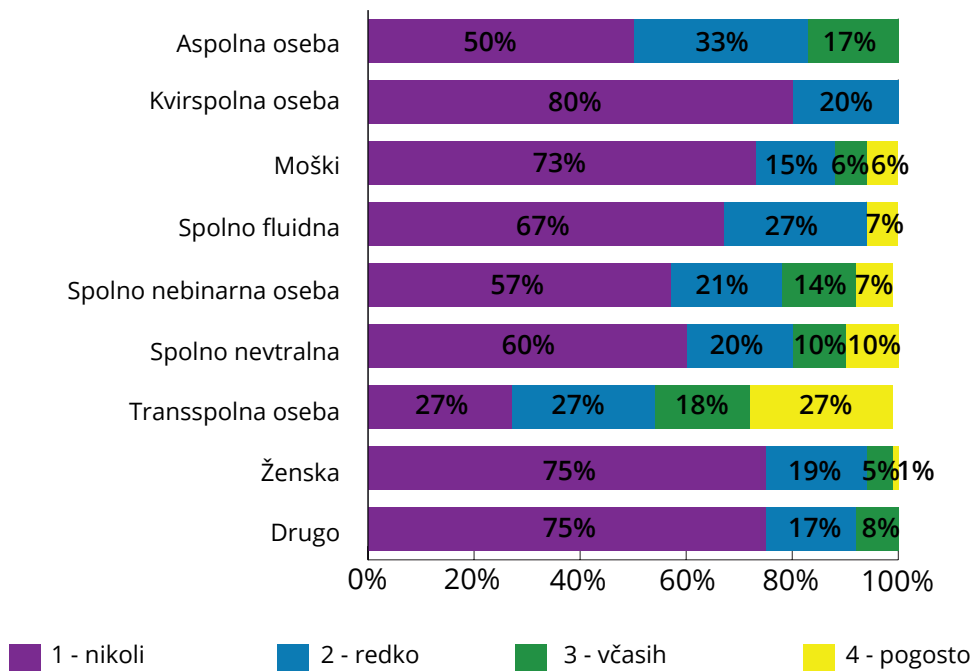
Kakšna je tvoja spolna usmerjenost? (Q7)

Če naredimo podoben pregled v primeru **spolnih identitet**, lahko vidimo, da v različnih kontekstih nevarnost v največji meri občutijo necispolne in transspolne osebe. Pri tem izstopajo predvsem transspolne osebe, ki se tako počutijo najpogosteje (*včasih ali pogosto*) v kontekstu doma (f=9, 82 %), v kontekstu širše družine (f=7, 70 %) ter na šolskih hodnikih oziroma med odmori (f=8, 73 %), pa tudi na ulici (f=6, 54 %), javnih dogodkih (f=6, 54 %) in pri obiskih državnih uradov (center za socialno delo, upravna enota ipd.) (f=5, 45 %), kot je razvidno iz spodnjega prikaza.

Tabela 24: Občutek ne-varnosti pri obisku državnih uradov glede na spolno identiteto

Kakšna je tvoja spolna identiteta? (Q6)

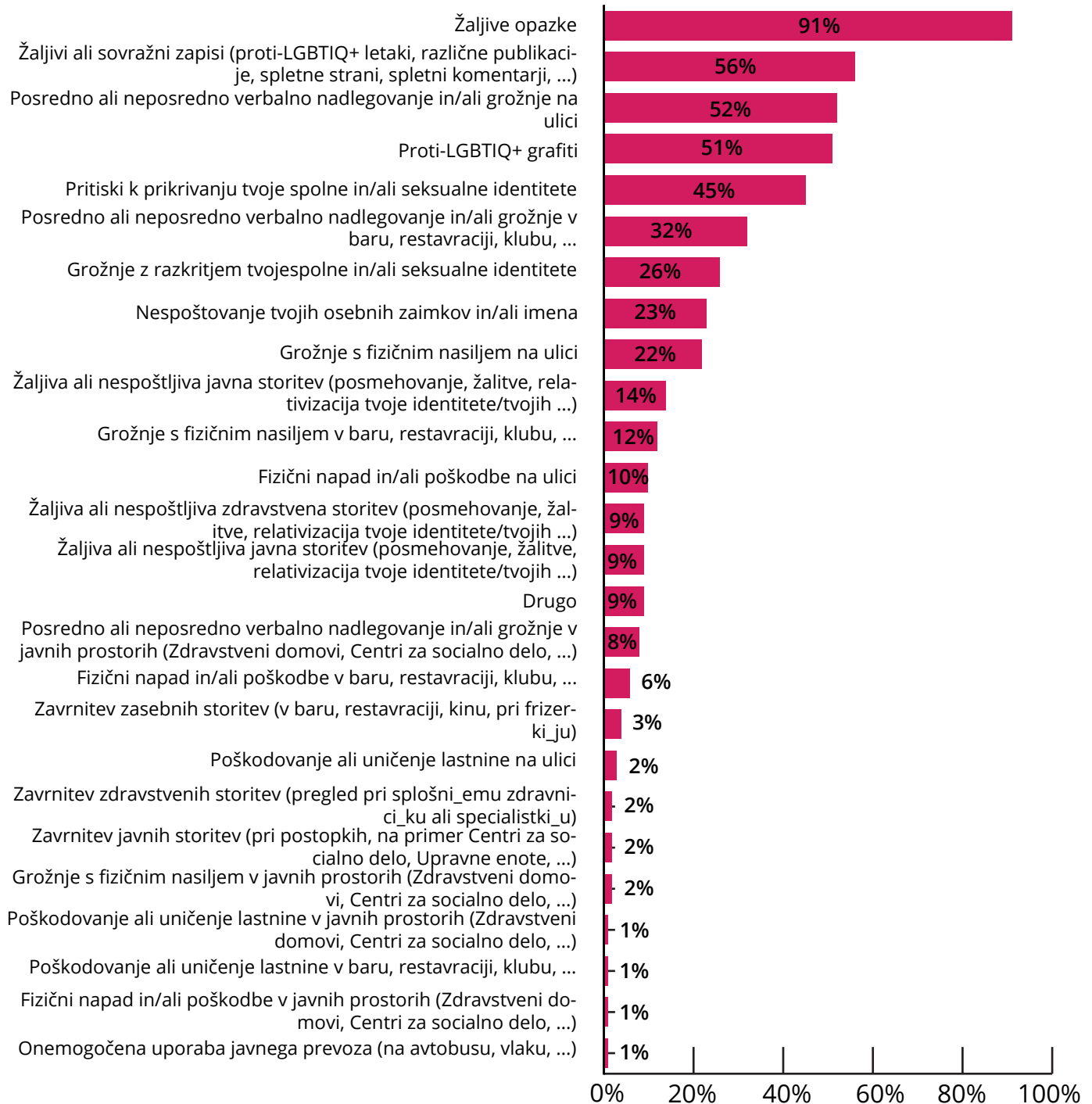
2.5 Izkušnje z različnimi oblikami nasilja

2.5.1 Splošni pregled

40 % mladih LGBTIQ+ oseb poroča, da so že doživele nasilje in/ali diskriminacijo.⁸

Najpogostejše oblike nasilja, o katerih poročajo, so žaljive opazke (f=224, 91 %), žaljivi ali sovražni zapisi v različnih medijih (letaki, grafiti, spletne strani in spletni komentarji; f=137, 56 %), med slednjimi še posebej sovražni ali žaljivi proti-LGBTIQ+ grafiti (f=125, 51 %).

Tabela 25: Kakšno obliko nasilja in/ali diskriminacije si doživel_a?

⁸ Podatki, navedeni v tem delu, predstavljajo odgovore oseb, ki so označile, da so že doživele izkušnjo nasilja in/ali diskriminacije na podlagi svoje spolne in/ali seksualne identitete.

Glede na to, da le 40 % mladih LGBTIQ+ oseb poroča o izkušnjah z nasiljem in/ali diskriminacijo, je smiselno opozoriti na **normalizacijo vsakdanjega nasilja** nad LGBTIQ+ osebami. Na podlagi tega se določenih oblik nasilja (npr. sovražnega govora proti LGBTIQ+ osebam v grafitih, spletnih komentarjih in podobnem, ki je tako vseprisoten, da je za mlado LGBTIQ+ osebo stik z njim pravzaprav neizbežen) ne obravnava kot nasilno početje, ker ni percipirano kot »dovolj« ekscesno, direktno ali agresivno v primerjavi z, denimo, žaljivkami, grožnjami s fizičnim nasiljem, fizičnimi napadi ipd.

Med prostori, v katerih mlade LGBTIQ+ osebe doživljajo največ nasilja in/ali diskriminacije, izstopata ulica, kjer je nasilje doživelo 39 % anketiranih, in šola oziroma fakulteta, kjer ga je bilo deležnih 29 %.

V odprtih odgovorih ('drugo', 23 %) so sodelujoče_i izpostavile_i tudi splet, zasebne prostore (npr. stanovanja), pa tudi nevladne organizacije in državo (sistemska diskriminacija) oziroma splošno družbeno klimo

Tabela 26: Prostori in odnosi, kjer mlade LGBTIQ+ osebe doživljajo nasilje in/ali diskriminacijo

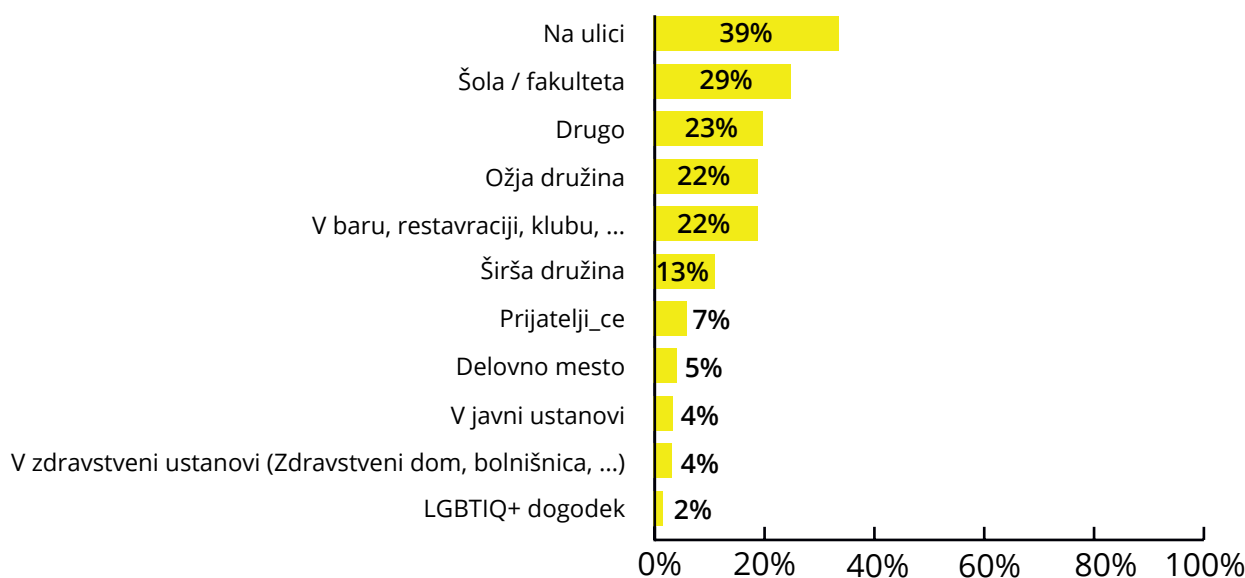
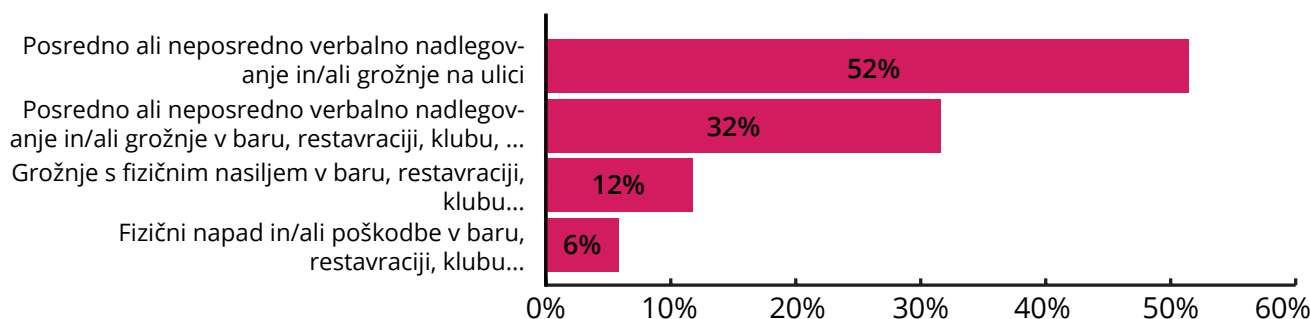

Tabela 27: Izkušnje z nekaterimi oblikami nasilja in/ali diskriminacije

Izstopa podatek, da 52 % anketiranih poroča o neposrednem ali posrednem verbalnem nadlegovanju in/ali grožnjah na ulici.

32 % anketiranih ima izkušnje z bodisi posrednim bodisi neposrednim verbalnim nadlegovanjem in/ali grožnjami v barih, restavracijah, klubih ipd., 12 % anketiranih pa ima v tistih prostorih izkušnje z grožnjami s fizičnim nasiljem, pa tudi izkušnje s fizičnim napadom in/ali poškodbami (6 %). To kaže na izrazito cisnormativnost in heteronormativnost v tovrstnih prostorih.

O tem pripovedujejo odprti odgovori mladih LGBTIQ+ oseb glede nasilja in/ali diskriminacije, ki jih doživljajo **na ulici**:

- »Neznanec je šel mimo in rekel 'fuj'. ob tem je imel na obrazu izrisan gnus.«
- »Random čefur me je mimogrede brcnil v trebuh.«
- »S fantom (ki je transspolen) sva se na avtobusni postaji objemala in poljubljala, nakar je pristopila neka starejša ženska in naju vprašala, če 'sva obe punčki', nato pa še nekako čudno strmela v naju.«
- »Gospod mi je po tem, ko je videl, da se s partnerko drživa za roko, rekel 'marš ven iz slovenije lezbe, pička vam materna.'«
- »Bil sem imenovan s številnimi neprijetnimi imeni, večkrat sunjen in enkrat s pestjo udarjen v trebuh. Zgodilo se je v parku maja letos.«
- »Pridiga o moji spolni identiteti, češ, da ni resnična, da sem bolan_a.«
- »Na ulici sva se s fantom objela, v bistvu v prehodu, pred vhodom v njegov stanovanjski blok. Lahko bi bil prijateljski objem oz. objeti drugega moškega na cesti ni ravno nekaj očitnega. V tistem je prišel izza vogala mlad moški, ki je najprej odšel mimo, nato pa se je obrnil, se nama začel približevati in začel vpiti na naju: 'A sta vidva pedra, kaj je z vama, fuj, spravita se nekam,' in podobno. Šele, ko sva agresivno nastopila in krenila proti njemu in mu rekla, naj se pobere, je odnehal in šel. Od takrat moj fant ne želi več nobenega fizičnega kontakta na javnem mestu z mano, še z najboljšim prijateljem, ki je strejt, sva bolj sproščena. Enkrat sem načel to temo in mi je rekel: 'Kaj se te bom dotikal v javnosti, pomisli, kaj če bi jih takrat pet prišlo mimo.'. Na nek način ima prav.«
- »Kričanje in zmerjanje po ulici, ker sve se s punco držali za roke. Na avtobusu so bili groteskni seksualni komentarji in zasledovanje po ulici in spolne grožnje«
- »Homofobne opazke, mimoidoča policaja sta za mano in kolegico rekla: 'Glej jih, lezbe.'«

Podobno se dogaja tudi v **barih, restavracijah in trgovinah**:

- »Z dekletom sva bili v lokalu v Ljubljani. Držali sva se za roke. Prišel je natakar/lastnik in se nama zlagal, da se bar žal zapira čez pol ure. Bar se seveda ni še zaprl takrat...«
- »Poljubila sem svojo punco v baru v temnem kotičku (Orto bar) in pride čez pol minute varnostnik in nama grozi, da taki kot mi niso dobrodošli in podobne žaljive fraze in naju je fizično odnesel ven.«
- »En izmed primerov je npr. to, da so naju s partnerko enkrat vrgli iz restavracije, češ 'da niso lokal', v katerem je primerno izkazovanje naklonjenosti ipd. in da naju prosijo, če odideva - da pa ni problem v tem, da sva podobnega spola. Seveda enake obravnave niso bili deležni preostali raznospolni pari, ki so se ravno tako poljubljali ipd.«
- »Med plesom s prijateljico v baru, v katerega smo odšli po gledališki premieri, v kateri je igrala, bilo je v precejšnji gneči, me je nenadoma nekdo začel riniti od zadaj, nato pa potegnil za srajco od zadaj. Ko sem se obrnil, me je malo starejši in precej višji moški začel odrivati, nato pa me prijel za vrat (ko sem se branil, mi je z vratu strgal metuljčka) in mi začel govoriti, kaj je z mano narobe, da sem tako oblečen, imam take barve hlač (temno zelene), če sem peder, kaj sploh plešem s to žensko, ... Bil je zelo pijan in kljub temu, da so ga kolegi vlekli stran, mi je grozil, da me bo počakal zunaj, da me bo pretepel ... Šele po posredovanju mojih prijateljev (ki smo bili bolj številčni) je odšel pred bar. Njegovi kolegi so se mi potem prišli opravičiti, češ da je pijan in da se v takem 'zmeraj na koga spravi' in naj si ne jemljem preveč k srcu, ker itak ni vedel, kaj dela. Kljub temu smo za posredovanje prosili varnostnike,

ta oseba je stala pred vrati v lokal, jaz pa sem kmalu za tem (zaradi popolnoma uničene večera in strahu) odšel v taksi v spremstvu kolegice, ko se je ta moški malo oddaljil od lokala, in direktno domov. Več kot pol leta je trajalo, da sem ponovno v petek zvečer šel na pijačo in ostal malo dlje. Enostavno nisem mogel, čeprav nisem drobcen in sem popolnoma 'moškega' videza.«

- »Že večkrat se je zgodilo, da moški pristopijo in začnejo spraševati, zakaj si s punco raje ne izbereva koga od njih. Skoraj vedno se zgodi da v klubu strmijo v naju ali pa se naju celo dotikajo, se poskušajo vsiljevati itd.«
- »Grožnje v gej klubu s strani dveh strejt moških.«
- »S punco sva bili zunaj, moški je komentiral, da samo rabiva 'pravega tiča' in se nama potem vsiljeval vmes, dokler ga ni varnostnik odstranil.«

Na razsežnost cisnormativnosti in heteronormativnosti kaže tudi podatek, da je med osebami, ki so že doživele izkušnje z različnimi oblikami nasilja na podlagi svoje spolne in/ali seksualne identitete, kar 10 % (f=25) doživelo tudi fizični napad na ulici, medtem ko jih je 22 % (f= 54) že imelo izkušnje z grožnjami s fizičnim nasiljem na ulici.

Skorajda vsaka tretja mlada LGBTIQ+ oseba (29 %) poroča o doživljanju nasilja in/ali diskriminacije tudi v kontekstu **šole oziroma fakultete**, podatek pa lahko ponazorimo z njihovimi pričevanji, ki razkrivajo tudi, da nasilja ne izvajajo le sošolke_ci (tj. medvrstniško nasilje), temveč tudi učitelj_i_ce ali pa nasilje in/ali diskriminacijo omogočajo z lastno pasivnostjo in odsotnostjo posredovanja:

- »Sošolec mi je pogosto govoril da se pretvarjam da sem biseksualka.«
- »Predavanja o tem, da je 'teorija spola' izmišljena in da transspolnost in nebinarnost ne obstajata ter da istospolne poroke ne bi smele biti dovoljene, so bila na rednem šolskem programu. Žalivke s strani učiteljev. Tudi s strani sošolcev. Tudi na drugi šoli žalivke s strani nekaterih učiteljev.«
- »Veliko ljudi v moji šoli je zelo sovražnih. Ves čas se norčujejo iz lgbt ljudi in učiteljice ne naredijo ničesar, četudi jih slišijo.«
- »Bilo je v srednji, ker sem se outal [razkril] kot ftm [female-to-male oz. transspolna oseba v tranziciji] mi je velika večina sošolcev obrnila hrbet, me ignorirala, dajala narobne zapiske, zanalašč uporabljala narobne zaimke, čeprav sem jih vljudno popravljal. Razumem, da se je težko navaditi, ampak to se je vleklo po par let in še zdaj, ko sem na fakuleti, se to dogaja s strani srednješolskih sošolcev.«
- »Napadli so me vrstniki iz višjih ali nižjih letnikov.«
- »Žalitve s strani sošolcev, objektivizacija zaradi moje spolne usmerjenosti (bisexual), zanihanje moje identitete ter redno posmehovanje.«
- »Razredničarka je povedala nama s punco, da je dobila pritožbo od drugega učitelja glede najinega izkazovanja naklonjenosti v šoli.«
- »Učiteljice so precej javno razglašale svoja homofobna mnenja, ena je celo napisala članek o nenaravnosti homoseksualnosti in svetovala, naj se poročimo z osebo nasprotnega spola.«
- »Sošolke so začele govoriti, da je to neprimerno in ekstremno čudno. Izogibale so se me in rekle, da se z mano ne bodo več družile, ker so mislile, da so mi všeč.«
- »Žalivke kot na ulici, porivanje v omarice, zaklepanje v stranišča, ustrahovanje...«,
- »Profesorica mi je zagrozila, da me bo, če ne neham hoditi s svojo punco, na vsak način poskušala izključiti iz šole.«
- »Fant iz paralelke v srednji šoli me je pogosto poskušal verbalno nadlegovati na hodniku, enkrat me je po roki zažgal z vžigalnikom.«
- »To zajebavanje je bilo tako nadležno, da sem bil primoran zamenjati gimnazijo.«
- »Eden izmed učiteljev se je pritožil razredničarki zaradi menda neprimerne vedenja naju s partnerico.«

Pri dostopu in uporabi javnih storitev, vključno z zdravstvenimi storitvami, kar 34 % oseb poroča o izkušnji posrednega in/ali neposrednega verbalnega nadlegovanja in/ali groženj v javnih prostorih, kot so zdravstveni domovi in centri za socialno delo, o izkušnji zavrženega dostopa do javnih (zdravstvenih in drugih) storitev, o žaljivi ali nespoštljivi obravnavi pri dostopu do javnih storitev na podlagi osebnih okoliščin, o grožnjah s fizičnim nasiljem v prostorih javnih storitev in o izkušnjah poškodovanja ali uničenja lastnine ter fizičnega napada v tovrstnih javnih prostorih. O tem pripovedujejo tudi odprti odgovori mladih LGBTIQ+ oseb:

- »Nespoštljiv in neprimeren odnos policistov, posmehovanje ...«
- »Policija je zaničevala mojo prijavo nasilja v družini, ker je bila partnerica do mene nasilna (posmehovanje nasilja ženske nad žensko).«
- »Najbolj nazoren primer je to, da sem po tem, ko sem pristala na cesti, obiskala pristojni csd [center za socialno delo], da se pozanimam glede njihovih obveznosti v povezavi z mojim preživljanjem, na kar mi je socialna delavka odgovorila, da sem 'že sama kriva za to, kar se je zgodilo.'«
- »Uradnica na ZZSZ je zanikala, da se lahko zavarujem po partnerki, s katero sva v sklenjeni partnerski zvezi.«
- »Ginekologinja me ni pregledala zaradi spolne usmerjenosti.«
- »Dermatologinja me je po razkritju spolne identitete odslovila oz. mi odklonila zdravljenje.«
- »Na svet sem prišel/la kot dvospolnik, zdravstvo mi je odvzelo obe splovili, drugi se nimajo pravice odločati, kaj bo otrok bil, ko odraste, sam mora imeti to pravico, se sam odločati.«
- »Želel sem dobiti napotnico za testiranje na spb [spolno prenosljive bolezni]. Besede zdravnice so bile: 'S svojim življenjskim slogom izkoriščaš javno zdravstvo.'«
- »Zavrnitev ginekoloških storitev, ker naj jih ne bi potrebovala, ker nimam spolnih odnosov z moškimi.«
- »Na pošti sem poskušal osebi za okencem razložiti, da sem si spremenil dokumente, a bi še vseeno rad prevzemal pošto, ki je poslana na moje staro ime, saj je namenjena meni. Oseba je bila tako zmedena, da je začela zelo na glas spraševati osebo pri drugem okencu in uporabljati moje staro ime.«

Anketirane mlade LGBTIQ+ osebe so izpostavile **ožjo družino** kot prostor, ki je zanje z vidika izkušenj z nasiljem in/ali diskriminacijo eden izmed bolj nevarnih. Vsaka peta oseba (f=100, 22 %) poroča o tovrstnih izkušnjah v kontekstu ožje družine, vsaka osma oseba (f=59, 13 %) v kontekstu širše družine. Za prikaz njihovih konkretnih izkušenj se, podobno kot zgoraj, obračamo na njihove konkretne pripovedi:

- »Zgroženost nad mojo spolno usmerjenostjo, žalitve in po razkritju moje identitete, psihično nasilje s strani istega družinskega člana.«
- »Stric in teta sta sestrični prepovedala druženje z menoj, da se ne bo tudi ona spremenila v 'lezbo.'«
- »Negativno govorjenje o istospolnih osebah. Delu družine nisem povedala zaradi tega, delu pa zaradi tega, ker so me starši prosili, naj ne razkrijem širši družini.«
- »Nisem jim še povedala, vendar jim namigujem, vendar tega ne sprejmejo prav dobro, rekli so, da bi otroka vrgli ven, če bi bil istospolno usmerjen.«
- »Ob referendumu o družinskem zakoniku so mi puščali odprte članke, letake, ki so jih dobili v cerkvi. Primerjanje mene in živali (še bik ve, da gre na kravo in ne na bika), pritiski, da bi bilo bolje, da bi zatajila svoja čustva in nagnjenja, da bi njim olajšala življenje. Trditve in grožnje, da pod njihovo streho teh nagnjenj ne smem kazati, prepoved razkritja bratoma ipd.«
- »Nepriznavanje moje usmerjenosti, prepovedovanje stikov z osebami enakega spola, žalitve, da nisem član njihove družine. V tem sta bila vpletena mati in oče.«
- »Več mesecev pogovori o tem, kako lahko spremenim svojo identiteto, da je lgbt življenje najbolj umazano življenje, da je to nekaj, česar bi se morali sramovati in prikrivati, da si zaslužimo biti fizično poškodovani ...«

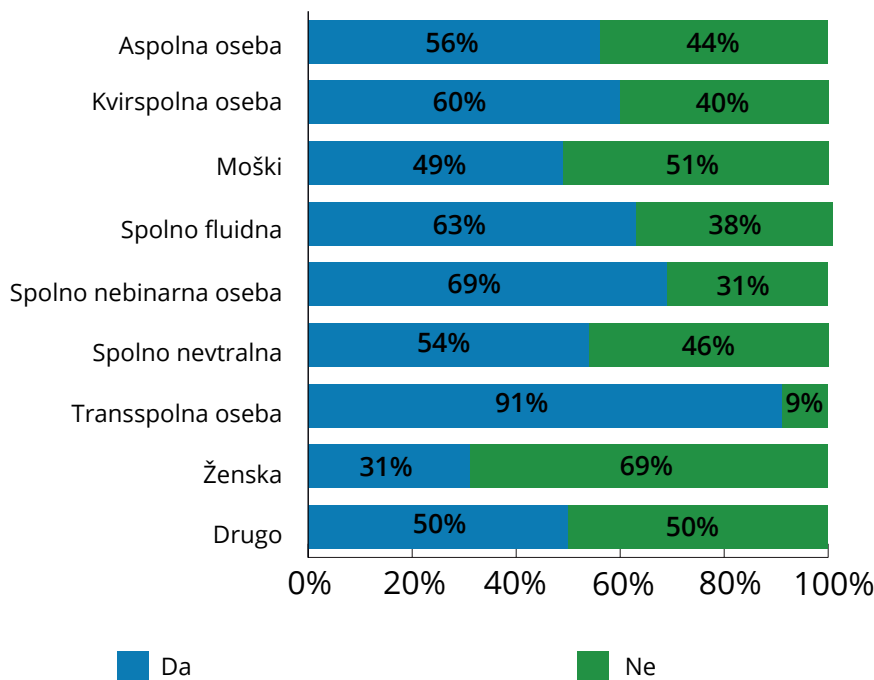
- »Ko sem v hecu rekel, da so mi vseč moški, so mi hitro dali vedeti, da lahko spakiram kovčke in grem od doma.«
- »Neodobravanje moje spolne identitete, prisila k prikrivanju moje spolne identitete, čustveno izsiljevanje (občutki krivde, govora je bilo o tem, da je njihova bolečina huda, nihče pa se ne ozira name ...),«
- »Najbolj nazoren primer je to, da so me starši, po tem, ko se je po vasi začelo govoriti o tem, da sem 'lezbijka', vrgli iz hiše pri 18 letih. Pred tem smo živele_i v prozornem klozetu in se o tem nismo neposredno pogovarjale_i, razen v neredkih primerih zbadanja, posmehovanja in podobno.«
- »Pred blagajno trgovine z oblačili z mati, ki je na glas diskriminirala moj nakup moških oblek. Doma, pri naročanju 'cheat binderja' sta me mati ter očim zmerjala, da so taki ljudje pravi mutanti in me zmerjala z besedo 'mutant'. Na ulici, kjer sta me dva mlada fanta vprašala ali sem fant ali punca in se mi je mudilo na avtobus in sta kasneje zavpila 'peder'. Ko mi je bivši prijatelj napisal, zakaj se obnasam in izgledam kot nasprotni spol, da izgledam čudno.«
- »Grožnje fizičnega nasilja in prenehanje finančne podpore s strani staršev.«
- »Opazke glede mojega videza, ignoriranje mojega obstoja, neupoštevanje mojega imena in zaimkov, grožnje z odvzemom finančne podpore«
- »Oče se je odločil, da aseksulanost ne obstaja in je najbolj smešna stvar, ki jo je slišal v zadnjem času. To je zaključilo družinske debate na to temo za naslednjih 10 let. oz. do nadaljnjega.«
- »Mama me je nagnala od doma in nad mano izvajala fizično nasilje.«
- »Po razkritju so sledile smrtne grožnje od staršev.«
- »Na dnevnem redu je bilo posmehovanje, žalitve in poniževanje s strani očima in mame, končalo se je z tem, da mi je mati postavila ultimāt, da živim, kot sem rojen, ali zapustim njeno stanovanje.«

Izkušnje z nasiljem pogosto ostanejo neizgovorjene ali spregledane. V splošni klimi, ki jo vse pogosteje označuje percepcija izboljšane položaja LGBTIQ+ oseb, neredko pozabimo na tovrstne izkušnje z nasiljem, ki mlade LGBTIQ+ osebe, katerih življenjsko obdobje je označeno z določeno mero odvisnosti od primarnih skrbnic_kov, postavlja v položaj izrazite ranljivosti. Med vključenimi primeri je namreč nemalo (in preveč) primerov izkušenj z odtegnitvijo finančne podpore in/ali (realiziranih) groženj, ki mlade LGBTIQ+ osebe vodijo v brezdomnost.

Če podatke podrobneje analiziramo po osi **spolne identitete**, lahko ugotovimo, da so nasilju in diskriminaciji najpogosteje izpostavljene transspolne osebe, sledijo jim spolno nebinarne in spolno fluidne osebe. Na mestu je opozorilo, da je na vprašanje o izkušnjah z nasiljem in/ali diskriminacijo odgovarjalo le 11 transspolnih oseb, 16 spolno nebinarnih oseb in 16 spolno fluidnih oseb, zato podatka – podobno kot velja za zgornje analize – ne moremo posploševati. Izmed 11 transspolnih oseb jih 10 poroča o izkušnjah z nasiljem in/ali diskriminacijo na podlagi spolne in/ali seksualne identitete, enako pa poroča tudi 11 spolno nebinarnih oseb in 10 spolno fluidnih oseb.

Tabela 28: Izkušnje z nasiljem in/ali diskriminacijo glede na spolno identiteto

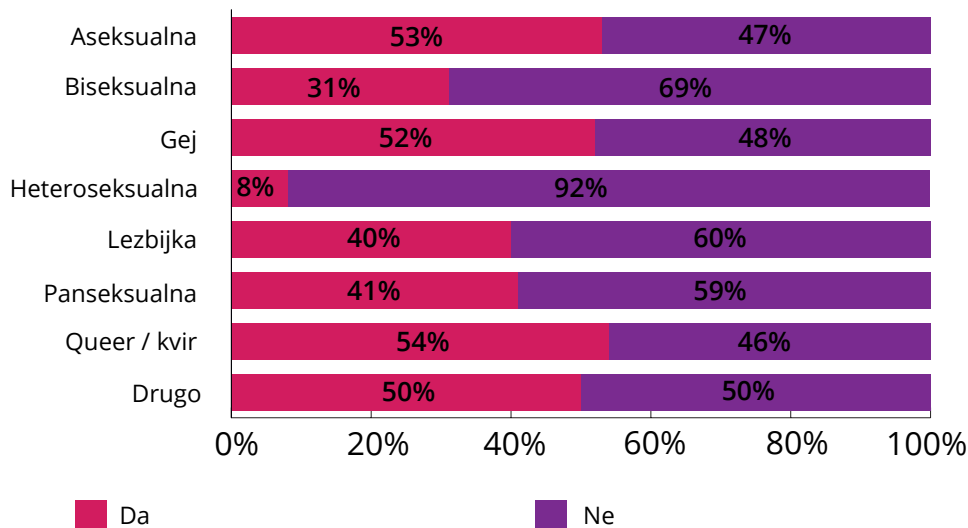
Kakšna je tvoja spolna identiteta? (Q6)

Iz spodnjega prikaza izkušenj z nasiljem in/ali diskriminacijo glede na **seksualno identiteto** vidimo tudi, da imajo največ tovrstnih izkušenj kvir/queer osebe (f=14, 54 %), podoben delež velja tudi za aseksualne osebe (f=8, 53 %) in geje (f=68, 52 %), sledijo pa jim panseksualne osebe (f=24, 41 %) ter lezbijke (f=72, 40 %).

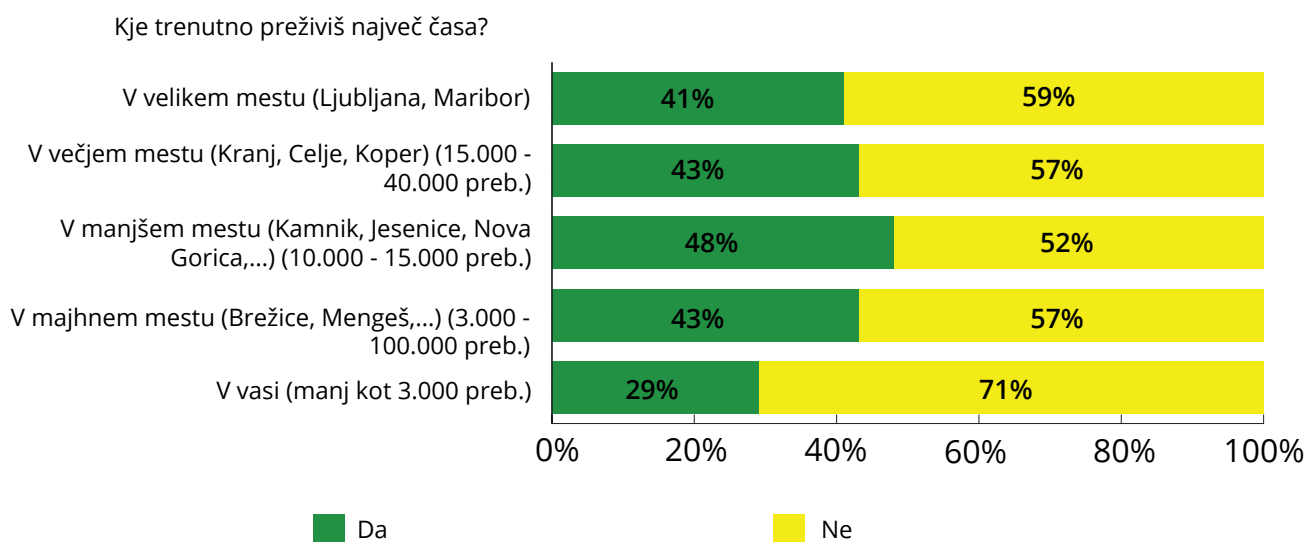
Tabela 29: Izkušnje z nasiljem in/ali diskriminacijo glede na seksualno identiteto

Kakšna je tvoja spolna usmerjenost? (Q7)

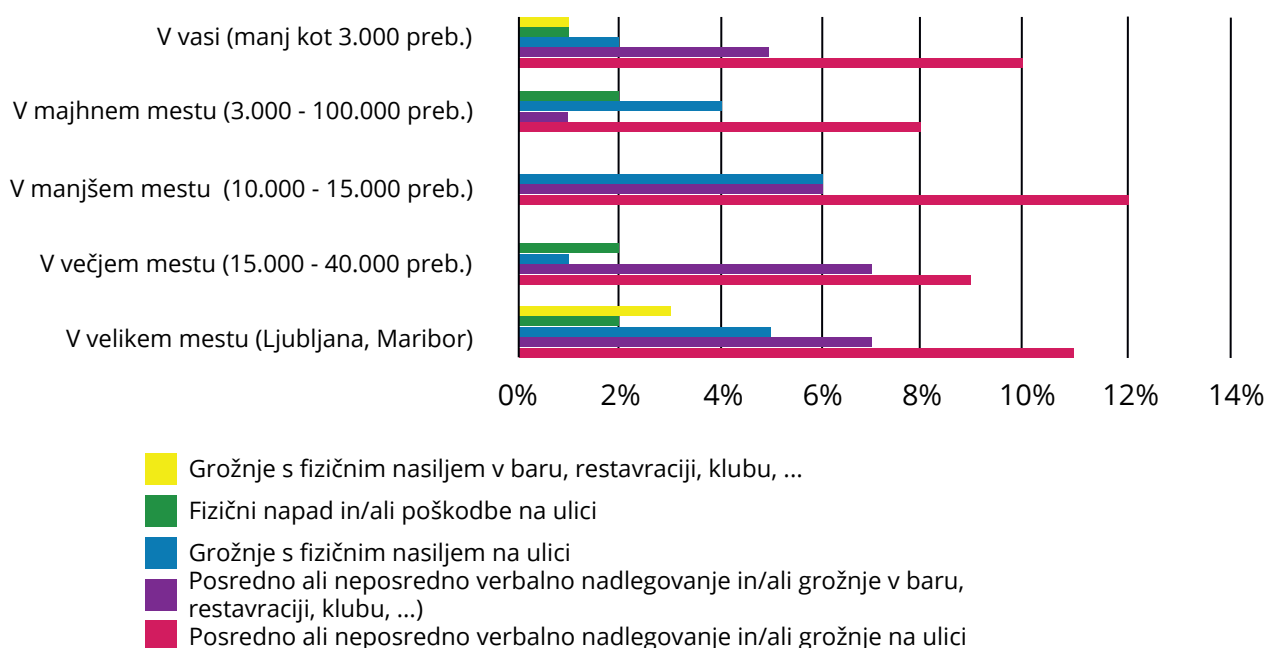
Glede na **kraj bivanja** mladih LGBTIQ+ oseb ni bistvenih razlik v doživljanju izkušenj z diskriminacijo in/ali nasiljem, pojavnost nasilja in/ali diskriminacije je opazno manjša le na vaseh, kjer zgolj 29 % oziroma 22 anketiranih poroča o izkušnjah z nasiljem in/ali diskriminacijo, kar lahko razložimo tudi z nižjo oziroma podpovprečno stopnjo razkrivanja v vseh analiziranih kontekstih (ožja družina, širša družina, druge interesne skupine, javni prostori in podobno) z izjemo prijateljskih odnosov.

Tabela 30: Izkušnje z nasiljem in/ali diskriminacijo glede na kraj bivanja

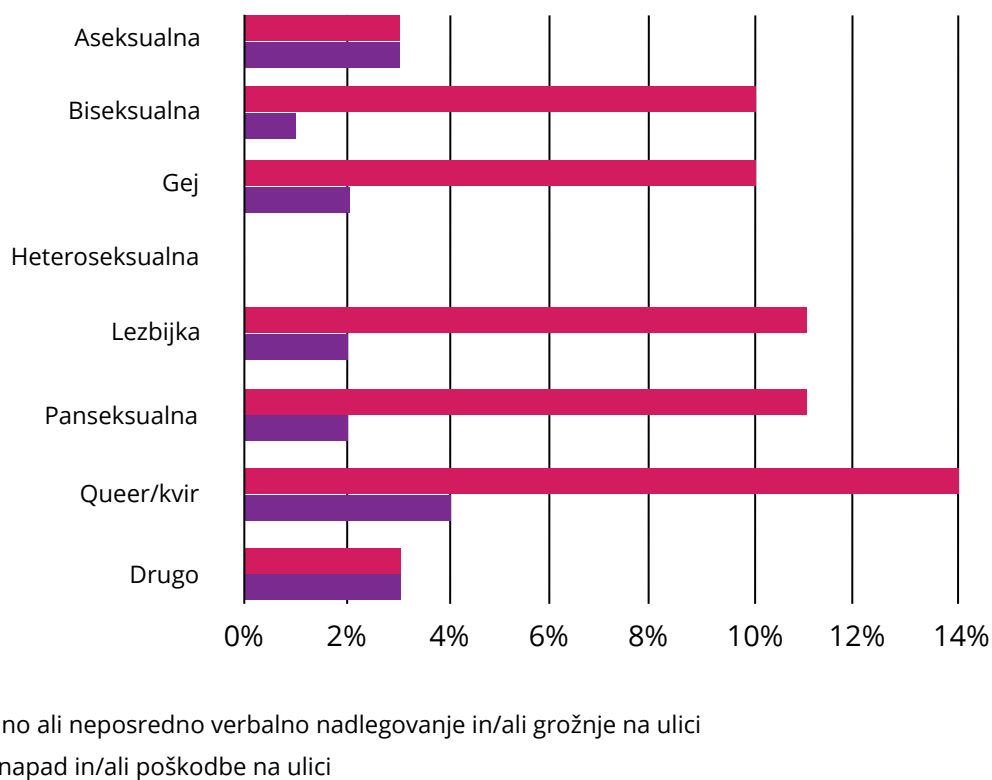
Iz podatkov je razvidno tudi, da imajo izkušnje z določenim tipom nasilja (grožnje fizičnega nasilja na ulici, v barih, restavracijah, trgovinah in podobno, izkušnje s fizičnim napadom) v veliki meri osebe, ki največ časa preživijo v velikih mestih (Ljubljana, Maribor). O izkušnjah z grožnjami s fizičnim nasiljem na ulici poroča skupno 54 oseb (19 % celotnega vzorca), od tega jih 42 največ časa preživi v velikih mestih (78 %). Enako velja za izkušnje z grožnjami s fizičnim nasiljem v barih, restavracijah in podobno, o čemer poroča skupno 30 oseb (6 % celotnega vzorca), od katerih jih 27 največ časa preživi v velikih mestih (90 %), medtem ko v primeru izkušenj s fizičnim napadom na ulici to velja za 21 oseb (84 %) od skupno 25 (kar predstavlja 6 % celotnega vzorca).

Tabela 31: Izkušnje z različnimi oblikami nasilja in/ali diskriminacije glede na kraj bivanja

V primeru neposrednega ali posrednega verbalnega nadlegovanja na ulici, o katerem poroča skupno 127 oseb, je razvidno, da so mu najbolj izpostavljene kvir/queer osebe (14 % oziroma 11 oseb), panseksualne osebe (11 %, f=14) in lezbijke (11 %, f=40), pa tudi geji (10 %, f=38) in biseksualne osebe (10 %, f=22). O fizičnem napadu v največji meri poročajo kvir/queer osebe (f=3, 4 %), aseksualne osebe (f=1, 3 %), lezbijke (2 %, f=6) in panseksualne osebe (f=3, 2 %) ter geji (f=9, 2 %).

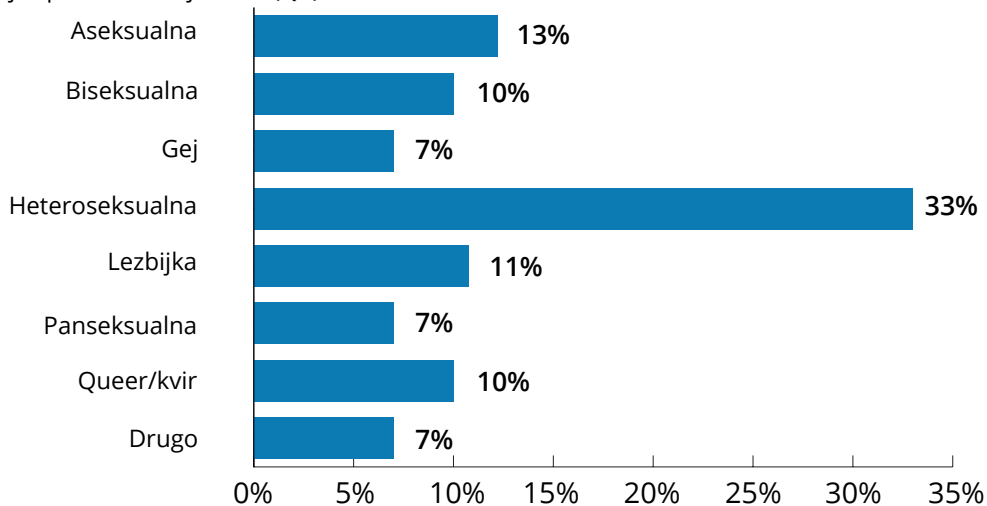
Tabela 32: Izkušnje z različnimi oblikami nasilja glede na seksualno identiteto

Približno polovica anketiranih poroča tudi o pritiskih k prikrivanju spolne in/ali seksualne identitete (45 %), približno četrtina (26 %) pa tudi o grožnjah z razkritjem njihove spolne in/ali seksualne identitete.

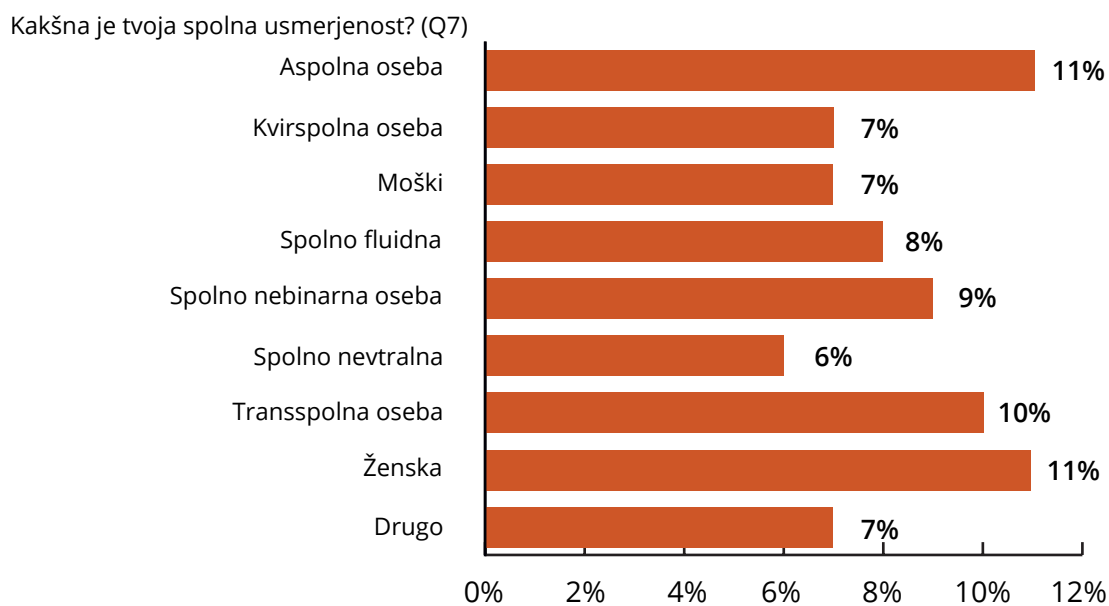
Tabela 33: Izkušnje s pritiski k prikrivanju glede na seksualno identiteto

Kakšna je tvoja spolna usmerjenost? (Q7)

Pritiskom k prikrivanju seksualne in/ali spolne identitete so najpogosteje izpostavljene heteroseksualne osebe (f=1, 33 %), aseksualne osebe (f=15, 13 %), lezbijke (f=37, 11 %), biseksualne osebe (f=23, 10 %) in kvir/queer osebe (f=8, 10 %), podobne izkušnje pa ima tudi 7 % gejev (f=26).

Tabela 34: Izkušnje s pritiski k prikrivanju glede na spolno identiteto

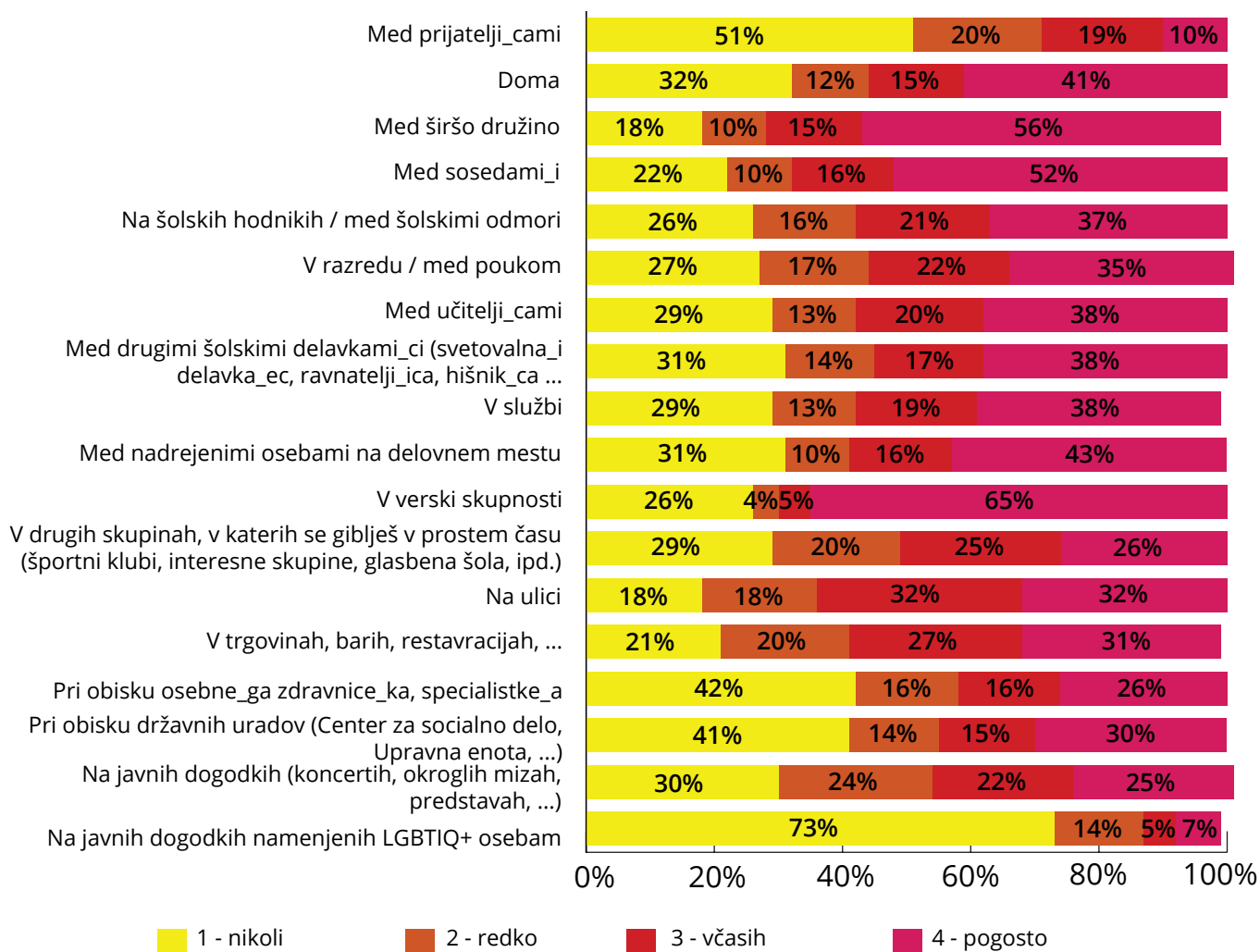

Glede na spolno identiteto so tovrstnim pritiskom najbolj izpostavljene aspolne osebe (f=4, 11 %), ženske (f=55, 11 %), transspolne osebe (f=6, 10 %) in spolno nebinarne osebe (f=7, 9 %).

2.5.2 Prikrivanje spolne in/ali seksualne identitete v želji po izogibanju nasilju in/ali diskriminaciji oziroma negativnim reakcijam

Pritiski k prikrivanju spolne in/ali seksualne identitete pa niso le zunanji, temveč tudi notranji: posameznica_k čuti, da je v določenih kontekstih zanj_o bolje, če v imenu zagotavljanja svoje varnosti spolno in/ali seksualno identiteto prikrije.

Tabela 35: Prikrivanje spolne in/ali seksualne identitete glede na kontekst

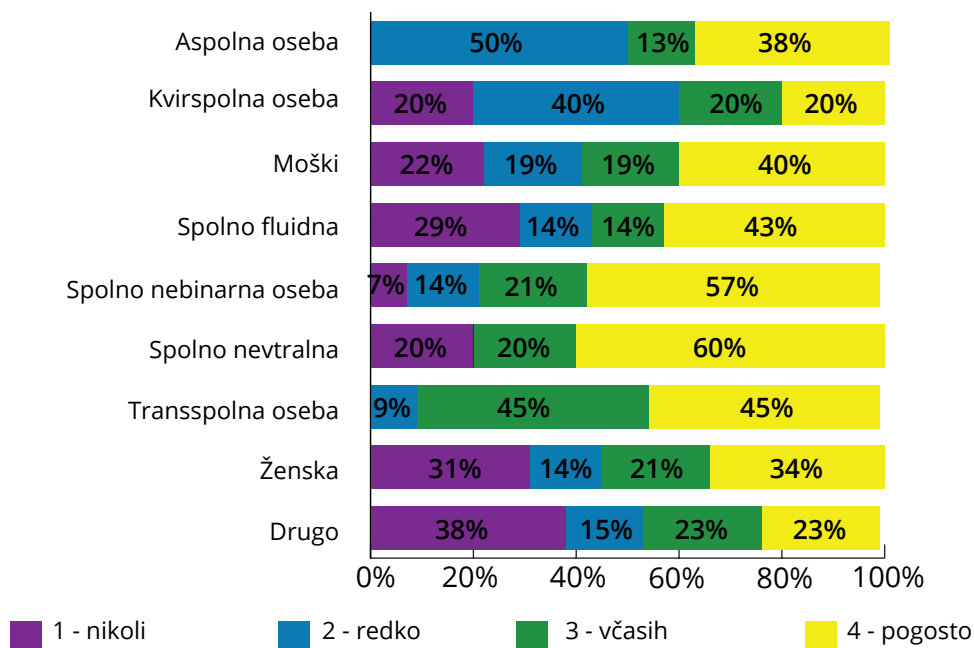

Anketiranke_ci poročajo, da svojo identiteto najpogosteje (*včasih ali pogosto*)⁹ prikrivajo znotraj širše družine (f=404, 71 %), verske skupnosti (f=162, 70 %), pred sosedami_i (f=352, 68 %), na ulici (f=354, 64 %), v službi (f=245, 57 %) in pred nadrejenimi (f=242, 59 %), v trgovinah, barih ipd. (f=323, 58 %) ter v domačem okolju (f=321, 56 %).

⁹ Navajamo podatke, iz katerih so izključeni odgovori »se ne nanaša name«. Celoten delež tako predstavljajo odgovori 1 – nikoli, 2 – redko, 3 – včasih in 4 – pogosto.

**Tabela 36: Prikrivanje spolne in/ali seksualne identitete na šolskih hodnikih oziroma med šolski-
mi odmori glede na spolno identiteto**

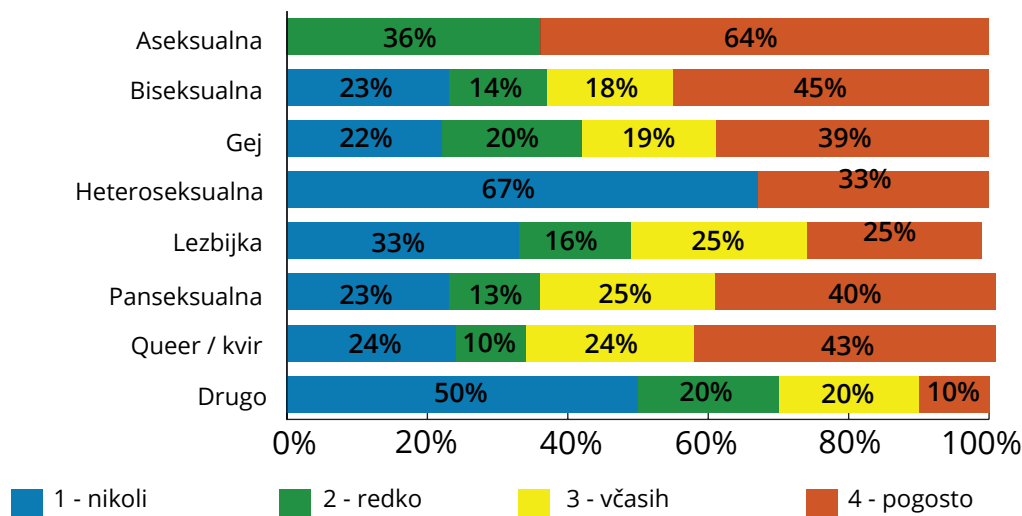
Kakšna je tvoja spolna identiteta? (Q6)

Več kot polovica mladih LGBTIQ+ oseb prikriva svojo spolno in/ali seksualno identiteto v **šolskem kontekstu**, kjer jo v veliki meri (*včasih ali pogosto*) prikrivajo v razredu oziroma med poukom (f=287, 57 %) in na šolskih hodnikih oziroma med odmori (f=291, 58 %), pa tudi v interakciji z učitelji_cami (f=283, 58 %) ter v interakciji z drugimi šolskimi delavkami_ci, vključno s svetovalno službo (f=253, 55 %). Pri tem v prostorih in situacijah, kot so šolski hodniki oziroma odmori, po pogostosti prikrivanja identitet glede na **spolno identiteto** izstopajo transspolne osebe (f=10, 90 %), spolno nevtralne (f=8, 80 %) in spolno nebinarne osebe (f=11, 78 %).

Tabela 37: Prikrivanje spolne in/ali seksualne identitete v kontekstu šolskih hodnikov oziroma odmorov glede na seksualno identiteto

Kakšna je tvoja spolna usmerjenost? (Q7)

V primeru **seksualne identitete** v pogostosti (*včasih ali pogosto*) prikrivanja svoje identitete na šolskih hodnikih oziroma med odmori izstopajo kvir/queer osebe (f=14, 67 %), panseksualne osebe (f=34, 65 %), aseksualne osebe (f=9, 64 %) in biseksualne osebe (f=88, 63 %), svojo identiteto pa prikriva tudi vsaka druga lezbijka (f=74, 50 %) in vsak drug gej (f=67, 58 %).

Podobno visoki deleži prikrivanja spolne in/ali seksualne identitete veljajo tudi v kontekstu interakcij z **osebnimi zdravnicami_ki oziroma specialistkami_i** (f=220, 42 %) in **državnimi uradi**, vključno s centri za socialno delo in upravnimi enotami (f=219, 45 %). V prvem primeru močno izstopajo necispolne osebe: o *občasnem ali pogostem* prikrivanju spolne identitete poroča 60% transspolnih oseb (f=6), 70% spolno nebinarnih oseb (f=9) in 67% aspolnih oseb (f=6); v primeru seksualnih identitet pa izstopajo aseksualne (f=11, 85%), kvir osebe (f=13, 52 %), panseksualne (f=24, 46 %) in biseksualne osebe (f=64, 45 %) ter lezbijke (f=60, 40 %).

Tabela 38: Prikrivanje spolne in/ali seksualne identitete pri obisku osebne_ga zdravnice_ka oziroma specialistke_a glede na spolno identiteto

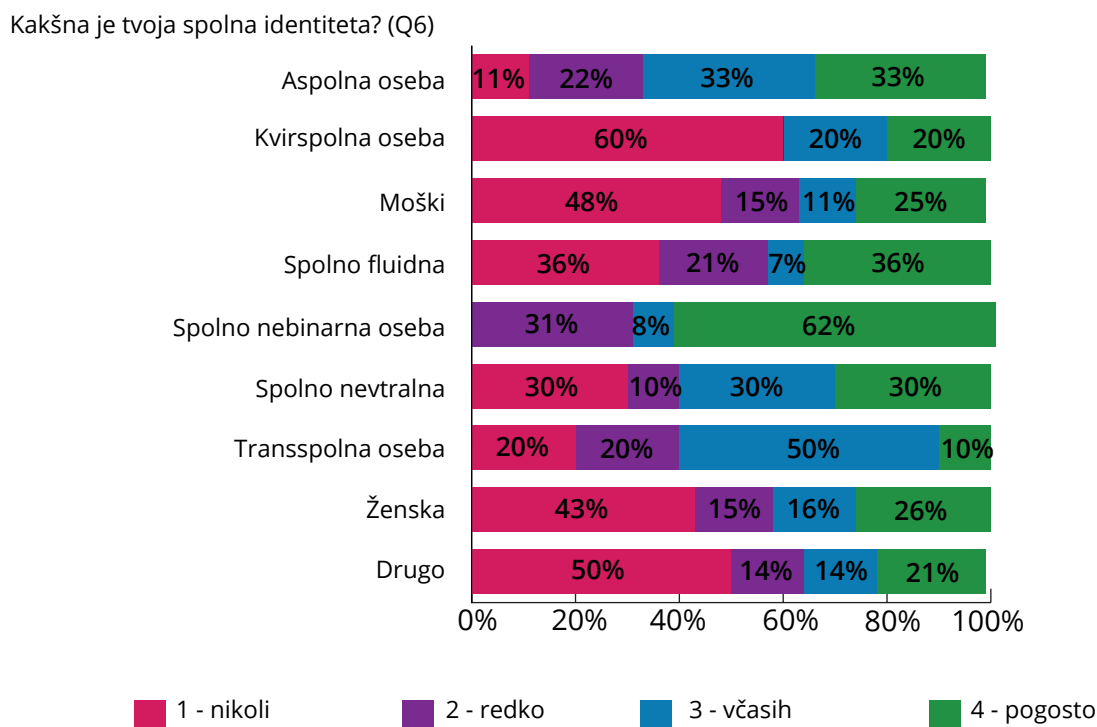
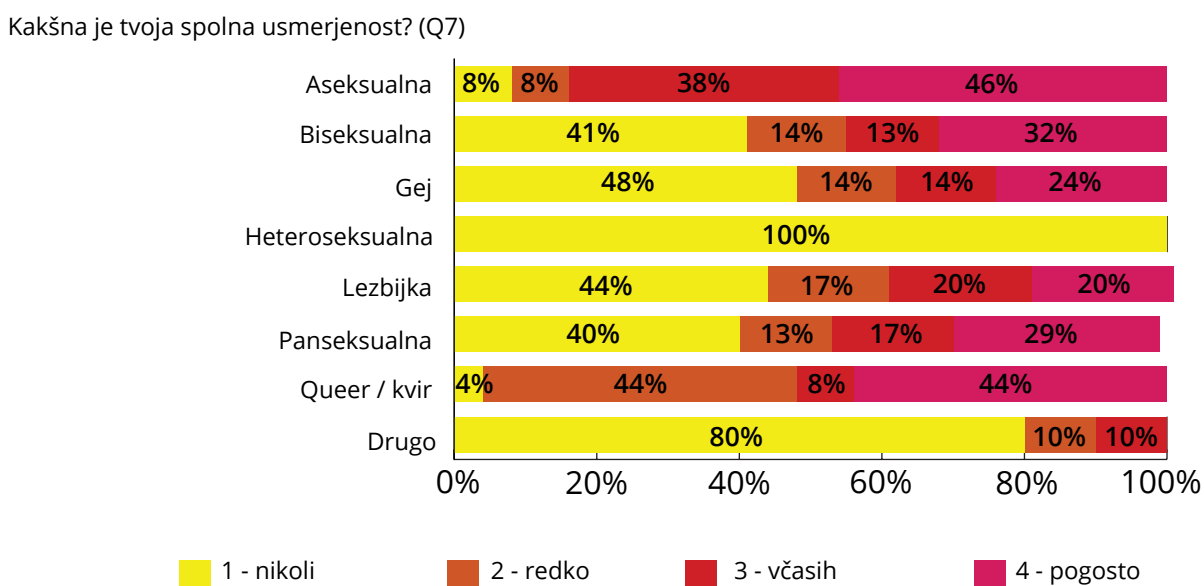

Tabela 39: Prikrivanje spolne in/ali seksualne identitete pri obisku osebne_ga zdravnice_ka oziroma specialistke_a glede na seksualno identiteto

V interakcijah z državnimi uradi svoje identitete včasih ali pogosto prikrije 69% aseksualnih oseb (f=13), 52% kvir/queer oseb (f=10) ter vsaka druga biseksualna (f=61, 47 %) in panseksualna oseba (f=25, 47 %), pa tudi lezbijka (f=62, 44%).

V primeru gejev v obeh kontekstih veljajo malenkost nižji deleži *občasnega ali pogostega* prikrivanja identitete z namenom izogibanja negativnim reakcijam: v interakciji z osebno_im zdravnico_kom oziroma specialistko_om svojo identiteto prikrije 38 % (f=64), v primeru interakcij z državnimi uradi pa 43 % (f=49) gejev.

Tabela 40: Prikrivanje spolne in/ali seksualne identitete pri obisku državnih uradov glede na seksualno identiteto

Kakšna je tvoja spolna usmerjenost? (Q7)

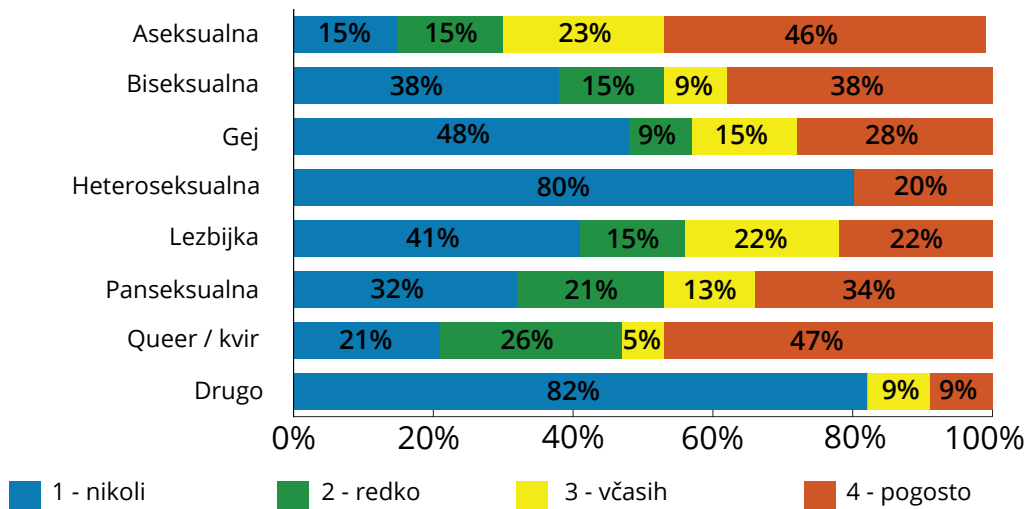
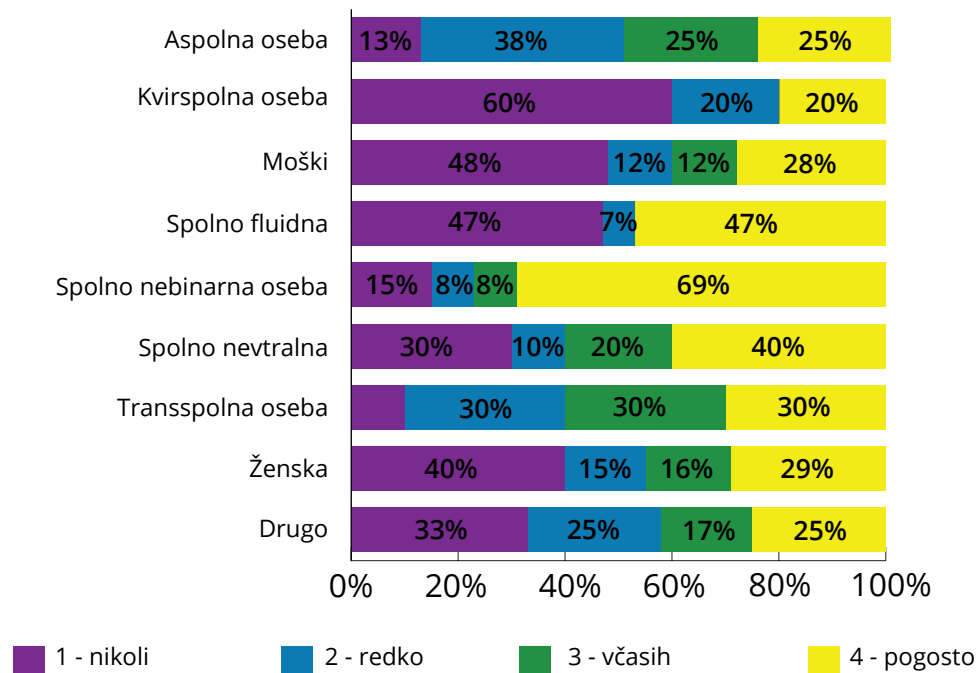

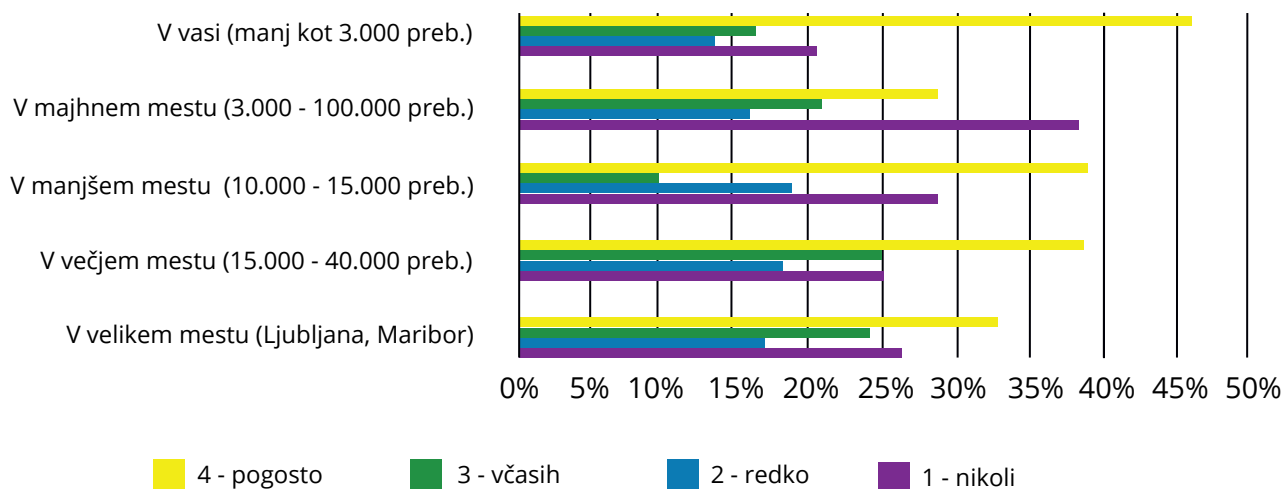
Tabela 41: Prikrivanje spolne in/ali seksualne identitete pri obisku državnih uradov glede na spolno identiteto

Kakšna je tvoja spolna identiteta? (Q6)

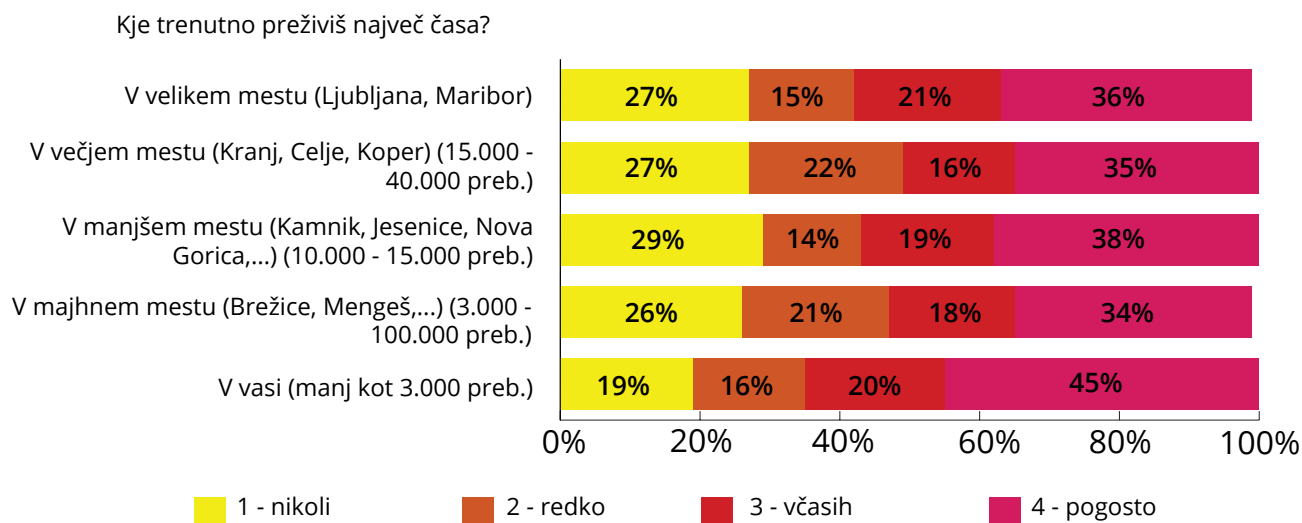
V kontekstu prikrivanja spolne in/ali seksualne identitete pri obisku državnih uradov glede na spolno identiteto je razvidno, da kar 77 % spolno nebinarnih oseb (f=10) poroča o občasnem ali pogostem prikrivanju svoje spolne in/ali seksualne identitete. Podobno poroča tudi 60 % transspolnih (f=6) in taisti delež spolno nevtralnih oseb (f=6) in vsaka druga aspolna oseba (f=4, 50 %).

Tabela 42: Prikrivanje spolne in/ali seksualne identitete v razredu oziroma med poukom glede na kraj bivanja

Občasno in pogosto prikrivanje spolne in/ali seksualne identitete **v kontekstu razreda oziroma pouka** je najbolj značilno za osebe, ki trenutno največ časa preživijo na vasi: o tem poroča dve tretjini oseb (f=40, 63 %). Precej značilno pa je prikrivanje spolne in/ali seksualne identitete tudi za tiste, ki največ časa preživijo v večjem mestu (f=23, 58 %) in v velikem mestu (Ljubljana, Maribor) (f=195, 57 %), medtem ko v majhnem mestu (3.000-10.000) o tem poroča 50 % oseb (f=19).

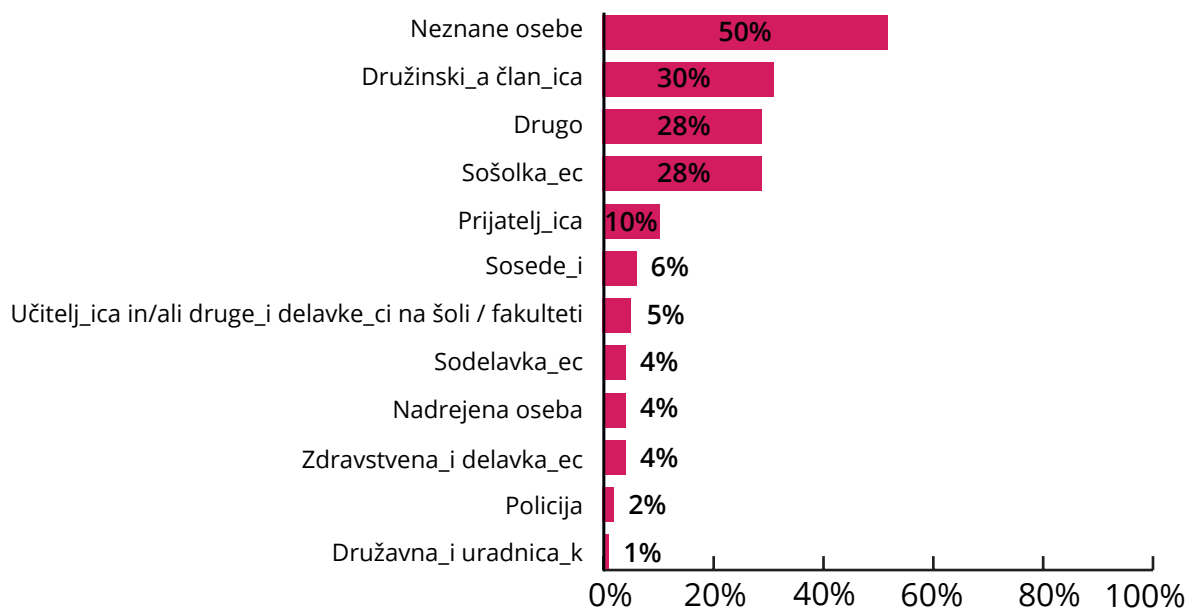
Tabela 43: Stopnja prikrivanja spolne in/ali seksualne identitete na šolskih hodnikih oziroma med šolskimi odmori glede na kraj bivanja

V kontekstu prikrivanja spolne in/ali seksualne identitete na **šolskih hodnikih oziroma med odmori** ni bistvenih razlik glede na kraj, v katerem mlade LGBTIQ+ osebe preživijo največ časa: deleži pogostega prikrivanja variirajo od 34 % v primeru majhnega mesta do 45 % v primeru vasi.

2.5.3 Kdo izvaja nasilje in/ali diskriminacijo?

Tabela 44: Kdo izvaja nasilje in/ali diskriminacijo?

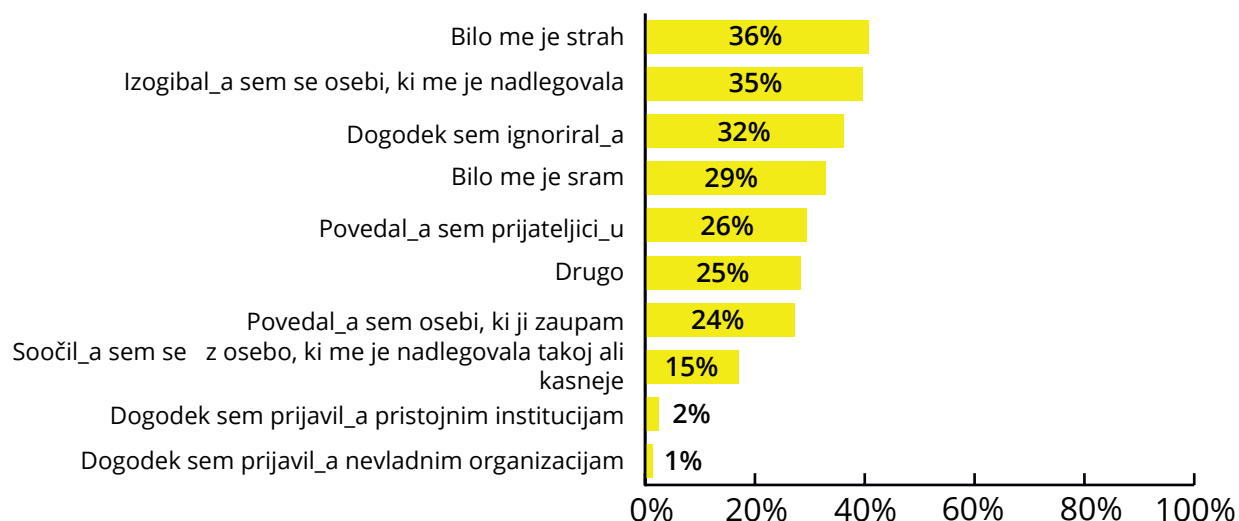
Mlade LGBTIQ+ osebe poročajo, da so nasilje najpogosteje doživele s strani neznanih oseb (50 %), družinskih članic ov (30 %) ter sošolk cev (28 %).

V odprtih odgovorih (28 %) pa poročajo, da v nekaterih kontekstih sicer še niso razkrile, a da je splošno ozračje kljub temu agresivno: »Ne ravno nasilje, saj ne vedo da sem lezbijka. Ni pa to ravno sprejeto v naši družini oz. se smatra za absurd in bi bil fakin škandal na svetovni ravni. fml.« Mestoma nasilje prepoznavajo pri bližnjih: »[S strani] mame moje punce,« pa tudi znotraj LGBTIQ+ skupnosti: »Lgbt osebe (prikriti geji, ki jim gre v nos javno izražanje spolne orientacije).«

Visok delež nasilja s strani sošolk cev (28 %) opozarja na potrebo po preventivnem delu v šolskem sistemu. Pri tem je potrebno upoštevati tudi podatek, da 5 % (f=24) anketiranih poroča o doživljanju nasilja s strani učiteljic ev in/ali drugih strokovnih delavk cev na šoli.

Anketirane osebe poročajo tudi o doživljanju nasilja in/ali diskriminacije s strani oseb, zaposlenih v **javni upravi** (policija: 2 %, f=8; zdravstvena_i delavka_ec: 4 %, f=19, državna_i uradnica_k: 1 %, f=6; skupno 7 % oziroma 33 oseb).

Tabela 45: Kako si se odzval_a na izkušnje z diskriminacijo in/ali nasiljem?

Ob izkušnjah nasilja sta med anketiranimi najpogosteje občutena strah (f=159, 36 %) in sram (f=131, 29 %), najpogostejša odziva mlade LGBTIQ+ osebe pa predstavljata izogibanje nasilni osebi (f=156, 35 %) ter ignoriranje dogodka (f=143, 32 %). Približno četrтина oseb je izkušnjo nasilja zaupala prijateljicam_em (f=114, 26 %) ali drugim osebam, ki jim zaupajo (f=108, 24 %), le 15 % (f=68) pa se jih je (takoj ali kasneje) soočilo z osebami, ki so jih nadlegovale. Le 2 % oseb (f=9) je dogodek prijavilo pristojnim institucijam (policiji, šoli oziroma šolski svetovalni delavki) ali nevladnim organizacijam (f=3, 1 %).

2.5 Kaj od naslednjega bi ti omogočilo, da bi kot LGBTIQ+ oseba v Sloveniji živel_a bolj udobno?

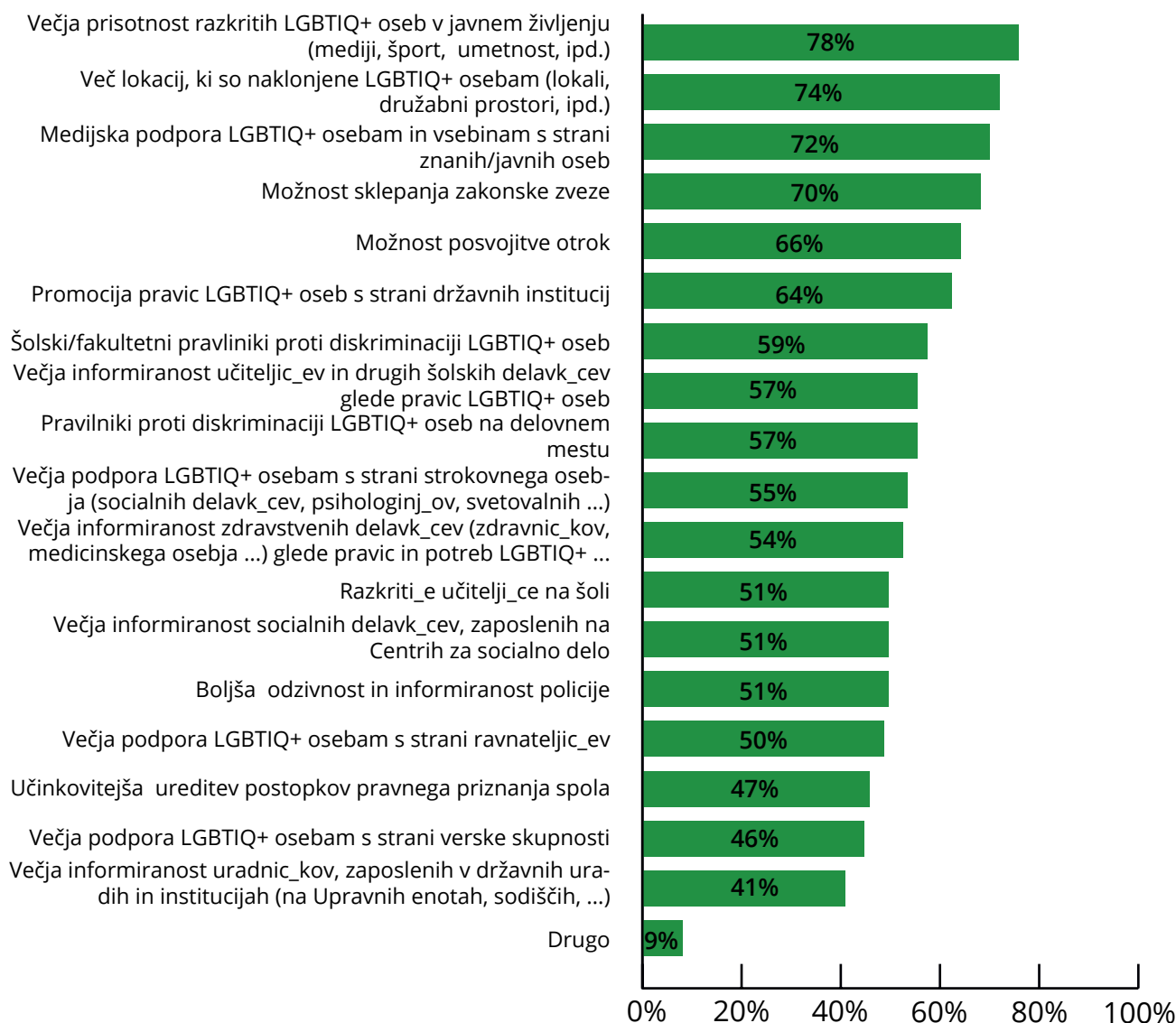
Mlade LGBTIQ+ osebe poročajo, da bi jim pri bolj udobnem življenju v Sloveniji pomagala večja prisotnost razkritih LGBTIQ+ oseb v javnem življenju (78 %), vključno z medijsko podporo LGBTIQ+ osebam in vsebinam s strani znanih (javnih) oseb (72 %), izpostavljajo pa tudi potrebo po več prostorih, naklonjenih LGBTIQ+ osebam (74 %).

V kontekstu **izobraževalnega sistema** izpostavljajo pomen pravilnikov za boj proti diskriminaciji LGBTIQ+ oseb (59 %), informiranosti učiteljic_ev in drugih šolskih delavk_cev glede pravic LGBTIQ+ oseb (57 %), razkritosti učiteljic_ev (51 %) ter podpore s strani strokovnega osebja (55 %).

V kontekstu **javnih ustanov** izpostavljajo pomen promocije LGBTIQ+ pravic s strani državnih institucij (64 %), večje informiranosti zdravstvenih delavk_cev (54 %), socialnih delavk_cev (51 %) in državnih uradnic_kov (41 %), pa tudi boljše odzivnosti in informiranosti policije (51 %).

V kontekstu **zakonodaje** izpostavljajo pomen možnosti sklepanja zakonske zveze (70 %) in možnosti posvojitve otrok (66 %) ter učinkovitejše ureditve postopkov pravnega priznanja spola (47 %). Rezultati pa jasno kažejo, da zakonodajna ureditev in doseganje enakopravnosti na teh področjih ne zadostujeta, saj ne nagovorita širšega polja vsakdanjega življenja v specifičnih kontekstih, v katerih se mlade LGBTIQ+ osebe soočajo z nasiljem in/ali diskriminacijo (npr. medijska nevidnost, izobraževalni sistem ipd.)

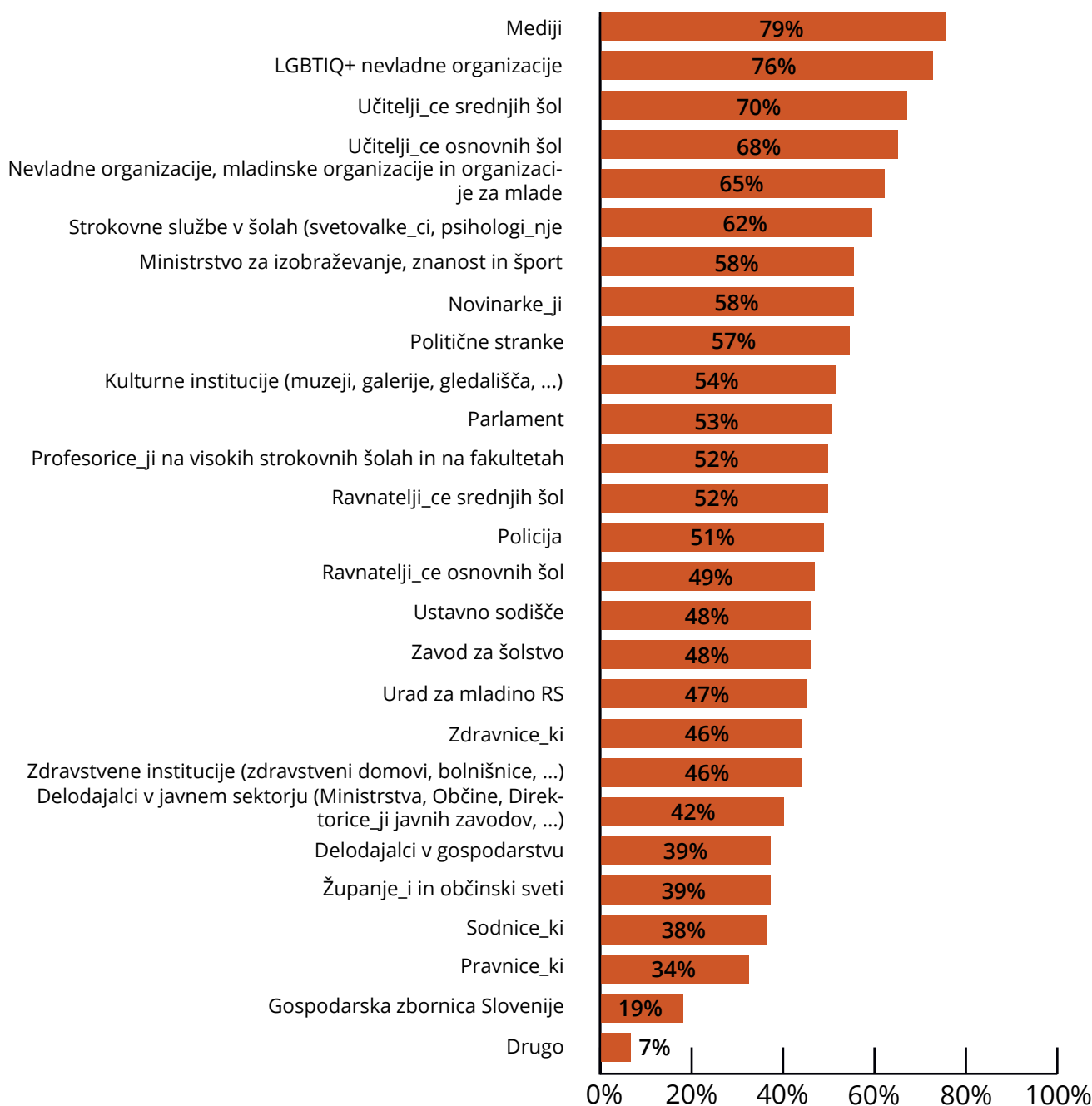
Tabela 46: Kaj od naslednjega bi ti omogočilo, da bi bolj udobno živel_a kot LGBTIQ+ oseba v Sloveniji?

Med osebe in/ali institucije, ki lahko pomembno izboljšajo življenje (mladih) LGBTIQ+ oseb v Sloveniji, anketirane_i najpogosteje prištevajo medije (79 %), LGBTIQ+ nevladne organizacije (76 %), učiteljice_e srednjih (70 %) in osnovnih šol (68 %) ter šolske strokovne službe (62 %).

Med pomembne akterke_je prištevajo tudi državne institucije, relevantne za mlade LGBTIQ+ osebe (npr. Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport (58 %), medije oziroma novinarke_je (58 %), politične stranke (57 %) in druge akterke_je.

Tabela 47: Kdo so po tvojem mnenju glavne osebe in/ali institucije, ki lahko pomembno izboljšajo življenje (mladih) LGBTIQ+ oseb v Sloveniji?

2.6 Povzetek

Mlade LGBTIQ+ osebe so, kot nakazujejo podatki, še vedno izpostavljene številnim pritiskom in praksam discipliniranja, v veliki meri pa tudi izkušnjam z nasiljem, pri čemer izstopa (a ne nujno tudi preseneča) podatek o stopnji nasilja, ki so ga mlade LGBTIQ+ osebe deležne v izvorni družini, pa tudi v javnih prostorih, za katere naj bi bilo značilno, da so pod relativno enakimi pogoji dostopni vsem. S pomočjo rezultatov lahko identificiramo bistvena področja, na katerih je treba zgraditi podporno infrastrukturo in ozaveščenost o LGBTIQ+ temah, pa tudi varovalne mehanizme, ki mlade LGBTIQ+ osebe (za)ščitijo pred nasiljem oziroma jim nudijo ustrezno pomoč in podporo. Tega se zavedajo tudi mlade_i same_i, zato se v nadaljevanju osredotočamo na obravnavo z njihove strani izdelanih priporočil in smernic za specifične kontekste, ki so jih mlade LGBTIQ+ osebe identificirale in izpostavile kot problematične.

3. Skupinsko posvetovanje z mladimi LGBTIQ+ osebami

Po treh mesecih aktivnega zbiranja odgovorov v spletni anketi in zbranem vzorcu približno 500 respondentk_ov, smo organizirale_i fizično srečanje z mladimi LGBTIQ+ osebami, ki so izpolnile anketo. Namen srečanja je bil poglobljen pogovor o temah, ki so jih nakazali odgovori v anketi, poleg tega pa tudi identifikacija predlogov za rešitve problemov, s katerimi se vsakodnevno srečujejo LGBTIQ+ mlade_i, in zapis predlogov v dokument. LGBTIQ+ mlade_i so predloge nato predstavile_i relevantnim odločevalkam_cem na posvetu, ki je sledil v naslednji fazi projekta.

Ker je bil del predlogov, ki so jih zapisale_i mlade_i, direktno naslovljen na LGBTIQ+ organizacije, se je društvo Parada ponosa odločilo rezultate posveta z mladimi predstaviti vsem v Ljubljani delujočim LGBTIQ+ organizacijam, v sodelovanju s katerimi smo pripravile_i predlog najbolj ključnih in krovnih ukrepov, ki so jih organizacije predstavile na posvetu z odločevalkami_ci.

Predloge LGBTIQ+ mladih, ki so upoštevali tako preliminarne rezultate spletne ankete kakor tudi lastne izkušnje, smo strnile_i na 7 področij:

3.1 IZOBRAŽEVANJE IN ŠOLSTVO

Predloge mladih glede izobraževanja in šolstva, zbrane na posvetovanju z mladimi in s pomočjo spletnega anketiranja, lahko v grobem razdelimo na dve ključni področji, na katerih se kažejo izrazite potrebe po spremembah in upoštevanju specifičnih potreb in želja mladih LGBTIQ+ oseb.

Prva kategorija predlogov se nanaša na učiteljice_e, svetovalne delavke_ce ter druge pedagoške in šolske delavke_ce. Šolsko okolje je percipirano kot nevarno in premalo informirano. Mlade LGBTIQ+ osebe menijo, da bi bilo nujno potrebno LGBTIQ+ tematike približati učiteljicam_em ter drugim pedagoškim in šolskim delavkam_cem skozi obvezno in dodatno izobraževanje ter povezovanje z LGBTIQ+ nevladnimi organizacijami. Želijo si, da bi učiteljice_i in druge_i pedagoške_i delavke_ci pridobile_i in izkazovale_i več strokovne in laične usposobljenosti za obravnavno LGBTIQ+ tematik v učilnicah, med poukom ter v individualnih medosebnih odnosih.

Med konkretnimi predlogi najdemo naslednje:

- Potrebno je organizirano predavanje za učiteljice_e o LGBTIQ+ temah in osebah; LGBTIQ+ vsebine naj bodo del obveznega izobraževanja pedagoških delavk_cev oziroma del pedagoških izpitov.
- LGBTIQ+ osebam varno osebje mora biti na šolah bolj dostopno in izpostavljeno; šolska svetovalna služba naj bo varen prostor za LGBTIQ+ osebe; varne osebe in službe naj bodo aktivno predstavljene v okviru pouka.
- Potrebno je skupno oblikovanje pravil in zakonitosti varnega prostora.

Naslednji sklop priporočil in predlogov, ki so jih mlade LGBTIQ+ osebe naslovile na odločevalke_ce v okviru šolstva in izobraževanja, zajema šolske vsebine in učne materiale ter splošno klimo v šolah. Mlade LGBTIQ+ osebe menijo, da bi bilo potrebno vključiti LGBTIQ+ vsebine v učbenike, didaktične pripomočke, šolske pravilnike ter specifične in splošne šolske predmete, pa tudi v sam šolski prostor. Prav tako izpostavljajo pomen lažjega vstopanja LGBTIQ+ nevladnih organizacij v šolski prostor ter boljše sodelovanje med nevladnimi organizacijami in šolami.

Predlogi mladih LGBTIQ+ oseb glede šolskih in izobraževalnih vsebin:

- LGBTIQ+ vsebine je potrebno vključiti v učbenike (zgodovina, književnost) in didaktične pripomočke; pri tem mora biti obvezno prisotno sodelovanje z LGBTIQ+ organizacijami; predstavnice_ki LGBTIQ+ organizacij naj bodo vključene_i v skupino, ki pripravlja vsebine.
- LGBTIQ+ knjige, publikacije in informiranje naj bodo prisotni tudi v šolskih knjižnicah.
- Spolno vzgojo, ki vključuje LGBTIQ+ tematike, je potrebno vključiti v obvezni program vseh šol.
- Uvesti je potrebno predmet o človekovih pravicah, ki učenkam_cem prinaša informacije o kontaktih in možnostih za osebe v stiski.
- Potrebno je izvajanje izbirnih vsebin z LGBTIQ+ tematiko na vseh šolah.
- Potrebno je organizirati delavnice o nenasilni komunikaciji in ustvarjanju varnih prostorov.
- LGBTIQ+ nevladnim organizacijam je potrebno omogočiti oziroma olajšati dostop do šol, kjer naj izvajajo delavnice, predavanja, informiranje ipd.
- Potrebno je oblikovati šolske pravilnike o prepovedi diskriminacije na podlagi spolne usmerjenosti in/ali spolne identitete ter o prepovedi vrstniškega nasilja (bullyinga); vsebina naj zajema spoštovanje zaimkov in imen transspolnih oseb, ničelno toleranco do nasilja, sovražnega govora in diskriminacije ter določitev sankcij za neupoštevanje pravilnika.
- Odpraviti je potrebno spolno specifične športne aktivnosti in delitev skupin po spolih (na izletih, ekskurzijah itd.)
- Na šolah je potrebno uvesti spolno nevtralna (unisex) stranišča.

3.2 ZDRAVSTVO

Mlade LGBTIQ+ osebe izpostavljajo, da se v zdravstvenih ustanovah in v stiku z zdravstvenimi delavkami_ci pogosto ne počutijo varno. Posledično se ne razkrivajo v vseh situacijah in vsem zdravstvenim delavkam_cem, redkeje ali sploh ne iščejo zdravniške pomoči, znotraj zdravstvenega sistema pa so diskriminirane_i in/ali ogrožene_i.

Predlogi, ki so jih mlade LGBTIQ+ osebe naslovile na odločevalke_ce na področju zdravstva, se osredotočajo predvsem na ozaveščenost zdravstvenih delavk_cev, dostopnost zdravstvenih storitev, dostopnost informacij o LGBTIQ+ osebah v zdravstvenem sistemu ter zagotavljanje osebne in telesne integritete:

- LGBTIQ+ vsebine je potrebno vključiti v sistematske preglede.
- Potrebno je izobraževanje in usposabljanje zdravstvenih delavk_cev za delo z LGBTIQ+ osebami.
- Izboljšati je potrebno sodelovanja med nevladnimi organizacijami in zdravstvenimi delavkami_ci ter ustanovami; poseben poudarek naj bo na prepoznavanju kompetenc nevladnih organizacij, ki se s tematiko ukvarjajo.
- V zdravstvene ustanove je potrebno vnesti informacije o LGBTIQ+ temah (brošure, materiali LGBTIQ+ nevladnih organizacij ipd.)
- Omogočeno naj bo brezplačno in lokalno dostopno testiranje za virus HIV, informiranje o možnosti pridobitve napatnice za brezplačno testiranje ter zagotavljanje anonimnosti testiranja.
- LGBTIQ+ osebam naj bo omogočeno darovanje krvi.
- Potrebno je urediti in izboljšati postopek medicinske tranzicije za transspolne osebe: jasen protokol, jasno določeni časovni okvirji za posamezno fazo, točno določen postopek ter povečano število specializantov na področjih endokrinologije, kirurgije, psihologije, urologije in ginekologije.
- Prepovedati je potrebno operiranje interspolnih dojenčkov in mladih, razen v primeru ogroženega zdravja.
- V primeru, da zdravstveni sistem v Sloveniji zaradi pomanjknja kadra in/ali strokovne usposobljenosti ne zagotavlja dostopnosti do specifičnih zdravstvenih storitev, ki so vezane na

spolno usmerjenost in/ali spolno identiteto, naj zavarovalnica v celoti povrne stroške zdravljenja v tujini.

3.3 SOCIALA IN PODPORNE MREŽE

Mlade LGBTIQ+ osebe na področju sociale in podpornih sistemov izpostavljajo potrebo po kriznih nastanitvenih možnostih ter odpravljanje spolne segregacije v javnih dijaških in študentskih domovih:

- Ustanoviti je potrebno varne hiše za tako mladoletne kot polnoletne LGBTIQ+ osebe, tudi izven Ljubljane.
- Ustanoviti je potrebno nastanitveni center za LGBTIQ+ migrante in begunce.
- Na vsakem centru za socialno delo mora biti prisotno LGBTIQ+ osebam prijazno osebje, ki informira o storitvah nevladnih organizacij in nudi psihosocialno podporo ter svetovanje.

3.4 POMOČ V PRIMERU STISKE V DRUŽINI

Le 61 % anketiranih mladih LGBTIQ+ oseb poroča, da se v svoji ožji družini še nikoli niso bale_i za svojo varnost. Pomembno je vzpostaviti sistem podpore in pomoči za mlade LGBTIQ+ osebe, ki so v svojih primarnih okoljih ogrožene_i, v reševanje stisk in razmer v družini pa vključevati ustrezno usposobljene službe in stokovnjakinje_e. Mlade LGBTIQ+ osebe predlagajo:

- Vse svetovalne službe, na katere se mlade LGBTIQ+ osebe obrnejo na pomoč v primeru nasilja v družini, naj ob mladostničini_kovi privolitvi urgirajo in vzpostavijo stik s starši ter poskušajo medirati in zagotoviti mladostničino_kovo varnost.
- LGBTIQ+ vsebine je potrebno vključiti v kurikulum Fakultete za socialno delo in sorodnih fakultet.
- Potrebno je informiranje in izobraževanje staršev; med vsebine šole za starše naj bodo vključene teme, kot so nenormativnost in raznolikost identitet, informacije o podpornih skupinah za starše ter storitvah nevladnih organizacij s področja LGBTIQ+ tematik, namenjenih staršem in družinam.
- Potrebno je informiranje o pravni emancipaciji in brezplačni pravni pomoči za mladoletne osebe.
- Vzpostaviti je potrebno varne prostore za mlade LGBTIQ+ osebe, ki so prisiljene zapustiti svoje domove, zagotavljati dežurstva ter informiranje mladih o možnostih kriznih nastanitvev.

3.5 ZAKONODAJA

Mlade LGBTIQ+ osebe v Sloveniji se pogosto zavedajo, da so izpostavljene sistemski diskriminaciji, ki se odraža v uzakonjenih neenakostih ter pomanjkljivo urejenih pravnih vprašanjih s področja pravic in možnosti LGBTIQ+ oseb. Mlade LGBTIQ+ osebe, ki so sodelovale v posvetu in raziskavi, izpostavljajo, da je na zakonodajnem področju nujno naslednje:

- Urediti je potrebno pravno priznanja spola, ki naj temelji na samoidentifikaciji oziroma naj ne zahteva diagnoze.
- Odpraviti je potrebno diskriminacijo, ki se ohranja v Zakonu o partnerski zvezi.
- Vzpostaviti je potrebno sodelovanje z varuhinjo_om človekovih pravic; ta naj sprejema in procesira kršitve z LGBTIQ+ področja; predlog vključuje tudi uvedbo varuhinje_a LGBTIQ+ pravic.

3.6 MEDIJI

Mediji so bili s svojimi vsebinami tekom raziskave in posveta velikokrat v ospredju. Mlade_i čuti-jo, da medijske reprezentacije vplivajo na javno mnenje ter informiranost javnosti. Neustrezne reprezentacije, zavajanja, pomanjkljive informacije ter pomanjkanje razkritih javnih osebnosti so le nekatere od opazk LGBTIQ+ mladih, ki na področju medijev in medijskega poročanja predlagajo sledeče:

- Vsi medijski materiali, katerih objavo finančno podpirajo javna sredstva, naj vključujejo LG-BTIQ+ osebe (reklame, promocije, vsakdanje situacije).
- Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti naj zagotovi direktne oglase proti homofobiji.
- Komericalni mediji in podjetja naj vključujejo LGBTIQ+ osebe (PR agencije, oglaševalski festivali, gospodarska zbornica, oglaševalske zbornice ipd.)
- Radiotelevizija Slovenija, ki namenja javna sredstva za financiranje celovečercev, naj financira vsaj enega, ki vključuje LGBTIQ+ tematiko.
- Mediji naj upoštevajo *Priročnik za medijsko poročanje o transspolnosti* (2017), ki ga je pripravil Zavod TransAkcija.

3.7 SMERNICE IN PRIPOROČILA IZ USKLAJEVANJA Z LGBTIQ+ ORGANIZACIJAMI

Na podlagi pričujoče raziskave med mladimi LGBTIQ+ osebami, posvetovanja z mladimi LG-BTIQ+ osebami v okviru projekta Tukaj smo, skupaj delujemo, dolgoletnih izkušenj in preteklih raziskav nevladnih organizacij, ki delujejo na LGBTIQ+ področju, je bil izveden posvet med nevladnimi organizacijami. Namen srečanja je bilo oblikovanje smernic za odločevalke_ce o LGBTIQ+ temah.

Smernice nagovarjajo mladinski sektor in institucije, ki urejajo področja, povezana z življenji mladih LGBTIQ+ oseb.

- Nobeni programi in aktivnosti za LGBTIQ+ mlade naj ne potekajo brez sodelovanja z LG-BTIQ+ organizacijami (princip »nič o nas brez nas«).
- V obstoječe in nove razpise in priložnosti za financiranje mladinskih programov in mladinskih organizacij ter organizacij za mlade naj se prednostno vključi tudi LGBTIQ+ mlade kot ranljivo skupino, katere potrebe je potrebno naslavljanje.
- Nujno je potrebno zagotoviti ustrezne varne prostore za LGBTIQ+ (mlade) osebe. Dobra primera sta mladinski center za LGBTIQ+ mlade in varna hiša za LGBTIQ+ mlade.
- LGBTIQ+ kultura in kulturni projekti naj bodo prepoznani kot pomemben mehanizem podpore LGBTIQ+ mladim v odnosu do družbene sprejetosti in lastnega sprejemanja ter razkritja. Temu primerno ju je potrebno prednostno podpreti.
- Nujno je potrebno uvesti posebne ukrepe na področju zdravja LGBTIQ+ mladih.
- LGBTIQ+ tematike je potrebno vključiti v učne načrte, njihovo izvedbo zagotavljati v osnovnih in srednjih šolah ter tako odpraviti dolgoletni manko na področju izobraževanja mladih.
- Strokovne sodelavke_ce v šolah in centrih za socialno delo je potrebno usposobiti za naslavljanje homofobnega in transfobnega medvrstniškega nasilja ter drugih LGBTIQ+ tematik.

4. Srečanje z odločevalkami_ci

Med srečanjem mladih LGBTIQ+ oseb in odločevalk_cev so udeleženke_ci skupaj pregledale_i celoten nabor predlogov za spremembe po področjih. Predlogi so bili zbrani skozi raziskavo in na posvetu z mladimi LGBTIQ+ osebami. Dodatno so predloge pogledale_i tudi predstavnice_ki večine delujočih LGBTIQ+ organizacij ter iz njih izluščile_i nekaj prioritetenih ukrepov, za katere naj se s svojim delovanjem zavzemajo vse LGBTIQ+ organizacije. Skupaj z odločevalkami_ci so tako definirale_i naslednje predloge, ki odgovarjajo na potrebe mladih LGBTIQ+ oseb v Sloveniji.

4.1 SOCIALA

V sklopu posveta mladih z odločevalkami_ci s področja socialnega varstva sta bili izpostavljeni predvsem problematika brezdomnosti mladih LGBTIQ+ oseb ter potreba po povečevanju kompetentnosti zaposlenih na centrih za socialno delo in v drugih javnih ustanovah, ki delujejo na mladinskih področjih in pri obravnavi LGBTIQ+ tematik. Poudarjena je bila potreba po aktivnem reševanju vprašanja stanovanjske stiske oziroma kriznih nastanitvev za mlade LGBTIQ+ osebe ter drugih kriznih storitev, ki bi zmanjšale ogroženost mladih LGBTIQ+ oseb brez varne nastanitve. Prav tako je bila na posvetu posvečena posebna pozornost LGBTIQ+ migrantkam_om in begunkam_cem ter zagotavljanju njihove varne namestitve.

V nadaljevanju predstavljamo nabor smernic in predlogov.

4.1.1 Začasne rešitve za brezdomnost mladih LGBTIQ+ oseb

Možnosti kratkoročnega in dolgoročnega reševanja brezdomnosti mladih LGBTIQ+ oseb:

- Aktivacija mladinskih centrov ter njihovih povezav s hostli in drugimi oblikami nastanitve za začasno namestitve mladih LGBTIQ+ oseb v stiski.
- Vzpostavitev institucije varne osebe za LGBTIQ+ osebe, ki bi informirano in strokovno podprla LGBTIQ+ mlade tudi pri reševanju problema varne namestitve.
- Izobraževanje delavk_cev v obstoječih kriznih centrih; udeleženke_ci posveta predlagajo dostop do zaposlenih v kriznih centrih prek centrov za socialno delo, kot mesto ustvarjanja pritiska pa so identificirale_i Direktorat za socialne zadeve.
- Razširitev kapacitet in namembnosti varnih hiš; varne hiše, namenjene ženskam in otrokom niso ustrezna rešitev; za ključnega odločevalca v tem primeru je bilo prepoznano Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, ki bi lahko na državnem nivoju zagotovilo ustrezno podporo za razvoj kriznih nastanitvev za mlade LGBTIQ+ osebe.
- Decentralizacija podpornih storitev za mlade LGBTIQ+ osebe in razširjanje podpornih mrež skozi projektne aktivnosti (na primer projekt STIK društva Legebitra), ki omogočajo podporo in informiranje v lokalnih in ruralnih območjih; za decentralizacijo podpore bi bilo potrebno izkoristiti tudi prednosti socialnih omrežij in vzpostaviti spletno podporo za mlade LGBTIQ+ osebe.
 - Potrebno je nasloviti tudi problem razširjanja informacij o tovrstnih podpornih mrežah: delavnice dosežejo majhno število ljudi, prav tako primanjkuje oseb, ki so se na tovrstnih srečanjih pripravljene razkriti, šolski sistem, ki se kaže kot možen diseminacijski prostor, pa je težko dostopen nevladnim organizacijam.

4.1.2 Nastanitveni center za LGBTIQ+ begunke_ce in migrante_ke

- Potrebno je delovanje na državnem nivoju; ključni sta pristojnost ministrstev in njihova podpora; potrebno je informiranje ključnih akterk_jev.
- Letakom s splošnimi informacijami je potrebno dodati tudi specifične LGBTIQ+ informacije.

- LGBTIQ+ nevladnim organizacijam je potrebno omogoči vstop v azilne domove; potrebno je sodelovanje s Socialnim centrom Rog, Mirovnim inštitutom in Slovensko filantropijo (koalicija nevladnih organizacij) in izboljšanje sodelovanja med nevladnimi organizacijami in azilnimi domovi.

4.1.3 Centri za socialno delo: oseba, zadolžena za LGBTIQ+ teme v vsakem centru

- Proces izobraževanja: na ravni študijskega programa je potrebno LGBTIQ+ teme vključiti v uradni (obvezni) učni načrt in ne le kot izbirni predmet.
- Potreben je pritisk na Fakulteto za socialno delo in Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti z zgodbami in izkušnjami, ki reflektirajo neustrezno usposobljenost socialnih delavk_cev za delovanje na področju LGBTIQ+ tem.
- Primere dobre prakse, kot je Pravna svetovalnica, je potrebno razširiti tudi na druge fakultete, še posebej na Fakulteto za socialno delo.

1.7.4 Dijaški in študentski domovi: premostitev sistema ločenosti po spolu

- Potrebno je dodati možnost mešanih sob; najprej je potrebno identificirati pristojno osebo v instituciji in nato podati predlog, na primer, da je s soglasjem obeh sostanovalk_cev možna mešana nastanitev.
- Vzpostaviti je potrebno proces izobraževanja oziroma usposabljanja o LGBTIQ+ temah za delavke_ce v dijaških in študentskih domovih.
- Dodati je potrebno spolno nevtralna stranišča in pridobiti certifikat LGBT prijazno.

4.2 POMOČ V PRIMERU STISKE V DRUŽINI

Na posvetu mladih z odločevalkami_ci se je ena izmed skupin posvečala predlogom in smernicam, ki bi lahko olajšale težave mladih LGBTIQ+ oseb v primeru stiske in/ali nasilja v družini. Predlogi in smernice naslavlajo predvsem informiranost in usposobljenost strokovnih in drugih delavk_cev, ki lahko pri svojem delu pridejo v stik z mladimi LGBTIQ+ osebami, informiranje staršev ter vzpostavljanje in promocija storitev za mlade LGBTIQ+ osebe, ki so izpostavljene družinskemu nasilju.

V nadaljevanju predstavljamo nabor smernic in predlogov.

4.2.1 Informiranje socialnih in drugih strokovnih delavk_cev o LGBTIQ+ temah in usposabljanje za odzivanje v primerih stiske in nasilja v družini, v katere so vpletene mlade LGBTIQ+ osebe

- Potrebna je ustrezna obravnava in vodenje postopkov: upoštevanje zakonodaje v primeru mladoletnih oseb (prijava nasilja policiji in pristojnemu centru za socialno delo), poskus vzpostavitve stika s starši in mediacija.
- Potrebno je skleniti dogovor s Socialno zbornico Slovenije glede ponudbe strokovnega seminarja za zaposlene na centrih za socialno delo; Ministrstvo bi moralo to usposabljanje določiti za obvezno!
- Vzpostaviti je potrebno točkovan program izobraževanja pri Socialni zbornici Slovenije; določeno število točk pomeni usposobljenost strokovnih delavk_cev za delo s specifično skupino mladih.

4.2.2 Varen prostor za mlade LGBTIQ+ osebe z ustrezno usposobljenimi zaposlenimi ter možnostjo krizne namestitve, dostopen 24 ur na dan, 7 dni v tednu

- Zaposlene je potrebno seznaniti z ustreznimi postopki za posredovanje v primeru ogroženosti mladih LGBTIQ+ oseb; prav tako jih je potrebno usposobiti za nudenje krizne psihosocialne podpore in mediacije.
- Posebno pozornost gre nameniti vključujočim varnim prostorom, ki ne diskriminirajo glede na spol (za moške, transspolne osebe, itd.)
- Nad delovanjem tovrstnih kriznih namestitev je potrebno vzpostaviti nadzor s strani državnih organov.

4.2.3 Izobraževanje staršev

- V šole za starše je potrebno uvajati LGBTIQ+ informacije in osvetljevati teme, kot so normativna pričakovanja in raznolikost identitet.
- Informiranje o interspolnosti je potrebno nuditi že pred rojstvom otrok.
- Potrebna je decentralizacija in promocija skupine za starše LGBTIQ+ oseb.
- Potrebno je uvesti tematske roditeljske sestanke, kjer učiteljice obravnavajo LGBTIQ+ tematike.

4.2.4 Razširitev in opolnomočenje podporne mreže za mlade LGBTIQ+ osebe, ki se znajdejo v stiski

- Potrebna je promocija in informiranje o že obstoječih podpornih sistemih ter možnostih, ki jih ponujajo.
- Usposobiti je potrebno krovne mreže in organizacije, ki že skrbijo za informiranje mladih, ter vzpostaviti nove, ki bodo ponujale krizne storitve za mlade LGBTIQ+ osebe in mladinske organizacije povezovale v podporno mrežo.
- Mlade je potrebno informirati o že obstoječih storitvah, ki jih ponujajo nevladne organizacije; v ta proces je potrebno vključiti tudi šolski sistem, mladinske organizacije itd.
- Potrebno je informiranje mladih o nasilju, reakcijah na nasilje in možnostih za proaktivno reševanje nasilne situacije; potrebno je informiranje o pravni emancipaciji mladoletnih oseb, o brezplačni pravni pomoči, o pravicah mladih in dolžnostih staršev ter njihovem izvajanju v primeru spora in/ali nasilja v družini.

4.3 IZOBRAŽEVANJE IN ŠOLSTVO

Na področju izobraževanja je bilo identificiranih daleč največ potreb in s tem posledično tudi predlogov za rešitve. Šolsko okolje in šolski sistem predstavlja poglobljen prostor, kjer se mlade LGBTIQ+ osebe počutijo slabo sprejete in se pogosto ne počutijo varno, obenem pa morajo v šolskem sistemu preživeti znaten delež svojega vsakdana. Na srečanju z odločevalkami_cami so bili izbrani zgolj najbolj relevantni predlogi.

4.3.1 Vpis izobraževanja o LGBTIQ+ temah za učiteljice_e v KATIS katalog in druga izobraževanja

- Potrebno je premostiti problem nizke udeležbe na tovrstnih izobraževanjih; pomaga lahko na primer motivacija v obliki točk za učiteljice_e ter večji doseg informacij.

4.3.2 Promocija certifikata LGBT prijazno in drugih široko dostopnih možnosti informiranja strokovnih delavk_cev.

- Potrebno je upoštevanje dobrih praks iz tujine: Udruga Lori (Hrvaška) izvaja izobraževanja za strokovne delavke_ce o LGBTIQ+ temah že sedem let; od neuspešnih začetkov so sedaj zrasla v prezaseden program, dodajajo nove termine, program je pridobil državno prepoznavnost, na izobraževanje napotujejo tudi šole same.
- Nevladnim organizacijam je potrebno olajšati vstop v šolsko okolje; opustiti je potrebno cenzuro pri poimenovanju vsebin o spolnosti, spolih in LGBTIQ+ tematikah. Potrebno se je izogibati skrivanju tovrstnih tematik pod krovnim pojmom 'človekove pravice' ter tako omogočiti vidnost LGBTIQ+ in sorodnih vsebin.

4.3.3 Oblikovanje didaktičnega priročnika za vpeljevanje LGBTIQ+ tematik v kurikulum

- Potrebno je oblikovati in razširiti strokovne didaktične in vsebinske pripomočke (obvezno v sodelovanju z LGBTIQ+ strokovnjaki_njami in organizacijami), ki bodo olajšali vpeljevanje LGBTIQ+ vsebin v pouk; pripomočki naj zajemajo seznam LGBTIQ+ znanstvenic_kov, umetnic_kov, pisateljic_jev ipd., opise ključnih dogodkov v LGBTIQ+ skupnostih, seznam vsebin, v katere je možno vključevati LGBTIQ+ vidike vsakdanjega življenja: družine, partnerski odnosi, zakonodaja, itd.; vključevati jih je potrebno v redne vsebine za normalizacijo in vidnost znotraj različnih aspektov življenja in znanosti.

4.3.4 Sodelovanje z Ministrstvom za izobraževanje, znanost in šport pri zagotavljanju vključujočih prostorov

- Potrebno je zagotavljanje varnega prostora v šolah tako za LGBTIQ+ mlade kot za zaposlene; mlade_i izražajo potrebo po razkritih strokovnih delavkah_cih na šolah, strokovne delavke_ci pa poročajo, da se v učilnicah izogibajo pogovoru o osebnih temah, ne razkrivajo podrobnosti svojega življenja in se v povezavi z LGBTIQ+ temami pogosto samocenzurirajo.
- LGBTIQ+ vsebine je potrebno vključiti med obvezne vsebine ter tako izničiti pritisk staršev, sveta staršev in šolskega sveta na šole, saj velikokrat silijo v cenzuro in opuščanje tovrstnih vsebin.
- Potrebno je spodbujanje nastajanja in obstajanja različnih institucij znotraj šolskega sistema, ki podpirajo in ohranjajo varen prostor za LGBTIQ+ osebe, kot so na primer LGBTIQ+ koordinator_ka (trenutno obstaja na eni od ljubljanskih fakultet, drugje pa je predlog naletel na odpor), svetovalne službe ter razredničarke_ji in učiteljice, ki delujejo kot ambasadorke_ji vključevanja in varnega prostora.

4.4 MEDIJI

Mediji so bili izpostavljeni kot ključni akterji, ki bi lahko izredno pozitivno vplivali na vsakdanje življenje in občutek sprejetosti pri LGBTIQ+ mladih, vendar v Sloveniji izrazito ne delujejo v tej smeri. Zato so mlade_i skupaj z odločevalkami_ci razmišljale_i predvsem o vlogi javnih medijev ter možnostih vplivanja na akterke_je v medijskem prostoru.

4.4.1 Lastna produkcija LGBTIQ+ skupnosti in možnost vpliva na reprezentacijo

- Izdelati je potrebno orodja in priročnike za spoštljivo poročanje ter tako vplivati na reprezentacijo LGBTIQ+ tematik:

- priročnik s primernejšim jezikom in primeri dobrih praks poročanja o LGBTIQ+ temah (npr. HIV+, mlade_i ipd.),
- odzivanje na prispevke v medijih tako s strani organizacij kot posameznikov.
- Potrebno je ustvarjati lastne medijske vsebine in zagotoviti njihovo prednostno financiranje iz javnih sredstev (spletne strani (npr. Kvartir, Narobe), oglasi, pisanje scenarijev, kulturno-umetniških vsebin, medijskih kampanj itd.).

4.4.2 Načrtno in ustrezno vključevanje LGBTIQ+ vsebin v javne medije

- Med celovečerce, ki se financirajo iz javnih sredstev, je potrebno obvezno vključiti takšne, ki zajemajo LGBTIQ+ tematike; določiti je potrebno kvoto.
- Med vsebine Radiotelevizije Slovenija je potrebno umestiti oglase proti homofobiji.
- Potrebno je direktno nagovoriti podjetja in medijske hiše, se dogovoriti za uporabo priročnikov in jih spodbujati k vključevanju LGBTIQ+ oseb v oglase.

4.4.3 Sodelovanje nevladnih LGBTIQ+ organizacij in medijev

- Organizirati je potrebno izobraževanja za novinarke_je, na primer seznanitveno delavnico na temo jezika in stigme.
- Prek razvijanja dolgotrajnih odnosov z mediji oziroma novinarkami_ji je potrebno spodbuditi vključevanje LGBTIQ+ vsebin.
- Zagotoviti je potrebno pojavljanje LGBTIQ+ oseb v medijih (oblikovanje skupine LGBTIQ+ oseb, ki bi bile opolnomočene in usposobljene za javno nastopanje).

4.5 ZDRAVSTVO

Na področju zdravstva so mlade LGBTIQ+ osebe izpostavile pogosto neprimerno obravnavo s strani zdravstvenega osebja, večji problem pa v Sloveniji predstavlja tudi nedostopnost zdravstvenih storitev za transspolne osebe. Glede na statistično zelo majhen vzorec inter-spolnih oseb pri rezultatih ankete in glede na to, da se niti posveta z mladimi niti srečanja z odločevalkami_ci ni udeležila nobena oseba, ki bi javno naslovila zdravstveno situacijo inter-spolnih oseb, so predlogi na tem področju žal nezadostni. Tematiko bo potrebno v prihodnje naslavljanje skozi druge procese. Za področje zdravstva po so bili zbrani naslednji predlogi:

- Premisliti smiselnost prepovedi krvodajalstva za moške, ki imajo spolne odnose z moškimi: čeravno smernice za darovanje krvi ne onemogočajo darovanja krvi na podlagi seksualne identitete, v razdelku ogrožajočih zdravstvenih stanj vpeljujejo omejitev darovanja krvi na podlagi spolnih praks (moški, ki imajo spolne odnose z moškimi); takšna omejitev je zaradi sodobnih načinov zaznavanja potencialnih okužb nepotrebna, zastarela in v mnogih tujih državah že presežena.
- Za transspolne osebe: ureditev možnosti za tranzicijo, ki jo krije Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije; potrebne so koherentne systemske rešitve v izogib individualnim komplikacijam; po informacijah LGBTIQ+ udeleženk_cev so pred časom v Sloveniji izvajali operacije v namen potrditve spola (za transspolne ženske) v Bolnišnici Izola, sedaj pa se te operacije ne izvajajo več oziroma so na čakanju, kar pomeni, da imajo te osebe težave z Zavodom za zdravstveno zavarovanje Slovenije, ki jim noče odobriti financiranja za enako operacijo v tujini, saj naj bi se te operacije, vsaj na papirju, izvajale tudi pri nas.
- Anonimno testiranje za ugotavljanje okužbe z virusov HIV in hepatitisom B in C bi moralo biti dosegljivo povsod po Sloveniji, neodvisno od seksualne identitete.
- Potrebne_i so LGBTIQ+ osebam prijazne_i zdravstvene_i delavke_ci, ki so poučene_i o LGBTIQ+ tematikah in vzpostavljajo občutek varnosti LGBTIQ+ oseb v procesih zdravstvene obravnave.

4.6 MLADINSKI SEKTOR

Odločevalke_ci in predstavnice_ki LGBTIQ+ organizacij, ki so tvorile_i jedro delovne skupine, ki je obravnavala področje mladinskega sektorja, so želele_i slediti načelu mladinskega dela »nič o nas brez nas« oziroma v kontekstu LGBTIQ+ mladih »nič o LGBTIQ+ mladih brez LGBTIQ+ mladih.« Zato so se strinjale_i, da je najprej nujno LGBTIQ+ organizacijam zagotoviti dostop do prostorov in okolij mladinskega dela ter da je nujno v mladinskem delu oziroma mladinskem sektorju krepiti kompetence na področju naslavljanja LGBTIQ+ tematik. Zbrani so bili sledeči predlogi:

- LGBTIQ+ mladinske organizacije morajo postati del lokalnih in nacionalnih mladinskih predstavniških struktur kot sta Lokalni mladinski svet in Mladinski svet Slovenije
- Mestne občine, ki zagotavljajo podporo (LGBTIQ+) nevladnim organizacijam, morajo razširiti svoje razumevanje LGBTIQ+ tem, saj te ne spadajo zgolj na področja sociale ali mladine, temveč tudi na druga področja, kot so šport, turizem ipd.
- Potrebno je zagotoviti delovanje LGBTIQ+ organizacij po vseh večjih krajih v Sloveniji.
- Potrebno se je povezovati z mladinskimi centri, ki morajo pokrivati tudi LGBTIQ+ teme.
- Potrebno je usposobiti mladinske delavke_ce za LGBTIQ+ teme ter vzpostaviti sistem potrditve oziroma certificiranja usposobljenosti.
- Potrebno je okrepiti sodelovanje med LGBTIQ+ organizacijami in mladinskimi centri po celi Sloveniji.

4.7 ZAKONODAJA

Ker so se udeleženske_ci posveta strinjale_i, da so vsi predlogi na področju zakonodaje, ki so jih mlade_i predlagale_i že na posvetovanju z LGBTIQ+ mladimi, povsem relevantni, se je skupina odločila, da dodatna razprava ni potrebna, zato vsi predlogi stojijo v prvotni obliki.

- Urediti je potrebno pravno priznanja spola, ki naj temelji na samoidentifikaciji oziroma naj ne zahteva diagnoze.
- Odpraviti je potrebno diskriminacijo, ki se ohranja v Zakonu o partnerski zvezi.
- Vzpostaviti je potrebno sodelovanje z varuhinjo_om človekovih pravic; ta naj sprejema in procesira kršitve z LGBTIQ+ področja; predlog vključuje tudi uvedbo varuhinje_a LGBTIQ+ pravic.

5. Zaključek

Raziskava *Vsakdanje življenje mladih LGBTIQ+ oseb* je pomembna z več vidikov. Gre za prvo raziskavo, ki je uspešno zajela precej raznolike podskupine LGBTIQ+ skupnosti, ki so bile do sedaj večinoma spregledane in izvzete iz prevladujočega fokusa na (mlade) geje in lezbijke. Čeprav so izkušnje zatiranja na podlagi seksualne oziroma spolne identitete v grobem podobne, med raznolikimi seksualnimi in spolnimi identitetami obstajajo tudi pomembne razlike in specifične, ki jih v prihodnje velja še bolj poglobljeno raziskovati in analizirati z namenom učinkovitega naslavljanja in preseganja neenakosti. V tem pogledu naj raziskava predstavlja zgolj enega izmed prvih korakov v smeri opozarjanja na raznolikost identitet in njenega pomena za vsakdanje življenje neheteroseksualnih in necispolnih oseb. Pri tem se zavedamo tudi omejenega dometa, ki nam ga postavlja sam tip (kvantitativnega) raziskovanja. Ta sicer ne omogoča želenega poglobljenega uvida, omogoča pa grobo identifikacijo problematičnih točk, institucij, situacij in kontekstov, v katerih so mlade LGBTIQ+ osebe izpostavljene diskriminatornim praksam, prisiljenosti k prikrivanju lastnih identitet in nasilju. S tem tudi omogoča grobo izgrajevanje potrebnih sprememb, mehanizmov in intervencij, ki jih je smiselno načrtovati zato, da bo vsakdanje življenje mladih LGBTIQ+ oseb razbremenjeno zatiranja po oseh spolne in seksualne identitete.

Raziskava s svojim širšim dometom tudi dosega osebe z raznolikimi spolnimi in seksualnimi identitetami in tako utemeljuje nujnost preseganja naslavljanja LGBTIQ+ populacije kot »zgolj« gejevske in lezbične. Izkazuje se namreč, da se mlajše generacije in njihove identifikacije v veliki meri premikajo k drugim identitetnim označevalcem, ki so bili do sedaj izrazito zapostavljeni in spregledani. Čepravno je obravnava in razlaga tovrstnih premikov izven namena pričujoče publikacije, delež oziroma pogostost raznolikih identitet vsekakor nakazuje na spremembe, ki jih je treba prepoznavati in upoštevati v političnem delovanju, v kolikor naj bo slednje v imenu *vseh* in ne le partikularnih podskupin LGBTIQ+ skupnosti.

6. O avtoricah

Nina Perger je sociologinja in socialna pedagoginja, trenutno zaposlena kot mlada raziskovalka na Fakulteti za družbene vede Univerze v Ljubljani na Centru za socialno psihologijo, v okviru katerega pripravlja doktorsko disertacijo z naslovom *Vsakdanje življenje oseb z nebinarnimi spolnimi in seksualnimi identitetami*. V preteklosti je delovala kot mladinska trenerka na področju LGBTIQ+ tem, danes pa se s taistimi temami ukvarja predvsem raziskovalno in teoretsko. V preteklosti je kot aktivistka sodelovala z organizacijami in institucijami, kot je Svet Evrope, danes pa na tem polju deluje predvsem kot članica društva Parada ponosa. Primarna področja njenega zanimanja vključujejo študije spolov, študije seksualnosti s poudarkom na LGBTIQ+ temah, kvir teorije in sovražni govor. Do sedaj je objavila nekatere strokovne in znanstvene članke, med drugim v Teoriji in praksi, Sociologija Journal, Youth Voice Journal in Ars & Humanitas, s svojim delom pa je prispevala tudi k nastanku nekaterih strokovnih monografij, ki jih združuje politična orientiranost na opozarjanje na marginalizirane položaje partikularnih manjšin.

Simona Muršec je diplomantka mednarodnih odnosov, trenutno zaposlena pri mednarodni organizaciji za spletne kampanje WeMove Europe, ki targetira politike in institucije Evropske unije. Od leta 2004 deluje kot mednarodna trenerka neformalnega izobraževanja na področjih učenja za človekove pravice, globalnega in medkulturnega učenja ter razvoja mladinskih politik. Je soavtorica več priročnikov za trenerke_je ter mladinske delavke_ce, med drugim tudi Priročnika za trenerje v mladinskem delu, ki ga je leta 2014 izdal Mladinski svet Slovenije. Pri svojem angažmaju v mladinskem sektorju je sodelovala z mednarodnimi institucijami kot so Svet Evrope in Evropska komisija, Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj, Oddelek za mladino Afriške unije, Liga arabskih držav in druge. Od leta 2014 se osredotoča na zagotavljanje človekovih pravic LGBTIQ+ oseb in delo z LGBTIQ+ mladimi. Od leta 2015 je predsednica društva Parada ponosa.

Vesna Štefanec je socialna pedagoginja, trenutno zaposlena na Pedagoški fakulteti Univerze v Ljubljani, sicer pa dolgoletna mladinska delavka in trenerka na področju človekovih pravic, preprečevanja sovražnega govora in LGBTIQ+ tem. Sodelovala je s številnimi mladinskimi organizacijami v Sloveniji in tujini, posebej na področju neformalnega izobraževanja in trenerskega dela.

Nina Perger, Simona Muršec in Vesna Štefanec
Vsakdanje življenje mladih LGBTIQ+ oseb v Sloveniji, ali: "To, da imam svoje jebene pravice!"
raziskovalno poročilo

Izdajatelj:
Društvo Parada ponosa
Dunajska 10, 1000 Ljubljana

Oblikovanje publikacije: Hana Gärtner
Oblikovanje grafične podobe: Tomas Ponsteen

Lektura: Neja Berlič in Nina Dragičević

Prva elektronska izdaja

Spletna lokacija publikacije: <http://www.ljubljanapride.org/raziskave/>

Financer: Projekt znotraj katerega je bila izvedena raziskava je bil financiran iz sredstev programa Erasmus+ Mladi v Akciji; raziskovalno poročilo je izdano s pomočjo sredstev Urada RS za mladino

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani
COBISS.SI-ID=297130240
ISBN 978-961-94533-1-5 (pdf)

TUKAJ SMO! SKUPAJ DELUJEMO.

